

Ekonomski vidiki regijskih struktur: Avstrija, Slovaška in Slovenija

**Urednika:
Timotej Jagrič in Dušan Fister**

Inštitut IRDO, 2020

- Naslov:** Ekonomski vidiki regijskih struktur: Avstrija, Slovaška in Slovenija
- Urednika:** prof. ddr. Timotej Jagrič, CQRM (Univerza v Mariboru, Ekonomsko-poslovna fakulteta), Dušan Fister, mag. inž. meh., CQRM (Univerza v Mariboru, Ekonomsko-poslovna fakulteta)
- Avtorji:** Ass. Prof. MMag. Dr. Stefan O. Grbenic, StB, CVA (Graz University of Technology, Faculty of Mechanical Engineering and Economic Sciences, Institute of Business Economics and Industrial Sociology), Rudolf Gruenbichler, BA, MA (Graz University of Technology, Faculty of Mechanical Engineering and Economic Sciences, Institute of Business Economics and Industrial Sociology), Assoc. Prof. ing. Jozef Klučka, PhD (University of Žilina, Faculty of Security Engineering, Department of Crisis Management), dr. Tomaž Lešnik, doc. dr. Vita Jagrič, univ. dipl. ekon., dipl. prav. (UN) (Univerza v Mariboru, Ekonomsko-poslovna fakulteta)
- Recenzenta:** prof. dr. Rasto Ovin (DOBA Fakulteta), doc. dr. Tjaša Štrukelj (Univerza v Mariboru, Ekonomsko-poslovna fakulteta)
- Založba:** IRDO – Inštitut za razvoj družbene odgovornosti, Preradovičeva ulica 26, 2000 Maribor, www.irdo.si
- Za založbo:** mag. Anita Hrast, direktorica
- Leto izdaje:** 2020

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI-ID=28914947](https://nuk.ub.uni-lj.si/COBISS.SI-ID=28914947)

ISBN 978-961-94514-9-6 (pdf)

IRDO - Inštitut za razvoj družbene odgovornosti

Ekonomski vidiki regijskih struktur: Avstrija, Slovaška in Slovenija

Urednika:

prof. ddr. Timotej Jagrič, CQRM

Dušan Fister, mag. inž. meh., CQRM

September 2020

POVZETEK

Regionalni razvoj stopa v ospredje razmisleka o doseganju trajnostno naravnane, skladnega, uravnoveženega in družbeno odgovornega ekonomskega razvoja. Tako v Sloveniji kot tudi v drugih srednjeevropskih državah strokovna javnost svoja stališča utemeljuje na podatkih, ki omogočajo zaznavo in analizo aktualnega stanja in dinamike razvoja. V tej monografiji avtorji bralcu poskušajo ponuditi takšno perspektivo za tri srednjeevropske države, in sicer za Avstrijo, Slovaško in Slovenijo.

V prvem prispevku je predstavljen pravni red vključno z analizo davčnega sistema v Republiki Avstriji, ter analiza gospodarskih kazalnikov na nacionalni in regionalni ravni. V drugem prispevku je predstavljeno ekonomsko okolje na Slovaškem, njena regionalna struktura in regionalni razvoj ter dejavniki le-tega. V tretjem prispevku je prikazana ekonomska analiza za Slovenijo, s posebnim poudarkom na regijski strukturi pobranih davkov. Prispevki razkrivajo vpogled v značilnosti ekonomskega okolja na regionalni ravni za države v soseščini, ki delijo številne kulturne in zgodovinske podobnosti, danes pa so vse tudi članice evrskega območja in so tako tudi del poglobljene gospodarske integracije in enotnega trga.

Monografija je plod čezmejnega sodelovanja na znanstveno-raziskovalnem področju raziskovalcev iz Ekonomsko-poslovne fakultete Univerze v Mariboru, Tehnične univerze v Gradcu ter Univerze v Žilini.

Ključne besede:

davčni sistem, davčni prihodki, gospodarski kazalniki, nacionalna in regionalna raven, družbena odgovornost, trajnostni ekonomski razvoj, regionalna struktura, regionalni razvoj, čezmejno sodelovanje, srednjeevropske države, Avstrija, Slovaška, Slovenija

KAZALO

Uvodnik Editorial <i>Timotej Jagrič, Dušan Fister</i>	1
Ekonomski vidik regionalne strukture in razvoja v Republiki Avstriji Economic perspective of regional structure and development in Republic of Austria <i>Rudolf Gruenbichler in Stefan Otto Grbenic</i>	2
Ekonomski vidik regionalne strukture in razvoja v Slovaški Republiki Economic perspective of regional structure and development in Slovak Republic <i>Josef Klučka</i>	39
Ekonomski pogled na davčne prihodke na regionalni in lokalni ravni v Republiki Sloveniji Economic view on tax revenue on regional and local level in Republic of Slovenia <i>Tomaž Lešnik, Vita Jagrič</i>	64
Recenziji knjige Book reviews <i>Rasto Ovin</i> <i>Tjaša Štrukelj</i>	92

UVODNIK

Regionalni razvoj stopa v ospredje razmisleka o doseganju trajnostno naravnega, skladnega, uravnoveženega in družbeno odgovornega ekonomskega razvoja. Tako v Sloveniji kot tudi v drugih srednjeevropskih državah strokovna javnost svoja stališča utemeljuje na podatkih, ki omogočajo zaznavo in analizo aktualnega stanja in dinamike razvoja. V tej monografiji avtorji bralcu poskušajo ponuditi takšno perspektivo za tri srednjeevropske države, in sicer za Avstrijo, Slovaško in Slovenijo.

V prvem prispevku je predstavljen pravni red vključno z analizo davčnega sistema v Republiki Avstriji, ter analiza gospodarskih kazalnikov na nacionalni in regionalni ravni. V drugem prispevku je predstavljeno ekonomsko okolje na Slovaškem, njena regionalna struktura in regionalni razvoj ter dejavniki le-tega. V tretjem prispevku je prikazana ekonomska analiza za Slovenijo, s posebnim poudarkom na regijski strukturi pobranih davkov. Prispevki razkrivajo vpogled v značilnosti ekonomskega okolja na regionalni ravni za države v soseščini, ki delijo številne kulturne in zgodovinske podobnosti, danes pa so vse tudi članice evrskega območja in so tako tudi del poglobljene gospodarske integracije in enotnega trga.

Monografija je plod čezmejnega sodelovanja na znanstveno-raziskovalnem področju raziskovalcev iz Ekonomsko-poslovne fakultete Univerze v Mariboru, Tehnične univerze v Gradcu ter Univerze v Žilini. Urednika se zahvaljujeta avtorjem za njihove prispevke in recenzentoma, prof. dr. Rasto Ovinu ter doc. dr. Tjaši Štrukelj za njuno oceno.

Maribor, september 2020

urednika

EKONOMSKI VIDIK REGIONALNE STRUKTURE IN RAZVOJA V REPUBLIKI AVSTRIJI

Rudolf Gruenbichler¹ in dr. Stefan Otto Grbenic²

Povzetek

Prispevek prikazuje pravni ustroj Republike Avstrije. Najprej so analizirana temeljna načela zvezne ustave in predstavljen je pravni sistem, nato so predstavljene zvezne dežele in občine ter prebivalstvo. V nadaljevanju so podani ekonomske značilnosti na nacionalni in regionalni ravni: davki in davčni prihodki, bruto in neto prihodek zaposlenih, BDP, brezposelnost ter analiza podjetništva.

¹ Rudolf Gruenbichler, BA, MA, Researcher, Institute of Business Economics and Industrial Sociology, Faculty of Mechanical Engineering and Economic Sciences, Graz University of Technology, Austria

² Ass. Prof. MMag. Dr. Stefan O. Grbenic, StB, CVA, Institute of Business Economics and Industrial Sociology, Faculty of Mechanical Engineering and Economic Sciences, Graz University of Technology, Austria

1 Republika Avstrija

Republika Avstrija je zvezna država v osrednji Evropi, ki meji na Nemčijo, Češko, Slovaško, Madžarsko, Slovenijo, Lihtenštajn in Švico. Avstrijo sestavlja devet neodvisnih zveznih dežel, ki se skupno razprostirajo na skoraj 84.000 km² ter obsegajo približno 8,8 milijona ljudi. Ureditev Republike Avstrije, njene vlade ter notranjih organizacij določajo skupna zvezna in posamezne deželne ustave.

1.1 Temeljna načela zvezne ustave

V Republiki Avstriji predstavljajo osnovo državljanskih in ustavnih pravic t.i. temeljna načela, oz. temeljni zakoni zvezne ustave (nem. Grundprinzipien der Bundesverfassung). Zvezna ustava našteva štiri temeljna načela: (1) demokratično načelo (nem. das demokratische Prinzip), (2) republikansko načelo (nem. das republikanische Prinzip), (3) zvezno-državno načelo (nem. das bundesstaatliche Prinzip) ter (4) načelo pravne države (nem. das rechstaatliche Prinzip). Našteta načela bodo v nadaljevanju podrobneje opisana. Temeljnih načel v Avstriji ni mogoče preprosto spreminjati, saj velja, da se vse kakršna sprememba teh načel smatra kot sprememba celotne zvezne ustave. Za vse kakršno spremembo teh načel se mora sprva z dvotretjinsko podporo strinjati državni zbor, nato pa se dodatno odredi referendum³, kjer o spremembi zakonodaje odloča ljudstvo. Da določen referendum uspe, se mora strinjati večina državljanek in državljanov Republike Avstrije⁴. Temeljnih načel, zapisanih v zvezni ustavi, prav tako ne razveljavi ali spremeni niti zakonodaja Evropske unije.

1.1.1 Demokratično načelo

Prvi člen (člen 1) zvezne ustave Republike Avstrije⁵ določa, da je Avstrija demokratična Republika in da pravice izhajajo iz ljudi. Demokratično načelo določa, da državne institucije in državni uradniki za vse njihove odločitve in dejanja nujno odgovarjajo vsem državljanom in državljanom. Demokratično načelo uresničuje in zagotavlja politično svobodo vseh državljanek in državljanov tako, da ima vsakdo možnost sooblikovanja političnega mnenja in političnega udejstvovanja na volitvah.

Četudi zvezna ustava navaja, da pravice izhajajo iz ljudi, to še ne pomeni, da se večina državljanek in državljanov lahko svobodno odloča, kaj početi in kaj ne. Avstrijska ustava določa, da mora biti demokracija parlamentarna demokracija, kar pomeni da morajo zvezni in deželni parlamenti sprejemati zakone in nadzorovati

³ S. Art. 44 Abs. 3 Bundes-Verfassungsgesetz.

⁴ Vgl. Parlament, Pridobljeno od: <https://www.parlament.gv.at/PERK/VERE/GRUND/>, dne 29.1.2020.

⁵ Art. 1 Bundes-Verfassungsgesetz.

vlado v jasno urejenih in preglednih postopkih. Pri nekaterih postopkih morajo neposredno sodelovati tudi državljanke in državljani, tj. v obliki referendumov⁶.

1.1.2 Republikansko načelo

Prvi člen (člen 1) zvezne ustave Republike Avstrije prav tako določa, da je Avstrija Republika. Za republiko je značilno, da jo vodi izvoljeni zvezni vodja (nem. Staatsoberhaupt), katerega izvoli ljudstvo na volitvah. Trajanje izvolitve vodje mora biti časovno omejeno, v času izvolitve pa vodja nosi politično in pravno odgovornost; republika je torej ravno obratna od Monarhije⁷.

Zveznega vodjo, oz. predsednika republike, narod izvoli na podlagi enake, neposredne, osebne, svobodne in tajne volilne pravice. Kdor ima več kot polovico vseh veljavnih glasov, je izvoljen, v kolikor večine ni, se opravi drugi krog volitev. V drugi krog volitev se uvrstita prva dva kandidata, ki sta na prvih volitvah prejela največ veljavnih glasov (v drugem krogu zato referendum poteka med dvema kandidatoma). Kot predsednik republike je lahko izvoljena tista oseba, ki je izvoljena v državni zbor in na dan volitev dopolni 35 let starosti; pri tem zvezni kancler ali kanclerka razglasi uradne izide volitev. Funkcija zveznega predsednika traja šest let, ponovni neposredni nastop funkcije pa je dovoljen le enkrat⁸.

1.1.3 Zvezno-državno načelo

Drugi člen (člen 2) zvezne ustave Republike Avstrije določa, da je Avstrija zvezna država. Zvezna država sestoji iz naslednjih neodvisnih dežel: Gradiščanske, Koroške, Spodnje Avstrije, Zgornje Avstrije, Solnograške, Štajerske, Tirolske, Predarlške in Dunajske (dežele Dunaj)⁹. Vse neodvisne dežele bodo podrobneje predstavljene v poglavju 1.2.

Avstrijski Parlament (nem. Bundesversammlung) je dvodomen in sestoji iz Državnega zbora (spodnjega doma, nem. Nationalrat) in Državnega sveta (zgornjega doma, nem. Bundesrat); izmed njiju je vplivnejši spodnji dom. Poslanci se v slednjega volijo na podlagi splošnih, neposrednih volitev, medtem ko se poslanci v Državni svet volijo posredno iz deželnih zborov (nem. Landtage). Državni svet zato zastopa interese deželnih skupnosti. Državni svet neodvisno

⁶ Vgl. Parlament, Pridobljeno od: <https://www.parlament.gv.at/PERK/VERF/GRUND/>, dne 29.1.2020.

⁷ Vgl. Parlament, Pridobljeno od: <https://www.parlament.gv.at/PERK/VERF/GRUND/>, dne 29.1.2020.

⁸ Art. 60, Bundes-Verfassungsgesetz.

⁹ Art. 2, Bundes-Verfassungsgesetz.

sprejema svoje zakone in tako pomembno vpliva na zakonodajo celotne zvezne države, zato je razdelitev pristojnosti med obema še posebej pomembna¹⁰.

1.1.4 Načelo pravne države

Četrto temeljno načelo je načelo pravne države. Za razliko od ostalih slednje ni opisano v samostojnem členu, ampak tematsko obsega celotno ustavo Republike Avstrije. Glede na to, da literatura k načelu pravne države šteje tudi načelo liberalizma in načelo oblasti, določa četrto temeljno načelo odnosa ljudstva do države. Vsebina načela pravne države so: podpirati vladavino prava in obenem odvrčati samovoljne in uničujoče demonstracije ter nasilje; urejati zakonska določila državnih uradnikov, za katere velja, da bi morali v pravno-demokraciji vladavini svoje delo opravljati zgolj na podlagi zakonskih predpisov; urejati stroge predpise in postopke za delo državnih organov; omejevati zgoščeno politična oblast in zagovarjati dejstvo, da bi morala biti slednja v pravno-demokraciji državi izrazito omejena. V veliki meri je za to poskrbljeno s številčnostjo državnih organov v Republiki Avstriji. Teh organov, ki lahko ukrepajo v dani situaciji, je namreč veliko, s tem pa se neposredno preprečuje osredotočanje oblasti na redke.

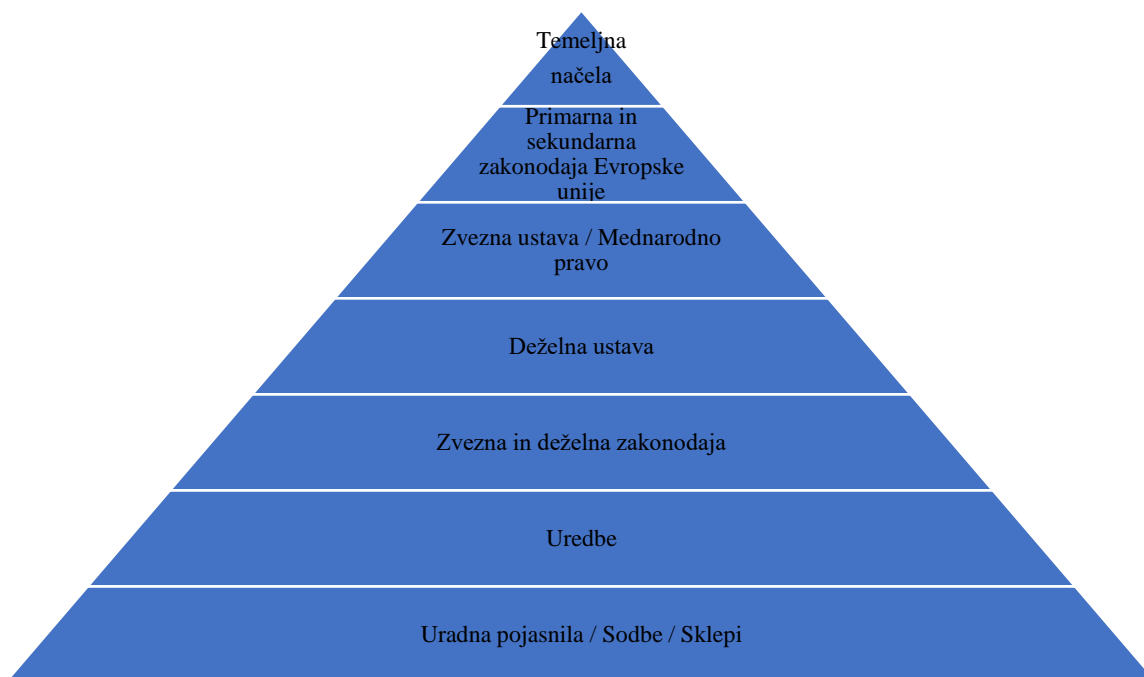
18. člen zvezne ustave Republike Avstrije zelo primerno orisuje bit zvezno-državnega delovanja: »celotna državna uprava se lahko izvaja le na podlagi zakonov«¹¹. Zvezna ustava nadalje določa, da so najvišji izvršilni organi v Republiki predsednik države, zvezni ministri (nem. Bundesminister), državni sekretarji (nem. Staatssekretäre) ter člani deželnih vlad (nem. Landesregierung). Temeljne človekove pravice zagotavljajo prostost in svobodo vsega ljudstva v državi; noben zakon ne sme nasprotovati temeljnim pravicam ljudstva; vse zakone je moč uveljavljati pred sodišči. V Avstriji je temu pristojno ustavno sodišče (nem. Verfassungsgerichtshof), ki skrbi za skladnost, izvrševanje in varstvo človekovih pravic ter temeljnih svoboščin, hkrati pa je ustavno sodišče tudi varuh ustavnosti in zakonitosti.

1.2 Delitev pravnega sistema

Pravni sistem v Republiki Avstriji je hierarhičen (na sliki 1 ga ponazorimo v obliki piramide), kar pomeni, da je pravni sistem razdeljen na višje ali nižje stopnje pravnega sistema (norme). Te norme so si v določenem odnosu druga do druge, pri čemer velja, da spodnje norme zajemajo tudi zgornje.

¹⁰ Vgl. Parlament, Pridobljeno od: <https://www.parlament.gv.at/PERK/VERF/GRUND/>, dne 29.1.2020.

¹¹ Art. 18, Abs. 1, Bundes-Verfassungsgesetz.

Slika 1: Delitev pravnega sistema v Republiki Avstriji.
Vir: Avtorji.

Na vrhu slike 1 najdemo temeljna načela avstrijske zvezne ustave, ki smo jih na kratko predstavili v prejšnjem podpoglavju. Kot smo prav tako že omenili, je za spremembe teh potrebno dvotretjinsko strinjanje članov državnega zbora (pri čemer je prisotnih vsaj polovica poslancev) ter splošne volitve, kjer za sprejetje sprememb voli ljudstvo¹².

Takoj pod vrh najvišje norme (temeljnih načel) se uvrščata primarna in sekundarna zakonodaja Evropske unije ter dopolnilni zakoni. Primarno in sekundarno zakonodajo Evropske unije sestavljajo pravni akti Unije. Ti sledijo zakonom iz Pogodbe o Evropski uniji (PEU), Pogodbe o delovanju Evropske Unije (PDEU), Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti za atomsko energijo (Euratom),... ter številnim protokolom. Pravni akti Evropske Unije, ki se delijo v štiri skupine, so navedeni v členu 288 PDEU¹³:

- Uredba: se splošno uporablja. Zavezujoča je v celoti in se neposredno uporablja v vseh državah članicah. Tisti, ki jih zadevajo (fizične osebe, države članice, institucije EU), jih morajo v celoti upoštevati.

¹² S. Art. 44 Abs. 3 Bundes-Verfassungsgesetz.

¹³ Ur. L. Evropske Unije: Prečiščeni različici PEU in PDEU. Pridobljeno od: https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/oj_c_2016_202_full_sl_txt2.pdf, dne 10. 4. 2020.

- Direktiva: je za vsako državo članico, na katero je naslovljena, zavezujoča glede cilja, ki ga je treba doseči, vendar prepušča nacionalnim organom izbiro oblike in metod.
- Sklep: je v celoti zavezujoč. Če določa tiste, na katere je naslovljen, je zavezujoč samo zanje.
- Priporočila in mnenja: niso zavezujoča.

Tretjo in četrto normo sestavljajo zvezna ustava, mednarodno pravo ter deželna ustava. Zvezna in deželna ustava zajemata vso zakonodajo, ki ni zajeta v delu temeljnih načel. V splošnem sta obe področji, tj. zvezno in deželno ustavno pravo enako pomembni, kljub temu pa temu nasprotuje temu 99. člen zvezne ustave Republike Avstrije¹⁴. Ta določa, da se lahko del deželne ustave spremeni, a ta sprememba ne nujno vpliva tudi na zvezno ustavo. O tem, da sprememba deželne ustave povzroči spremembo tudi v zvezni ustavi, odloča Državni zbor, pri čemer mora biti prisotnih vsaj polovica poslancev, ki morajo za spremembo zvezne ustave glasovati z vsaj dvotretjinsko večino.

Zvezna in deželna zakonodaja sta za vsakodnevno uporabo najpomembnejši. Sem npr. prištevamo Zakon o dohodnini iz leta 1988 (nem. Einkommensteuergesetz), Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb iz leta 1988 (nem. Körperschaftsteuergesetz) ter Prometni davek iz leta 1994 (nem. Umsatzsteuergesetz). Tovrstni zakoni so bili sprejeti v Državnem ali Deželnem zboru z navadno večino vsaj tretjine poslancev.

Pod predzadnjo normo spadajo uredbe. Te pojasnjujejo ali dopolnjujejo zakone, ki jih izdajajo upravni organi (ministrstva). Sprejemanje uredb sloni na zakonskih pooblastilih. Med zadnje norme spadajo uradna pojasnila, sodbe in sklepi, ki so uporabne pri sprejemanju posameznih odločitev izvršilnih organov. Medtem ko so ustavni in ostali zakoni ter uredbe splošne norme in veljajo za vse, so posamezni sklepi in sodbe posamezne norme in veljajo le za osebe, navedene v odločbi.

1.3 Zvezne dežele

Republika Avstrija je zvezna dežela, ki sestoji iz naslednjih devetih neodvisnih dežel:

- Gradiščanska (nem. Burgenland),
- Koroška (nem. Kärnten),
- Spodnjeavstrijska (nem. Niederösterreich),
- Gornjeavstrijska (nem. Oberösterreich),

¹⁴ S. Art. 99 Abs. 1 Bundes-Verfassungsgesetz.

- Solnograška (nem. Salzburg),
- Štajerska (nem. Steiermark),
- Tirolska (nem. Tirol),
- Predarlška (nem. Voralberg) in
- Dunaj (nem. Wien).

Ozemlja posameznih zveznih dežel tvorijo celotno zvezno ozemlje. Zakonodajo na tem področju ureja zvezna ustava. Morebitno spreminjanje ali krčenje obsega dežel zadeva ustavne predpise dežel¹⁵ in se lahko vrši samo z državnimi pogodbami, ki se sklenejo s soglasjem zadevnih dežel, pri čemer je potrebna uskladitev ustrezne zvezne in deželne zakonodaje¹⁶. Tabela 1 ponazarja osnovne podatke o zveznih deželah: glavna mesta zveznih dežel, površino dežel v km² ter število prebivalcev v posamezni deželi. Podatki o prebivalcih so iz leta 2018.

ZVEZNA DEŽELA	GLAVNO MESTO	POVRŠINA V KM ²	ŠT. PREBIVALCEV (2018)
GRADIŠČANSKA	Eisenstadt	3.965	293.490
KOROŠKA	Celovec (Klagenfurt)	9.537	561.030
SPODNJEAVSTRIJSKA	Sankt Pölten	19.179	1.677.104
GORNJEAVSTRIJSKA	Linz	11.983	1.481.298
SOLNOGRAŠKA	Salzburg	7.155	554.766
ŠTAJERSKA	Gradec (Graz)	16.399	1.242.635
TIROLSKA	Innsbruck	12.648	753.397
PREDARLSKA	Bregenz	2.602	393.918
DUNAJSKA	Dunaj (Wien)	415	1.893.779
SKUPAJ		83.883	8.851.417

Tabela 1: Statistični podatki o zveznih deželah.
Vir: WKO¹⁷ in Statistik Austria¹⁸.

¹⁵ S. Art. 2 Bundes-Verfassungsgesetz.

¹⁶ S. Art. 3 Bundes-Verfassungsgesetz.

¹⁷ WKO. Pridobljeno od: <https://www.wko.at/service/zahlen-daten-fakten/bundeslaender-in-zahlen.html>, dne 13.1.2020.

¹⁸ Statistik Austria (2019). Pridobljeno od: https://www.statistik.at/web_de/statistiken/menschen_und_gesellschaft/bevoelkerung/volkszaehlungen_registerzaehlungen_abgestimmte_erwerbsstatistik/bevoelkerungsstand/index.html, dne 12.1.2020.

Največja zvezna dežela po površini je Spodnjeavstrijska, najmanjša je dežela Dunaj, kjer tudi živi največ prebivalcev in prebivalcev. Posledično je tam tudi najvišja gostota prebivalcev.

Celotno zvezno ozemlje Republike Avstrije je valutno, gospodarsko in carinsko enotno. Vmesno carinjenje ali druge omejitve prometnih linij ne smejo biti ustanovljene¹⁹. Glavno mesto Republike Avstrije je Dunaj, prav tako pa je Dunaj sedež večine najvišjih državnih zveznih organov. Predsednik Republike lahko za določen čas v času izjemnih okoliščin na pobudo zvezne vlade sedež najvišjih državnih zveznih organov preseli na drugo lokacijo na zveznem ozemlju²⁰.

V Republiki Avstriji obstaja izključno enotno državljanstvo. Tisti, ki ima stalno prebivališče prijavljeno v določeni deželi, je tudi uradno prebivalec tiste dežele. Deželna zakonodaja lahko določi, da je prav tako prebivalec tiste dežele tisti, ki ima prijavljeno le začasno (ne stalno) prebivališče. Zvezna ustava stalno prebivališče človeka obravnava, da je stalno prebivališče tam, od kjer ta ni odšel, oz. tam, kjer si je ta ustvaril središče svojih življenjskih odnosov. Če ta pogled velja za več prebivališč iz naslova poklicnih, gospodarskih ali družbenih življenjskih odnosov, potem mora posameznik sam določiti stalno prebivališče, za katerega ima prevladujoč tesni odnos²¹.

1.4 Občine

Vsaka zvezna dežela je nadalje razdeljena na občine (nem. Gemeinde), ki so samostojne lokalne oblasti s pravico do samouprave in uprave okoliša²². V kolikor to ni izrecna odgovornost zvezne zakonodaje, morajo občine svojo občinsko pravo urejati na podlagi deželne zakonodaje, v kateri se nahajajo²³.

Občine so prav tako samostojne gospodarske oblasti, ki imajo na podlagi zvezne in deželne zakonodaje pravico do posedovanja, pridobivanja in razpolaganja z vsemi občinskimi sredstvi, ki so na voljo. Občine lahko izvajajo gospodarske dejavnosti in samostojno upravljajo z občinskim proračunom ter dajatvami²⁴.

Občinski organi so naslednji²⁵:

- Občinski svet (nem. Gemeinderat), ki je izvoljeno predstavniško telo,

¹⁹ S. Art. 4 Bundes-Verfassungsgesetz.

²⁰ S. Art. 5 Bundes-Verfassungsgesetz.

²¹ S. Art. 6 Bundes-Verfassungsgesetz.

²² S. Art. 115 Abs. 2 Bundes-Verfassungsgesetz.

²³ S. Art. 115 Abs. 2 Bundes-Verfassungsgesetz.

²⁴ S. Art. 116 Abs. 2 Bundes-Verfassungsgesetz.

²⁵ S. Art. 117 Abs. 1 Bundes-Verfassungsgesetz.

- Občinski odbor oz. mestni svet (za mesta s svojim senatom, nem. Gemeindevorstand),
- Župan.

Skupno 2.100 avstrijskih občin je razporejenih po vseh 9 deželah in 118 okrožjih. Med drugim obstajajo nekatere posebne občine: manjše (krajevne) občine (nem. kleineren (Orts-) Gemeinden), tržne občine (nem. Marktgemeinde), mestne občine (nem. Stadtgemeinde) ter mesta in statutna mesta (nem. Statutarstädte)²⁶.

1.5 Prebivalstvo

Statistične podatke o prebivalstvu v Avstriji pridobiva, zbira in obdeluje centralni register, poimenovan »Zentrale Melderegister« (krajše ZMR)²⁷. V letu 2018 je celotno prebivalstvo Avstrije štelo 8,85 mio prebivalcev in prebivalcev. Tabela 2 prikazuje porazdelitev prebivalstva po deželah v letih 2008–2018.

Leto	Skupno	Gradi- šćanska	Koroška	Spodnje- avstrijska	Gornje- avstrijska	Solno- graška	Štajerska	Tirolska	Pred- arlška	Dunajska
2008	8 341 324	282 765	560 262	1 603 707	1 409 445	528 536	1 206 495	702 299	366 766	1 681 049
2009	8 361 475	283 806	559 296	1 607 542	1 410 622	528 957	1 207 414	704 920	368 081	1 690 837
2010	8 385 407	284 709	558 173	1 610 552	1 412 064	530 598	1 209 085	707 573	369 384	1 703 269
2011	8 401 940	285 685	556 173	1 614 693	1 413 762	529 066	1 208 575	709 319	370 440	1 714 227
2012	8 453 191	286 707	556 012	1 619 722	1 419 005	532 318	1 211 828	715 112	372 555	1 739 932
2013	8 499 759	287 470	555 969	1 625 400	1 424 910	534 030	1 214 945	720 436	374 861	1 761 738
2014	8 576 149	288 307	557 418	1 636 552	1 435 835	538 037	1 220 903	727 643	378 242	1 793 212
2015	8 670 690	290 299	559 491	1 650 367	1 450 151	543 838	1 229 443	736 176	382 798	1 828 127
2016	8 764 540	292 039	561 181	1 666 086	1 464 393	548 724	1 237 346	745 049	388 123	1 861 599
2017	8 811 782	292 592	560 915	1 669 944	1 472 422	551 863	1 239 153	749 853	391 334	1 883 706
2018	8 851 417	293 490	561 030	1 677 104	1 481 298	554 766	1 242 635	753 397	393 918	1 893 779

Tabela 2: Razvoj prebivalstva v Republiki Avstriji po zveznih deželah v letih 2008 do 2018. Vir: Statistik Austria, Bevölkerungsstatistik (2019)²⁸.

V letu 2018 je bilo v Republiki Avstriji 3.916 mio zasebnih gospodinjstev, od tega 1.456 mio eno-članskih in 2.460 več-članskih gospodinjstev. Število vseh družin v zvezni državi je znašalo 2.436 mio²⁹.

²⁶ Gemeinde.at. Pridobljeno od: www.gemeinde.at, dne 2.1.2020.

²⁷ Statistik Austria (2019). Pridobljeno od: https://www.statistik.at/web_de/statistiken/menschen_und_gesellschaft/bevoelkerung/volkszaehlungen_registerzaehlungen_abgestimmte_erwerbsstatistik/bevoelkerungsstand/index.html, dne 12.1.2020.

²⁸ Statistik Austria (2019). Pridobljeno od: https://www.statistik.at/web_de/statistiken/menschen_und_gesellschaft/bevoelkerung/volkszaehlungen_registerzaehlungen_abgestimmte_erwerbsstatistik/bevoelkerungsstand/index.html, dne 12.1.2020.

1.6 Davčne pravice in davčni prihodki

Finančna zakonodaja (nem. Finanzverfassungsgesetz) v Republiki Avstriji ureja področje javnih financ za celotno zvezno državo, kakor tudi za posamezne deželne enote³⁰. Znova velja, da lahko zvezna država ali samostojne deželne enote davke in ostale dajatve obračunavajo le na podlagi uveljavljenih zakonov³¹.

Finančna zakonodaja deli davščine na naslednje glavne oblike dajatev ter pod-oblike dajatev³²:

- Zvezne dajatve, katerih izkupiček je izključno namenjen zvezni državi.
- Dajatve, katerih izkupiček je namenjen zvezni državi in deželam (občinam), z naslednjimi pod-oblikami:
 - Občinske (skupnostne) zvezne dajatve, ki jih pobira zvezna država in katerih izkupiček prejemajo zvezna država in dežele v sorazmernostnem deležu.
 - Davčna doplačila iz naslova osnovnih zveznih dajatev ter davčna doplačila iz naslova deželnih (občinskih) dajatev.
 - Dajatve na isti predmet obdavčenja, pri čemer zvezna država in dežele (občine) pobirajo podobne dajatve na isti predmet obdavčenja.
- Dajatve, katerih izkupiček pripada izključno deželnim enotam.
- Dajatve, katerih izkupiček se deli med deželo in občine, z naslednjimi pod-oblikami:
 - Občinske (skupnostne) deželne dajatve, ki jih pobirajo zvezne dežele in katerih izkupiček prejemajo zvezne dežele in občine v sorazmernostnem deležu.
 - Davčna doplačila iz naslova osnovnih deželnih dajatev ter davčna doplačila iz naslova občinskih dajatev.
 - Dajatve na isti predmet obdavčenja, pri čemer dežele in občine pobirajo podobne dajatve na isti predmet obdavčenja.
- Dajatve, katerih izkupiček pripada izključno občinam.

Tako v glavnih oblikah, kakor tudi pod-oblikah, je dovoljeno na obdavčljivo postavko odmeriti dve dajatvi ali več³³. Delitev davčnih pravic in davčnih prihodkov ureja zvezna zakonodaja. Približno 94,5% vseh davščin pobere zvezna država,

²⁹ Statistik Austria (2019). Pridobljeno od: https://www.statistik.at/web_de/statistiken/menschen_und_gesellschaft/bevoelkerung/haushalte_familien_lebensformen/index.html, dne 12.1.2020.

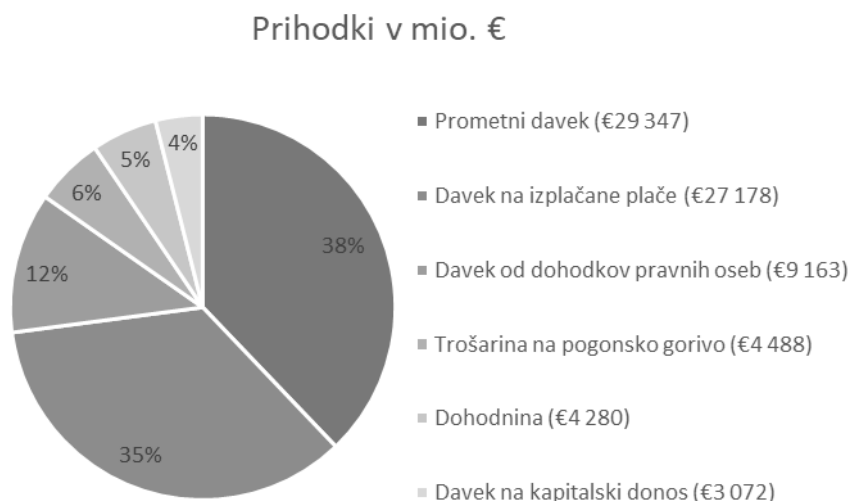
³⁰ S. § 1 Finanz-Verfassungsgesetz.

³¹ S. § 5 Finanz-Verfassungsgesetz.

³² S. § 6 Abs. 1 Finanz-Verfassungsgesetz.

³³ S. § 6 Abs. 2 Finanz-Verfassungsgesetz.

medtem ko ostalih 5,5% zvezne dežele in občine. Približno 86% davčnih prihodkov izvira iz občinskih (skupnostnih) zveznih dajatev, zato odločitve o tej pod-obliki dajatev določa zvezna država. Zvezne dežele in občine iz nabora davčnih prihodkov prejmejo sorazmernostni delež, ki je določen v Zakonu o finančni izravnavi. V letu 2018 je finančna izravnana izgledala tako: zvezna država (67,9%), zvezne dežele (okrog 20,2%) in občine (okrog 11,9%)³⁴. Strukturo prihodkov iz naslova najosnovnejših dajatev za leto 2018 prikazuje tabela 2.

Slika 2: Struktura najosnovnejših (najbolj donosnih) zveznih davščin.
Vir: Bundesministerium für Finanzen (2019)³⁵.

Prometni davek je leta 2018 znašal več kot 29 milijard Eur, kar ga na lestvici najbolj donosnih zveznih davščin uvršča na prvo mesto. Z dobrimi 27 milijardami Eur mu na drugem mestu sledi davek na izplačane plače (oblika akontacije dohodnine), tretje mesto z dobrimi 9 milijardami Eur zaseda davek od dohodka pravnih oseb.

1.7 Bruto in neto letni dohodek zaposlenih

Avstrijski statistični urad poroča, da je bilo leta 2018 v Republiki Avstriji 4.319.000 zaposlenih, od tega 2.295.600 moških in 2.023.500 žensk³⁶. Delež delovno aktivnih

³⁴ Bundesministerium für Finanzen. Pridobljeno od: <https://www.bmf.gv.at/themen/budget/finanzbeziehungen-laender-gemeinden/besteuerungsrechte-abgabenertraege.html>, dne 13.1.2020.

³⁵ Bundesministerium für Finanzen. Pridobljeno od: <https://www.bmf.gv.at/themen/budget/finanzbeziehungen-laender-gemeinden/besteuerungsrechte-abgabenertraege.html>, dne 13.1.2020.

³⁶ Avstrijski statistični urad (nem. Statistik Austria) zbira osnovne podatke z intervjuvanjem preko telefona ali pisnih vprašalnikov na področju statistike zaposlovanja in stanovanjske statistike. Pravna

je v letu 2018 znašal 73%³⁷. Tabela 3 prikazuje strukturo bruto in neto letnih dohodkov nesamozaposlenih v letih 1997–2018.

Bruto in neto letni dohodek nesamozaposlenih v letih 1997 do 2018								
leto	NESAMOZAPOSLjeni							
	Bruto letni dohodek				Neto letni dohodek			
	1. kvartil	Mediana	3. kvartil	Aritmetično povprečje	1. kvartil	Mediana	3. kvartil	Aritmetično povprečje
	Avstrijski Šiling (ATS) oz. Euro (EUR)							
Skupno								
1997	10 525	19 808	28 726	22 397	8 367	14 579	20 166	15 754
1998	10 373	20 040	29 277	22 857	8 226	14 686	20 445	16 004
1999	10 356	20 436	30 080	23 311	8 205	14 929	20 911	16 256
2000	10 416	20 757	30 621	23 849	8 332	15 399	21 560	16 832
2001	10 411	21 120	31 163	24 035	8 293	15 530	21 739	16 761
2002	10 393	21 424	31 822	24 419	8 267	15 706	22 073	16 964
2003	10 292	21 709	32 465	24 772	8 162	15 863	22 418	17 143
2004	10 365	21 977	32 979	25 110	8 268	16 131	22 728	17 383
2005	10 465	22 328	33 817	25 710	8 392	16 631	23 441	17 907
2006	10 783	22 834	34 856	26 500	8 612	16 918	24 015	18 360
2007	11 259	23 613	35 965	27 458	8 977	17 376	24 657	18 949
2008	11 375	24 253	37 102	28 255	9 145	17 756	25 274	19 415
2009	11 237	24 449	37 601	28 537	9 209	18 333	26 181	20 025
2010	11 213	24 516	37 974	28 715	9 188	18 366	26 368	20 087
2011	11 087	24 843	38 470	29 017	9 075	18 529	26 610	20 197
2012	11 227	25 373	39 450	29 723	9 166	18 842	27 118	20 596
2013	11 283	25 767	40 155	30 160	9 186	19 057	27 484	20 790
2014	11 497	26 273	40 840	30 655	9 355	19 344	27 833	21 039
2015	11 569	26 678	41 568	31 182	9 402	19 558	28 196	21 298
2016	11 770	27 051	42 153	31 752	9 691	20 543	29 682	22 344
2017	12 236	27 545	42 776	32 267	10 045	20 821	30 021	22 640
2018	12 951	28 459	43 906	33 221	10 619	21 402	30 645	23 229

Tabela 3: Struktura bruto in neto letnega dohodka nesamozaposlenih v letih od 1997 do 2018 v Republiki Avstriji. Vir: Statistik Austria (2019)³⁸.

Povprečna letna bruto plača nesamozaposlenih je v Republiki Avstriji leta 2018 znašala 33.221 Eur bruto, kar znaša 2.372,93 Eur bruto na plačilo (na mesec), če upoštevamo štirinajst plačil v letu. Štirinajst plačil na leto je v Republiki Avstriji za zaposlenega določenih na podlagi kolektivne ali individualne pogodbe, odvisno od politike podjetja, zajema pa dvanajst rednih izplačil ter dvoje posebnih (nem. Sonderzahlungen). V kolikor posebna izplačila niso urejena s pogodbo, oz. se

podlaga: Uredba o nakupih in stanovanjski statistiki (nem. Erwerbs- und Wohnungsstatistikverordnung BGBl. II Nr. 111/2010).

³⁷ Statistik Austria. Pridobljeno od:

https://www.statistik.at/web_de/statistiken/menschen_und_gesellschaft/arbeitsmarkt/erwerbstaetige/index.html, dne 15.1.2020.

³⁸ Statistik Austria. Pridobljeno od:

https://www.statistik.at/web_de/statistiken/menschen_und_gesellschaft/arbeitsmarkt/erwerbstaetige/index.html, dne 15.1.2020.

zaposleni o njih ne dogovorijo z vodstvom podjetja, delavci po zakonu niso upravičeni do posebnih (dodatnih) izplačil. Posebna izplačila predstavljajo posebno obliko prejemkov, ki se navadno izplačujejo ob plači, polletno. Trinajsto in štirinajsto plačo tvorita regres za letni dopust (nem. Urlaubszuschuss) ter božičnica (nem. Weihnachtsremuneration), ki sta navadno v višini mesečne plače, lahko pa njuna višina tudi odstopa (odvisno od števila delovnih ur). Primer prikaza prispevkov zaposlenih je strukturiran v tabeli 4.

Znesek v EUR	Tekoči mesec	13. izplačilo	14. izplačilo	Skupno
Bruto plača	2.372,93	2.372,93	2.372,93	33.221,02
Prispevki za socialno varnost zaposlenega	429,97	406,25	406,25	5.972,14
Davek na izplačane plače	261,94	80,80	118	3.342,08
Neto plača	1.681,02	1.885,88	1.848,68	23.906,80

Tabela 4: Prikaz bruto in neto plač in izplačil nesamozaposlenih, prikaz za leto 2018.

Vir: Lastni izračuni.

Vidimo, da za zaposlenega na leto znesejo prispevki za socialno varnost 5.972,14 Eur, medtem ko davek na izplačane plače 3.342,08 Eur. Opazimo, da so prispevki za posebni izplačili nižji od tekoče mesečne stopnje, to pa zato, ker je davčna stopnja za posebna izplačila po 67. odstavku zvezne zakonodaje o davščinah³⁹ nižja od tiste za tekoče plače. Po eni strani so ti sicer zaradi določbe zakona obdavčeni z nižjo davčno stopnjo, po drugi strani pa se od prispevkov za socialno varnost ne pobira pol odstotne točke (0,5%), namenjene za gospodarsko zbornico (nem. Arbeiterkammerumlage) in stanovanjske subvencije (nem. Wohnbauförderung).

Znesek v EUR	Tekoči mesec	13. izplačilo	14. izplačilo	Skupno
Prispevki za socialno varnost	509,71	497,84	497,84	7.122,20
Prispevki delodajalca	92,54	92,54	92,54	1.295,56
Dodatek delodajalca	9,49	9,49	9,49	132,86
Družbeni davek	71,19	71,19	71,19	996,66
Prispevki za pokojninsko zavarovanje	36,31	36,31	36,31	508,34
Vsota	719,24	707,37	707,37	10.045,62
Skupno	3.092,17	3.080,30	3.080,30	43.266,64

Tabela 5: Prispevki delodajalca, prikaz za leto 2018.

Vir: Lastni izračuni.

³⁹ § 67 Einkommensteuergesetz.

Potem, ko odbijemo davek na izplačane plače, ki ima kasneje vlogo akontacije dohodnine, in prispevke za socialno varnost, se letna bruto plača iz 33.221,02 Eur zniža na neto plačo 23.906,80 Eur. Dodatno pri tem določen (dodaten) del stroškov nosi tudi delodajalec. Prispevke delodajalca prikazujemo v tabeli 5.

Kot je razvidno iz obeh tabel, delodajalec utrpi višje stroške za svoje zaposlene, kot samo njihovo bruto plačo. Tabela 5 prikazuje primer tovrstnega izračuna. Delodajalec ločeno od delojemalca plača prispevke za socialno varnost delodajalca (nem. Sozialversicherungsbeiträge – Dienstgeberanteil), prispevke za pokojninsko zavarovanje (nem. Beiträge an die betriebliche Vorsorgekasse⁴⁰), prispevke delodajalca (nem. Dienstgeberbeitrag⁴¹), dodatek (nem. Zuschlag⁴²) ter družbeni davek (nem. Kommunalsteuer⁴³). Skupno navedeni prispevki poleg bruto plače zaposlenega (ki od bruto plače plača prispevke zaposlenega) znesejo 43.266,64 Eur. Iz tega sledi, da prispevki delodajalca znašajo 10.045,62 Eur. Praktično lahko ugotovimo, da vsi prispevki skupaj predstavljajo približno 45% skupnih stroškov na zaposlenega (1- (23.906,80 Eur / 43.266,64 Eur).

1.8 Bruto domači proizvod

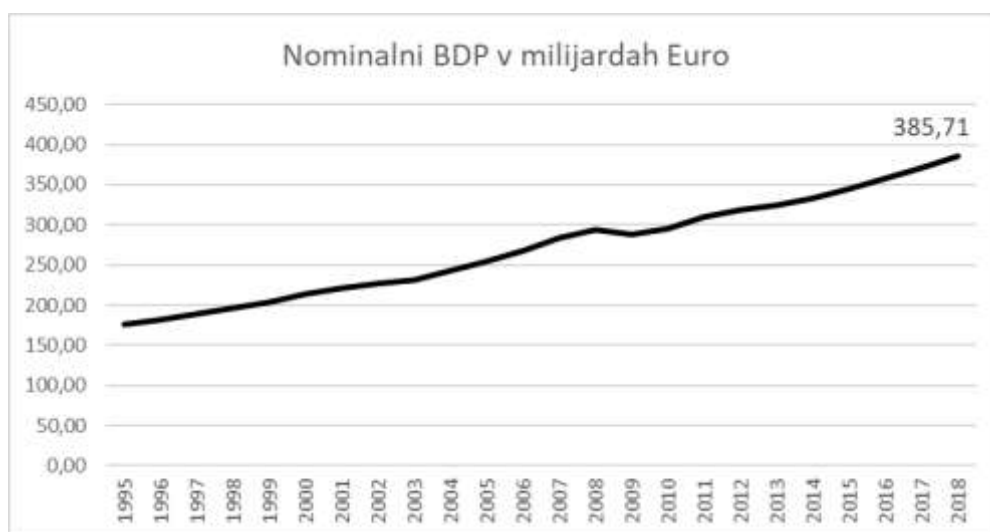
Bruto domači proizvod (BDP) ponazarja skupen znesek blaga in storitev, ustvarjenih v državi v določenem časovnem obdobju, navadno enega leta. Slika 3 ponazarja razvoj bruto domačega proizvoda v Republiki Avstriji med leti 1995–2018.

⁴⁰ Odpravnina je enkratno denarno nadomestilo zaposlenemu, ki nastane ob prenehanju delovnega razmerja. Novi zakon o odpravninah je v uporabi od 1.1.2003, določa pa obvezno plačevanje prispevkov delodajalca pokojninskemu skladu za pokojninsko zavarovanje zaposlenih.

⁴¹ Prispevki delodajalci so vplačani v sklad za izravnavo družinskih bremen (nem. Familienlastenausgleichsfonds) in so namenjeni kot finančna pomoč družinam z otroci v tiski.

⁴² Dodatek delodajalca (nem. Zuschlag zum Dienstgeberbeitrag) je vplačan Gospodarski zbornici. Vplačilu dodatka so obvezani vsi člani zbornice (podjetja) delodajalci.

⁴³ Družbeni (občinski) davek je davek, katerega višina je odvisna od plač zaposlenih; pobira ga občina.

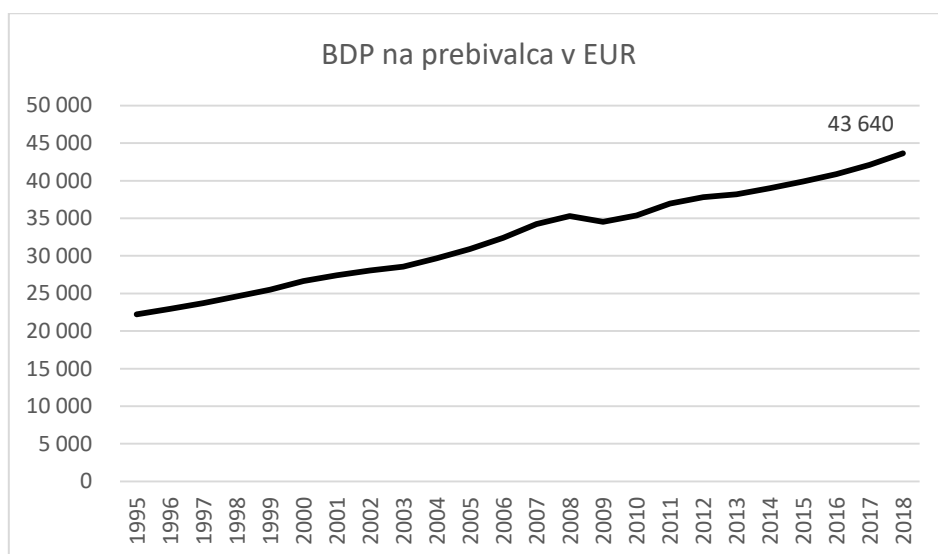

Slika 3: Razvoj nominalnega BDP v milijardah Euro v Republiki Avstriji.
Vir: Statistik Austria (2020)⁴⁴.

V letu 2018 je obseg avstrijskega gospodarstva, po izračunih avstrijskega statističnega urada, narasel za 2,4%. Po letih 2016 (+2,1%) in 2017 (+2,5%) je bilo leto 2018 tretjič zapored pozitivno glede gospodarske rasti. Po podatkih statističnega urada je BDP v tekočih nominalnih cenah v letu 2018 znašal 385,7 milijarde Eur, kar pomeni +4,2% rast. Obseg BDP na prebivalca je v letu 2018 znašal 43.640 Eur⁴⁵. Razvoj BDP na prebivalca v letih 1995–2018 je prikazan na sliki 4.

⁴⁴ Statistik Austria. Pridobljeno od:
http://www.statistik.at/web_de/statistiken/wirtschaft/volkswirtschaftliche_gesamtrechnungen/bruttoinlandsprodukt_und_hauptaggregate/jahresdaten/index.html, dne 15.1.2020.

⁴⁵ Statistik Austria. Pridobljeno od:
http://www.statistik.at/web_de/statistiken/wirtschaft/volkswirtschaftliche_gesamtrechnungen/bruttoinlandsprodukt_und_hauptaggregate/jahresdaten/index.html, dne 15.1.2020.

Slika 4: Prikaz BDP na prebivalca v Republiki Avstriji.
Vir: Statistik Austria (2020)⁴⁶.

1.9 Brezposelnost

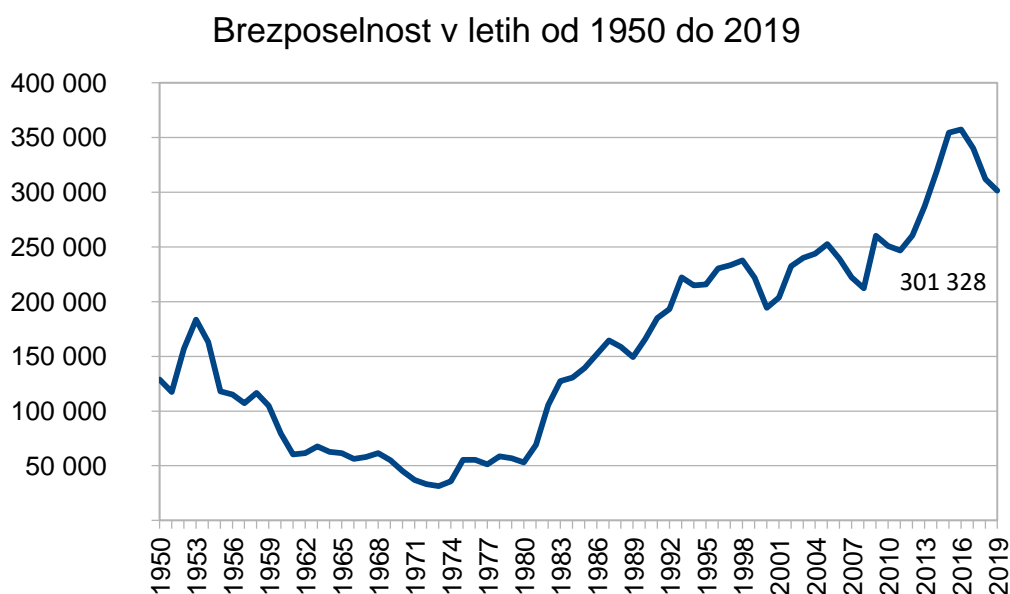
Služba (direktorat) za trg dela in zaposlovanje (nem. Arbeitsmarktservice, krajše AMS) je vodilna agencija v Republiki Avstriji na temo trga dela in zaposlovanja: delavcem ponuja prosta delovna mesta in obenem podpira njihovo samoiniciativnost; nudi strokovno svetovanje in informacije glede kvalifikacije dela; zagotavlja tudi finančno podporo. AMS je javno podjetje, ki deluje v okviru avstrijskega zveznega ministrstva za delo, socialne zadeve, zdravje in zaščito potrošnikov (nem. Bundesministeriums für Arbeit, Soziales, Gesundheit und Konsumentenschutz). V sodelovanju socialnih partnerjev se AMS zavzema za zniževanje in odpravo brezposelnosti v Avstriji, kar sledi načelom politike zaposlovanja zvezne vlade. AMS od 1. julija 1994, ko je bil sprejet zakon o storitvah na trgu dela (nem. Arbeitsmarktservicegesetz), deluje kot storitveno podjetje⁴⁷.

AMS sestoji iz glavne (zvezne) pisarne ter številnih podružničnih pisarn iz devetih zveznih dežel ter 98 regijskih centrov s šestimi podružnicami. Na vseh omenjenih ravneh, tj. zvezni, deželni in regijski, sodeluje AMS s partnerji: predstavniki gospodarske zbornice, predstavniki zvezne zbornice za delavce in zaposlene (nem. Bundeskammer für Arbeiter und Angestellte), predstavniki avstrijske zveze sindikatov (nem. Gewerkschaftsbund) ter združenjem avstrijske industrije (nem.

⁴⁶ Statistik Austria. Pridobljeno od: http://www.statistik.at/web_de/statistiken/wirtschaft/volkswirtschaftliche_gesamtrechnungen/bruttoinlandsprodukt_und_hauptaggregate/jahresdaten/index.html, dne 3.2.2020.

⁴⁷ AMS. Pridobljeno od: <https://www.ams.at/organisation/ueber-ams/daten-und-fakten>, dne 11.1.2020.

Vereinigung der österreichischen Industrie). AMS aktivno vključuje omenjene partnerje v poslovanje in oblikovanje politike trga dela⁴⁸. AMS zaposluje 6.000 uslužbencev, od tega dve tretjini žensk. Tretjina uslužbencev dela skrajšan delovni čas (od tega tudi nekaj vodilnih uslužbencev). AMS je uslužbencem prijazno podjetje, kar izdatno dokazuje z možnostjo prilagodljivega delovnega časa ter udeležbe na seminarjih in ostalih izobraževanjih s poskrbljenim varstvom otrok⁴⁹. Slika 5 prikazuje obseg brezposelnosti v letih od 1950 do 2019.

Slika 5: Brezposelnost v letih od 1950 do 2019 v Republiki Avstriji.
Vir: AMS (2020)⁵⁰.

Obseg letne brezposelnosti na sliki 5 se nanaša na letno povprečje, določeno kot aritmetično sredino dvanajstih (mesečnih) opazovanj. AMS smatra brezposelno osebo kot osebo, ki ni zaposlena, oz. se ne usposablja za morebitno zaposlitev⁵¹.

V celotni zvezni državi je leta 2019 brezposelnost oseb znašala nekaj več kot 300 tisoč nezaposlenih, pri čemer tabela 6 prikazuje strukturo števila brezposelnih v posameznih zveznih deželah.

⁴⁸ AMS. Pridobljeno od: <https://www.ams.at/organisation/ueber-ams/organisation>, dne 11.1.2020.

⁴⁹ AMS. Pridobljeno od: <https://www.ams.at/organisation/ueber-ams/gleichstellung-vielfalt-ams>, dne 11.1.2020.

⁵⁰ AMS: Zeitreihendaten des AMS. Pridobljeno od: <https://www.ams.at/arbeitsmarktdaten-und-medien/arbeitsmarkt-daten-und-arbeitsmarkt-forschung/berichte-und-auswertungen>, dne 11.1.2020.

⁵¹ AMS. Pridobljeno od: <https://www.ams.at/arbeitsmarktdaten-und-medien/arbeitsmarkt-daten-und-arbeitsmarkt-forschung/fachbegriffe>, dne 11.1.2020.

Zvezna dežela	Št. brezposelnih (2019)
Gradišćanska	8.411
Koroška	20.748
Spodnjeavstrijska	50.745
Gornjeavstrijska	34.052
Solnograška	12.694
Štajerska	34.038
Tirolska	16.310
Predarlška	9.461
Dunaj	114.868
Skupno (Avstrija)	301.327

Tabela 6: Brezposelnost po zveznih deželah v Republiki Avstriji v letu 2019.
Vir: AMS (2020)⁵².

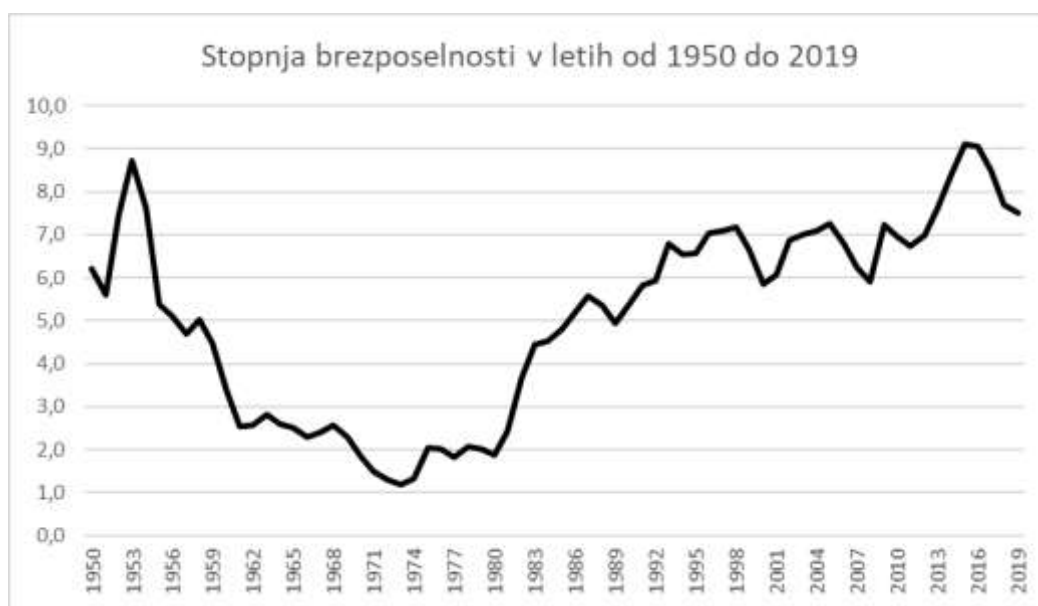
Smatramo, da se bo v prihodnje Republika Avstrija srečevala z naslednjimi izzivi na področju brezposelnosti in iskanja zaposlitev:

1. Naraščanjem dolgotrajne brezposelnosti in naraščanjem težje zaposljivih,
2. Naraščanjem starejših zaposlenih (nad 50 let),
3. Razhajanju med ponudbo in povpraševanjem:
 - a. Prosta delovna mesta se navadno pojavijo v regijah, kjer primanjkuje delavcev. Tak primer predstavlja gastronomija, npr. v zahodni Avstriji primanjkuje gastronomskega osebja, medtem ko se v vzhodni Avstriji pojavljajo presežki delavcev.
 - b. Kljub zadostnemu številu delavcev v določenih regijah, pa se pojavlja primanjkljaj kvalificiranih delavcev. Ministrstvo za socialne zadeve vodi seznam deficitarnih poklicev oz. poklicev v

⁵² AMS (2020): Arbeitsmarktdaten Gesamtübersicht. Pridobljeno od: [19](https://arbeitsmarktdatenbank.at/cognos82/bi/v1/dispatch?b_action=cognosViewer&ui.object=/content/folder[@name=%27Themen%27]/folder[@name=%27ambweb%27]/report[@name=%27wgu000_rs%27]&run.outputFormat=PDF&run.prompt=false&ui.action=run&cv.toolbar=false&cv.header=false&asynch.primaryWaitThreshold=0&run.outputLocale=de&p_Datum=[wgu000].[Datum].[Datum].[Jahr]-%3E:[PC].[@MEMBER].[20190101-20191231]&p_Region=[wgu000].[Region].[Region].[Region]-%3E:[PC].[@MEMBER].[AUT]&p_DisplayDatum=2019&p_DisplayRegion=%C3%96sterreich, dne 11.1.2020.</p>
</div>
<div data-bbox=)

pomanjkanju (nem. Mangelberufe). Za leto 2019 je bilo npr. objavljenih 45 deficitarnih poklicev⁵³.

AMS poleg brezposelnosti navaja tudi stopnjo brezposelnosti (nem. Arbeitslosenquote, krajše ALQ), kjer se ALQ izračuna kot kvocient med številom brezposelnih in obsegom delovne sile. Delovno silo sestavljajo brezposelni ter nesamozaposlene osebe, glede na glavno združenje zavodov za socialno varnost⁵⁴. Slika 6 prikazuje ALQ v letih od 1950 do 2019.

Slika 6: Stopnja brezposelnosti v letih od 1950 do 2019 v Republiki Avstriji.
Vir: AMS (2019)⁵⁵.

Na evropski ravni je decembra 2019 stopnja brezposelnosti v Republiki Avstriji znašala 4,2%. V enakem časovnem obdobju je stopnja brezposelnosti v Evroobmočju (ER19) znašala 7,4%, leto poprej pa celo 7,8%. Kljub temu je stopnja brezposelnosti v Evroobmočju decembra leta 2019 znašala najmanj od maja 2008. Stopnja brezposelnosti v EU28 je decembra 2019 znašala 6,2%, kamor je padla s 6,6% decembra 2018⁵⁶.

⁵³ Bundesministerium für Arbeit, Soziales, Gesundheit und Konsumentenschutz. Pridobljeno od: https://www.migration.gv.at/fileadmin/user_upload/Liste_der_Mangelberufe_2019.pdf, dne 11.1.2020.

⁵⁴ AMS. Pridobljeno od: <https://www.ams.at/arbeitsmarktdaten-und-medien/arbeitsmarkt-daten-und-arbeitsmarkt-forschung/fachbegriffe>, dne 11.1.2020.

⁵⁵ AMS (2019): Zeitreihendaten des AMS. Pridobljeno od: <https://www.ams.at/arbeitsmarktdaten-und-medien/arbeitsmarkt-daten-und-arbeitsmarkt-forschung/berichte-und-auswertungen>, dne 11.1.2020.

⁵⁶ Eurostat: Arbeitslosenquoten im Dezember 2019. Pridobljeno od: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/10059845/3-30092019-AP-DE.pdf/5cd0d0dc-589e-d45e-2806-e910408f5f99>, dne 3.2.2020.

Slika 7: Stopnje brezposelnosti v Evroobmočju decembra 2019.
Vir: Statistik Eurostat 2020⁵⁷.

Sodeč po sliki 7, so bile najnižje stopnje brezposelnosti decembra 2019 zabeležene na Češkem, v Nemčiji ter na Nizozemskem. Najvišje stopnje brezposelnosti dosejajo Italija, Španija ter Grčija.

1.10 Podjetništvo v Republiki Avstriji

Sodeč po izračunih avstrijskega statističnega urada »Statistik Austria«, ki vsakoletno zbira in obdeluje presečne podatke iz naslova podjetništva, je leta 2017 skupno 338.948 podjetij z 2.966.466 zaposlenimi ustvarilo skupno prodajo v višini 759,4 milijarde Eur. Strukturni podatki in podatki o storilnosti podjetij omogočajo številne izračune o strukturi, dejavnosti, zaposlovanju, vlaganju ter storilnosti, tako na zvezni, kakor tudi na deželni ravni. Tabela 7 prikazuje gospodarsko aktivnost avstrijskih sektorjev po delitvi ÖNACE 2008⁵⁸.

Iz tabele 7 ugotovimo, da se v Avstriji največ podjetij ukvarja s prodajo/trgovino ter storitvenimi dejavnostmi; za Avstrijo so pomembne panoge turizem, nastanitvene in gostinske storitve; velik del prometa prispevajo panoge gradbeništvo, informacijske in komunikacijske storitve ter proizvodnja.

⁵⁷ Eurostat: Arbeitslosenquoten im Dezember 2019. Pridobljeno od:
<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/10059845/3-30092019-AP-DE.pdf/5cd0d0dc-589e-d45e-2806-e910408f5f92>, dne 3.2.2020.

⁵⁸ Statistik Austria (2019). Pridobljeno od:
https://www.statistik.at/web_de/statistiken/wirtschaft/unternehmen_arbeitsstaetten/leistungs-und_strukturdaten/index.html, dne 12.1.2020.

Ö

N
A
C
E
'08

SEKTOR	ŠT. PODJ.	ŠT. ZAP., LETNO POVP.	OD TEGA NESAM OZAP.	PRIH. OD PRODAJE V 1.000 EUR	PROIZV. VRED. V 1.000 EUR	BRUTO DOD. VRED. GLEDE NA FAKT. STR. V 1.000 EUR	BRUTO POSL. PRESEŽEK V 1.000 EUR	BRUTO INVES. V 1.000 EUR
SKUPNO (Izsek B–N, S95)	338 948	2 966 466	2 648 004	759 401 416	501 183 012	209 288 955	83 149 615	38 798 198
B Rudarstvo	341	6 289	6 107	2 171 100	2 158 540	952 246	546 866	265 846
C Proizvodnja blaga	25 477	638 612	618 736	191 203 935	180 305 791	56 265 854	20 624 104	7 793 283
D Oskrba z energijo	2 475	28 847	26 744	40 334 879	39 318 090	5 811 032	3 474 530	2 093 876
E Oskrba z vodo in ravnanje z odpadki	2 207	21 355	20 733	5 861 991	4 925 631	2 149 779	1 102 788	448 954
F Gradbeništvo	36 157	301 204	271 272	48 499 568	48 497 574	17 602 068	4 787 907	1 031 164
G Prodaja/trgovina	79 365	668 351	593 112	255 080 526	71 268 494	37 079 903	13 228 910	3 515 554
H Promet	14 446	203 539	189 400	43 593 247	24 460 459	14 745 264	5 772 548	3 286 518
I Nastanitvene in gostinske storitve	48 174	310 828	260 904	20 162 724	19 975 430	9 845 433	3 283 117	1 337 690
J Informacijske in komunikacijske storitve	19 659	115 321	96 408	23 197 683	16 790 541	10 245 461	3 810 056	1 509 131
K Finančne storitve in storitve zavarovalnic	6 193	116 186	110 848	51 680 205	31 695 627	15 556 765	7 291 422	2 006 330
L Poslovanje z nepremičninami	18 764	50 671	36 889	18 831 641	17 145 062	10 006 720	8 312 187	7 962 495
M Tehnične storitve	67 704	253 270	181 946	34 041 057	26 721 030	15 974 946	5 837 450	1 165 036
N Druge gospodarske storitve	16 570	248 218	232 541	24 439 872	17 662 605	12 923 201	5 035 474	6 374 850
S Druge storitve	1 416	3 775	2 364	302 988	258 138	130 283	42 256	7 471

Tabela 7: *Sektorski podatki in podatki o gospodarski aktivnosti avstrijskih podjetij v letu 2017.*
Vir: Statistik Austria (2019)⁵⁹.

V avstrijskem podjetništvu prevladujejo mala in srednje velika podjetja (nem. kleinen und mittleren Unternehmen, krajše KMU). V letu 2016 je bilo v Avstriji registriranih 330.010 podjetij⁶⁰, od katerih se je 87% teh podjetij, sodeč po kriterijih

⁵⁹ Statistik Austria (2019). Pridobljeno od:

https://www.statistik.at/web_de/statistiken/wirtschaft/unternehmen_arbeitsstaetten/leistungs-und_strukturdaten/index.html, dne 23.1.2020.

⁶⁰ Najmanjša podjetja (nem. Kleinunternehmen) so podjetja do 9 zaposlenih in prometom (bilanco stanja) do 2 mio Eur.

Evropske komisije⁶¹, uvrstilo v velikostni razred najmanjših podjetij (nem. Kleinstunternehmen).

Velikostni razred podjetij po št. zaposlenih	Št. podjetij
0 do 9 zaposlenih	287.078
10 do 49 zaposlenih	36.231
50 do 249 zaposlenih	5.541
Skupno KMU	328.850
250 in več zaposlenih	1.160
Celotno tržno gospodarstvo	330.010

Tabela 8: Podjetja, razvrščena po velikostnih razredih (po št. zaposlenih) v letu 2016.
Vir: BMDW (2018)⁶².

Členitev podjetij v velikostne razrede v tabeli 9 prikazuje, da najmanjša podjetja v Avstriji zaposlujejo približno petino zaposlenih (in desetino vajencev). Najmanjša podjetja so v Avstriji nosilna hrbtenica celotnemu avstrijskemu gospodarstvu.

Velikostni razred podjetij po št. zaposlenih	Delež podjetij	Delež zaposlenih	Delež nesamozaposlenih	Delež vajencev
0 do 9 zaposlenih	87,0%	24,6%	16,9%	11,9%
10 do 49 zaposlenih	11,0%	23,8%	25,5%	32,0%
50 do 249 zaposlenih	1,7%	19,2%	21,4%	21%
Skupno KMU	99,7%	67,6%	63,8%	64,9%
250 in več zaposlenih	0,3%	32,4%	36,2%	35,1%
Celotno tržno gospodarstvo	100%	100%	100%	100%

Tabela 9: Delitev podjetij, deleža zaposlenih ter deleža vajencev (usposablajočih) v narodnem gospodarstvu glede na velikostni razred podjetij v letu 2016.
Vir: BMDW (2018)⁶³.

⁶¹ Priporočilo Evropske komisije 2003/361/EG, dne 6.5.2003.

⁶² Bundesministerium Digitalisierung und Wirtschaftsstandort (krajše BMDW): Dodatek k poročilu 2018, delno spremenjeno, S. 6.

⁶³ Bundesministerium Digitalisierung und Wirtschaftsstandort (krajše BMDW): Dodatek k poročilu 2018, delno spremenjeno, S. 7.

1.10.1 Industrijska podjetja v Avstriji

Industrijske panoge v Republiki Avstriji predstavljajo zelo pomemben (bistveni) steber narodnega gospodarstva. Industrijska podjetja v Avstriji zaposlujejo okoli 430.000 ljudi, na več kot 1.200 centrih za usposabljanja (nem. Ausbildungsstat⁶⁴) pa se usposablja tudi 15.000 vajencev/pripravnikov. Celotna industrija v Avstriji proizvede letno približno 170 milijard Eur in prispeva približno 45 milijard Eur k celotni bruto dodani vrednosti Avstrije. Izvozna kvota znaša okrog 65%⁶⁵.

1.10.1.1 Industrijska podjetja po posameznih zveznih deželah

Industrijska podjetja so porazdeljena po celotni Avstriji, kljub temu pa lahko v določenih poslovnih centrih po glavnih mestih dežel in večjih mestih ob glavnih cestnih povezavah, najdemo višjo gostoto podjetij.

Spodnjeavstrijska dežela je ena izmed najmočnejših industrijskih dežel v Avstriji. Ustvari približno tretjino vse gospodarske proizvodnje z več kot 35.000 podjetji, pri čemer samo servo-industrijski sektor⁶⁶ zagotavlja več kot 300.000 delovnih mest; v sektorju proizvodnje blaga je zaposlenih še nadaljnjih 160.000 zaposlenih. Spodnjeavstrijska se ponaša z dejstvom, da je vsak sedmi vajenec/pripravnik v celotni Avstriji usposobljen ravno tam⁶⁷.

Tudi v **Gornjeavstrijski** deželi najdemo močno razvito industrijo: v letu 2015 je približno 27% celotne narodne prodaje pripadlo tamkajšnjim servoindustrijskim podjetjem in industrijskim podjetjem v ožjem smislu; v servoindustrijskem sektorju je bilo zaposlenih več kot 377.000 zaposlenih⁶⁸; pri proizvodnji blaga približno 168.000 zaposlenih.

V **Štajerski** deželi več kot polovica tamkajšnjih delovnih mest neposredno ali posredno zavisi od industrije; proizvodnja je tam odgovorna za ustvarjanje več kot tretjine dodane vrednosti celotne dežele. V proizvodnem sektorju najdemo okrog 30% nesamozaposlenih ter 20 kompetenčnih centrov (od skupno 38 v celotni Avstriji), ki delujejo v smeri tesnega prepletanja gospodarstva in znanosti⁶⁹.

⁶⁴ Wirtschaftskammer Österreich. Pridobljeno od: <https://www.wko.at/site/BS-Industrie--Industrielehre/oesterreichs-Industrie.html>, dne 4.2.2020.

⁶⁵ Wirtschaftskammer Österreich. Pridobljeno od: https://www.wko.at/branchen/industrie/start.html?shorturl=wkoat_industrie, dne 4.2.2020.

⁶⁶ Servoindustrijski sektor vključuje proizvodni (proizvodnjo blaga, rudarstvo, energetiko ter gradbeništvo) in storitveni (storitve, povezane z industrijo ter proizvodno naravnana podjetja) sektor.

⁶⁷ Industriellenvereinigung Niederösterreich. Pridobljeno od: <https://niederosterreich.iv.at/de/industrieland-no/facts-figures>, dne 4.2.2020.

⁶⁸ Industriellenvereinigung Oberösterreich. Pridobljeno od: <https://oberoesterreich.iv.at/de/industrieland-oo/industrie-und-was-dazu-gehört>, dne 4.2.2020.

⁶⁹ Industriellenvereinigung Steiermark. Pridobljeno od: <https://steiermark.iv.at/de/industrieland-steiermark/industriestandort-steiermark-zahlen>, dne 4.2.2020.

V **Koroški** deželi so najdejavnejši proizvodni sektorji povezani z elektriko in elektroniko, strojništvom ter kovinarstvom, lesarstvom ter kemično industrijo. Leta 2017 so proizvodni sektorji, kot npr. proizvodnja, rudarstvo, energetika ter oskrba z vodo, prispevali 18,05 milijarde Eur bruto dodane vrednosti. Celotna industrija je na Koroškem tedaj predstavljala približno 54% celotne dodane vrednosti in zaposlovala okrog 45% od vseh, tj. od 210.000 zaposlenih⁷⁰.

Tirolska obsega več kot 449 podjetij, ki zaposlujejo več kot 41.000 zaposlenih ter približno 96 vajeniških/pripravnih podjetij, ki usposablajo skoraj 1.200 vajencev/pripravnikov. Leta 2016 je Tirolska zabeležila industrijsko proizvodnjo v znesku okrog 10 milijard Eur, pri čemer je treba omeniti, da je približno 70% industrijskih produktov Tirolska izvozila⁷¹.

Na **Solnograškem** lahko najdemo velik del avstrijskih industrijskih podjetij. Skupno zaposlujejo okrog 263.000 sodelavcev, pri čemer največji del zaposlenih, okrog 143.000 iz servoindustrijskega sektorja (skupno 17.000 podjetij); nadaljnjih 1.988 podjetij, ki zaposlujejo 36.080 sodelavcev, deluje na področju proizvodnje blaga; 59.628 aktivno zaposlenih deluje v 5.212 predelovalnih podjetjih. Najbolj donosne panoge na Solnograškem so proizvodnja pijač, strojništvo, lesna industrija in suha roba, prehrana in prehranska dopolnila ter kovinski izdelki⁷².

Predarlška je dežela, v kateri je vsak tretji prebivalec zaposlen v industriji. Industrija tej majhni deželi prinaša okoli 40% bruto dodane vrednosti, kar industrijo postavlja na prvo mesto po pomembnosti sektorjev. Polovico celotnega prometa proizvodnje predstavljata strojna in kovinska predelava, okrog 60% proizvedenega blaga v splošnem dežela izvozi v tujino. Večina podjetij (88%) ima sedež v urbani regiji Rheintal/Walgau⁷³.

Leta 2019 je bilo na **Gradiščanskem** 158 industrijskih podjetij s 7.471 zaposlenimi, od tega 2.696 uslužbencev, 4.608 delavcev ter 167 vajencev/pripravnikov. Dodatno je bilo na Gradiščanskem zaposlenih 12.700 delavcev v dobavni industriji in v podjetjih podobnih industrijskim⁷⁴.

⁷⁰ Industriellenvereinigung Kärnten. Pridobljeno od: <https://kaernten.iv.at/de/industrieland-kaernten/zahlen-und-fakten>, dne 4.2.2020.

⁷¹ Industriellenvereinigung Tirol. Pridobljeno od: <https://tirol.iv.at/de/industrieland-tirol/zahlen-daten-fakten>, dne 4.2.2020.

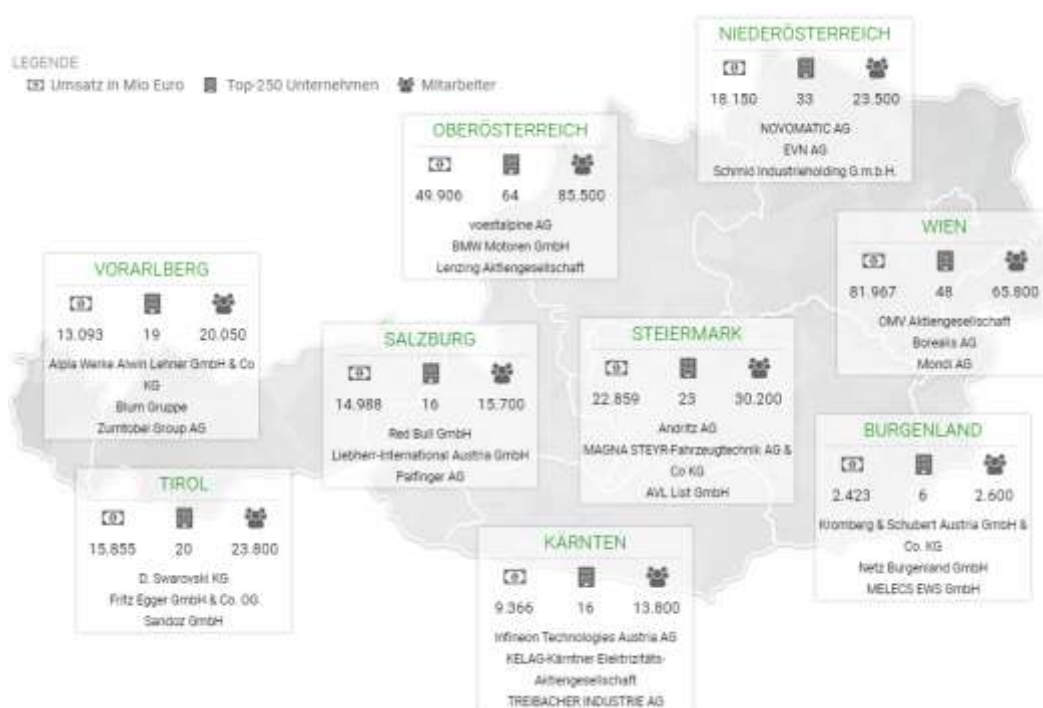
⁷² Industriellenvereinigung Salzburg. Pridobljeno od: https://salzburg.iv.at/media/filer_public/44/f1/44f11739-f2fe-44bd-99c8-8471bcca0ebf/iv_factsheet_2019.pdf, dne 4.2.2020.

⁷³ Industriellenvereinigung Vorarlberg. Pridobljeno od: <https://vorarlberg.iv.at/de/industrieland-vorarlberg/zahlen-daten-und-fakten>, dne 4.2.2020.

⁷⁴ Industriellenvereinigung Burgenland. Pridobljeno od: <https://burgenland.iv.at/de/industrieland-burgenland/daten-fakten>, dne 4.2.2020.

1.10.1.2 Lestvica najuspešnejših podjetij po zveznih deželah

Popularna revija »Industriemagazin« objavlja lestvico 250 najuspešnejših avstrijskih industrijskih podjetij (nem. Top-250-Industrieunternehmen). Slednja so leta 2018 skupno realizirala 229 milijard Eur prometa, kar je 6,07% več kot leto poprej; 54 podjetij od skupno 250-ih je zabeležilo več kot 10% rast prodaje; skupno 8.000 avstrijskih industrijskih podjetij je predstavljalo 19% celotne bruto dodane vrednosti; podjetja so skupaj zaposlovala skoraj 430.000 zaposlenih, kar uvršča industrijski sektor med gospodarsko najpomembnejše⁷⁵. Slika 8 predstavlja zemljevid 250 najpomembnejših industrijskih podjetij v Avstriji.

Slika 8: Najuspešnejša podjetja v Avstriji v letu 2018. Delitev po zveznih državah.
Vir: Industriemagazin (2019)⁷⁶.

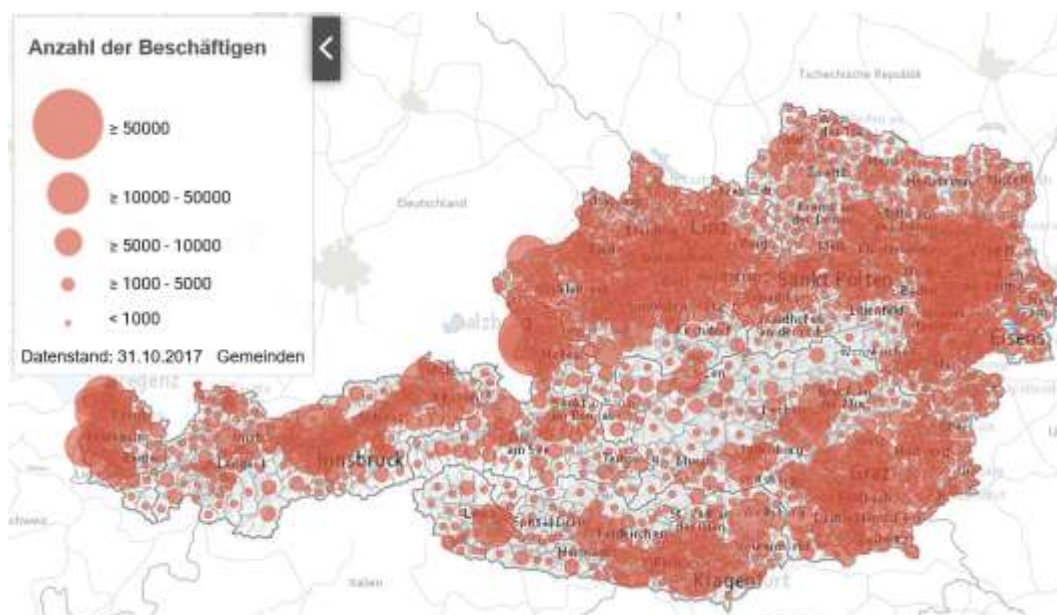
Industrijska podjetja beležijo najvišji obseg prometa v deželi Dunaj, kjer v industrijskem sektorju deluje več kot 65.800 zaposlenih. Nadalje so industrijsko najpomembnejše dežele v Avstriji Štajerska, Spodnjeavstrijska ter Gornjeavstrijska, kjer ima sedež večina najbolj uspešnih industrijskih podjetij v Avstriji.

⁷⁵ Industriemagazin. Pridobljeno od: <https://industriemagazin.at/ranking/industriebetriebe>, dne 15.1.2020.

⁷⁶ Industriemagazin. Pridobljeno od: <https://industriemagazin.at/ranking/industriebetriebe>, dne 15.1.2020.

1.10.1.3 Delitev zaposlenih po celotni Avstriji

Slika 9 prikazuje delitev zaposlenih po celotni zvezni Avstriji. Največji rdeči krogec predstavlja ozemlje, na katerem je zaposlenih več 50.000 ljudi, preostali krogi ustrezno manj (prikaz v legendi). Opazimo višje koncentracije zaposlenih v deželah Dunaj, Spodnjeavstrijski, Gornjeavstrijski ter na Štajerskem. Smatramo, da se delitev zaposlenosti pomembno sklada z zgoraj navedenim, da so najpomembnejše industrijske dežele Štajerska, Spodnjeavstrijska ter Gornjeavstrijska.

Slika 9: Delitev zaposlenih. Zaposlenost ponazorimo z velikostjo rdečega kroga.
Vir: Statistik Austria (Staatalas).

1.10.2 Dunajska borza

Dunajska borza vrednostnih papirjev je edina borza v Republiki Avstriji, čigar poslovanje je specializirano za štiri finančne stebre: (1) trgovanje z vrednostnimi papirji, (2) tržno informiranje, (3) izračun indeksov ter (4) ponujanje informacijskih storitev. Dunajska borza je neodvisna od ostalih finančnih institucij in pomembno prispeva k mednarodni prepoznavnosti in likvidnosti izdajateljev vrednostnih papirjev v Avstriji; velja omeniti, da večino nakupov in prodaj opravijo mednarodni udeleženci. Borza je specializirana in uveljavljena za izračunavanje številnih borznih indeksov na številnih področjih ter ponujanje informacijskih storitev – tržne podatke pridobiva iz vira za centralno in vzhodno Evropo (angl. Central and East Europe, krajše CEE). Mednarodno se dunajska borza, v sodelovanju s praško borzo, udejstvuje tudi kot ustanoviteljica holdinškega podjetja CEESEG AG⁷⁷.

⁷⁷ Wiener Börse AG. Pridobljeno od: <https://www.wienerborse.at/ueber-uns/wiener-boerse/>, dne 10.1.2020.

Decembra 2019 je skupna tržna kapitalizacija finančnih instrumentov na Dunajski borzi znašala 118,7 milijard Eur. Borza je povezovala čez 85 večjih svetovnih vlagateljev (od tega 58 mednarodnih), izračunavala več kot 140 indeksov za 14 različnih trgov, ponujala 5 trgovalnih sistemov in 1 podatkovni center za 11 različnih trgov. Na dan poročanja teh podatkov so udeleženci na Dunajski borzi opravili 783 transakcij delnic, 3.698 transakcij obveznic, 1.712 transakcij izvedenih finančnih instrumentov, 5.910 certifikatov ter 117 ETF-jev (investicijski skladi, angl. Exchange-Traded Fund) različnih družb⁷⁸.

Od vseh borznih indeksov, ki jih izračunavajo na dunajski borzi, je najpomembnejši »ATX index«, kar pomeni »**Austrian Traded Index**« (v slovenščini avstrijski trgovalni indeks). ATX, čigar sestavo skrbno vsakoletno preverjajo marca in septembra, odseva ponudbo in povpraševanje tamkajšnjih »blue-chip« delnic. Glavna merila za uvrstitev delnic na seznam blue-chipov je določen obseg tržne kapitalizacije, izračunan po metodi prostega plovca (nem. Streubesitz, angl. Free-float), ter določen minimalni obseg menjalnega prometa na borzi. S vsakim polletnim osveževanjem lahko odgovorni iz indeksa nadomestijo največ tri podjetja⁷⁹. ATX je bil v januarju 2020 sestavljen iz naslednjih 20 podjetij:

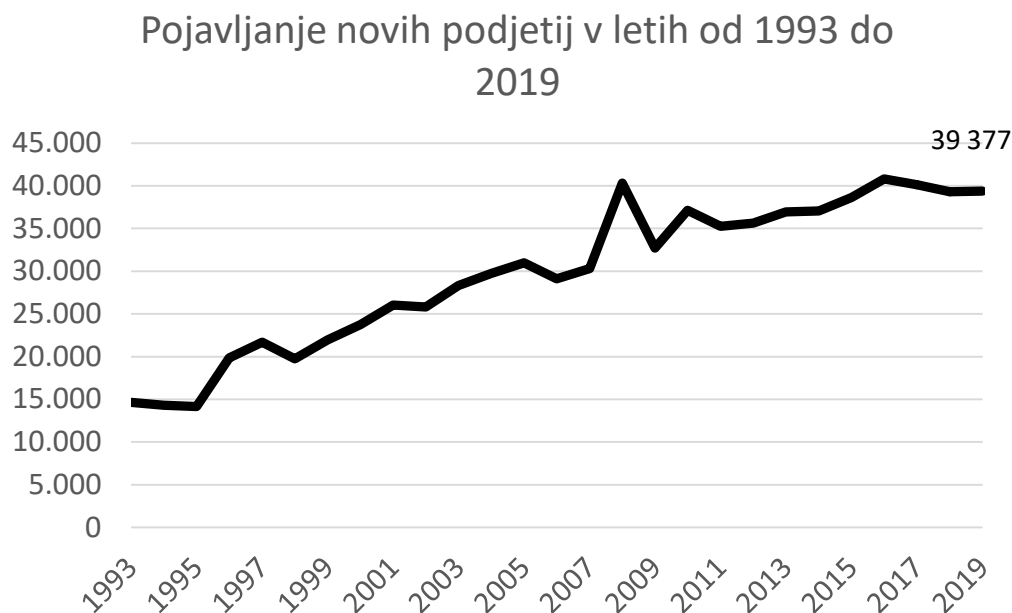
1. ANDRITZ AG - AT0000730007
2. AT&S AUSTRIA TECH.&SYSTEMTECH. - AT0000969985
3. BAWAG GROUP AG - AT0000BAWAG2
4. CA IMMOBILIEN ANLAGEN AG - AT0000641352
5. DO & CO AKTIENGESELLSCHAFT - AT0000818802
6. ERSTE GROUP BANK AG - AT0000652011
7. FACC AG - AT00000FACC2
8. IMMOFINANZ AG - AT0000A21KS2
9. LENZING AG - AT0000644505
10. OESTERREICHISCHE POST AG - AT0000APOST4
11. OMV AG - AT0000743059
12. RAIFFEISEN BANK INTERNAT. AG - AT0000606306
13. S IMMO AG - AT0000652250
14. SCHOELLER-BLECKMANN OILFIELD EQUIPMENT AG - AT0000946652
15. TELEKOM AUSTRIA AG - AT0000720008
16. UNIQA INSURANCE GROUP AG - AT0000821103
17. VERBUND AG KAT. A - AT0000746409
18. VIENNA INSURANCE GROUP AG - AT0000908504
19. VOESTALPINE AG - AT0000937503
20. WIENERBERGER AG - AT0000831706

⁷⁸ Wiener Börse AG. Pridobljeno od: <https://www.wienerborse.at/uploads/u/cms/files/uebersichts/wiener-boerse-zahlen-und-fakten.pdf>, dne 3.2.2020.

⁷⁹ Wiener Börse AG. Pridobljeno od: https://www.wienerborse.at/indizes/aktuelle-indexwerte/uebersicht/?ISIN=AT0000999982&ID_NOTATION=92866&gclid=EAIaIQobChMIhKCCQqIih5wIVQaqaCh07QgW0EAAyAAEgLAW_D_BwE, dne 10.1.2020.

1.10.3 Zagon novih podjetij

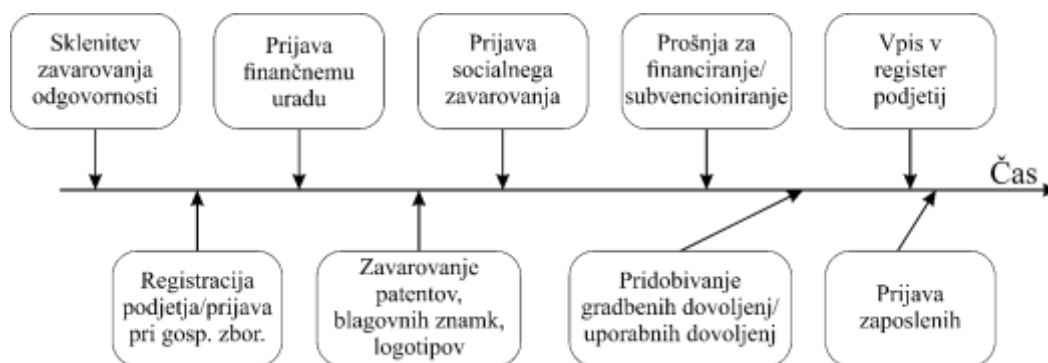
V Avstriji je bilo v letih od 2015 na novo vsakoletno zagnanih skoraj 40.000 novih podjetij. Slika 10 prikazuje naraščanje novih podjetij v letih 1993 do 2019.

Slika 10: Pojavljanje novih podjetij v letih od 1993 do 2019 v Avstriji.
Vir: Wirtschaftskammer Österreich (2020)⁸⁰.

Pri ustanavljanju podjetja je treba biti pozoren na številne pravne vidike, saj so vsa podjetja pod drobnogledom več kontrolnih institucij. Tem morajo redno poročati mnoge podatke in informacije in jih obveščati o morebitnih zastojih. Še posebej pozorne so te kontrolne institucije, npr. finančna uprava, gospodarska zbornica, ... pri obveščanju in poročanju ustanavljajočih podjetij, ko podjetja šele pridobivajo dovoljenja za obratovanje (nem. Betriebsanlagenehmigung) in podobno.

⁸⁰ Wirtschaftskammer Österreich: Unternehmensgründungen ab 1993. Pridobljeno od: <https://www.wko.at/service/zahlen-daten-fakten/daten-unternehmensneugruendungen.html>, dne 10.1.2020.

Slika 11: Shematični prikaz pravnih vidikov ustanovljajočih podjetij.
Vir: Avtorji.

Spodaj navajamo pravne obveznosti ustanovljajočih podjetij⁸¹:

- Podjetnik mora glede na podjetniško dejavnost upoštevati **pravne poglede** s tega področja. Če želi ustanoviti npr. podjetje s področja trgovine, mora to priglasiti pri okrožnem upravnem organu (nem. Bezirksverwaltungsbehörde) na zadevni lokaciji (§ 339 Abs. 1 GewO 1994). Bodoči samostojni podjetnik mora upoštevati posebne (poklicne) zakone, ki so deljeni glede na dejavnost, ki jo želi opravljati (nem. Wirtschaftstreuhandberufsgesetz). Samostojni podjetniki morajo o začetku opravljanja dejavnosti obvestiti zadevne gospodarske zbornice, oz. urade⁸².
- Podjetniki morajo nato za določene poklice, oz. dejavnosti skleniti **zavarovanje odgovornosti**⁸³.
- Podjetniki morajo v roku enega meseca od začetka opravljanja pridobitne (poslovne) dejavnosti o tem obvestiti **finančno (davčno) upravo** (§§ 120 in 120a iVm § 121 BAO). Podjetniki finančno upravo obvestijo na podlagi splošnega obrazca, ki ga pridobijo na spletni strani finančne uprave; to je npr. obrazec VERF15 za kapitalske družbe, VERF16 za osebne družbe ter VERF24 za fizične osebe⁸⁴. Fizične osebe lahko obrazec pošljejo na poslovno enoto finančne uprave (§ 20 AVOG), kapitalske in osebne družbe na sedež finančne uprave (§ 21 AVOG). Pri tem morajo podjetniki prevideti tudi višino letnega prometa, glede na sprejeto zakonodajo o **davku na promet**. V kolikor je načrtovana letna prodaja v letu ustanovitve in naslednje leto manjša od 35.000 Eur neto, se tako podjetje razvrsti med

⁸¹ Naslednja shema je le informativna in ponuja osnovni pregled najpomembnejših pravnih vidikov in obveznosti. Podrobnosti in pojasnila so izpuščena.

⁸² Za samostojne podjetnike določeni gospodarski zakoni ne veljajo, zato tudi niso člani gospodarske zbornice. Njihove interese zastopajo druge zbornice, kot npr. zdravniška zbornica, odvetniška zbornica ali celo zbornica davčnih svetovalcev ter revizorjev.

⁸³ Beispielsweise zur Ausübung des Baumeistergewerbes (§ 94 Z 5 GewO, § 99 Abs. 7 GewO).

⁸⁴ Obrazci do dostopni na spletni strani zveznega ministrstva za finance www.bmf.gv.at, pod rubriko »Formulare« (obrazci).

mala podjetja (§ 6 Abs. 1 Z 27 UStG 1994); odgovorni lahko finančnemu uradu predloži posebno davčno vlogo (nem. Regelbesteuerungsantrag) s katero se temu pravilu odpove (§ 6 Abs. 3 UStG 1994, Formular U12)⁸⁵. Finančna uprava v splošnem za tovrstne prijave priporoča uporabo spletnega orodja, imenovanega »FinanzOnline«⁸⁶.

- V Avstriji morajo biti vsi zaposleni obvezno **zavarovani za socialno varnost**. Prijavo poslovne dejavnosti in zaposlenih je treba sporočiti deželni zavodu za socialno zavarovanje (nem. Sozialversicherungsanstalt, krajše SVA, § 18 GSVG); znova moč preko spletnega portala⁸⁷. Pomembno je opozoriti tudi na dejstvo, da so npr. samozaposleni v kmetijskem ali gozdarskem sektorju upravičeni do določenih posebnih zakonov⁸⁸.
- Če je podjetnik zainteresiran zavarovati intelektualno lastnino pred vdorom tretjih oseb, npr. ugotovitve/izume, slike, blagovne znake, ipd., lahko to zavaruje z upoštevanjem zakonodaje o zavarovanju (zaščiti) **blagovne znamke** (zakon o zaščiti blagovnih znamk iz leta 1970, nem. Markenschutzgesetz) – pri tem se blagovna znamka vpiše v centralni register blagovnih znamk; zavarovanju (zaščiti) **oblikovanih izdelkov** iz leta 1990 (nem. Musterschutzgesetz 1990 idgF); zavarovanju (zaščiti) tehničnih izumov (**patentov**) iz leta 1970 (zakon o zaščiti izumov, nem. Patentgesetz 1970 idgF); in zavarovanju **uporabnih modelov** (nem. Gebrauchsmustergesetz 1994 idgF). Širši povzetek o varovanju intelektualne lastnine podaja Seling (2016).
- V kolikor podjetnik opravlja podjetniško dejavnost v stavbi, mora za stavbo predhodno pridobiti **gradbeno dovoljenje** (nem. Baubewilligung). To lahko uredi na zadevni občini (to urejajo deželni zakoni, nem. Landesgesetze).
- Če podjetnik poleg stavbe za podjetniško dejavnost uporablja tudi druge objekte, npr. stavbo s stroji, orodjarne in delavnice, okrepčevalnice, parkirišča), bo za slednje morda moral pridobiti **uporabno dovoljenje** (nem. Betriebsanlagengenehmigung, §§ 74 ff. GewO 1994). Uporabno dovoljenje podjetnik pridobi pri okrožnem upravnem organu preden začne

⁸⁵ Ocenno zneska prodaje je moč izdelati na podlagi načrtovane prodaje, kar podjetnik določi v poslovnem načrtu in vprašalniku ob odprtju podjetja. Pri tem je treba preveriti tudi, ali obstajajo oproščene prodaje v skladu z § 6 Abs. 1 UStG 1994 in § 6 Abs. 1 Z 13 UStG 1994.

⁸⁶ Registracija poteka na spletni strani portala »FinanzOnline«, tj. <https://finanzonline.bmf.gv.at/fon/>.

⁸⁷ Prijavo in izjave za zavarovanje za socialno varnost lahko odgovorni pridobijo s spletne strani www.svagw.at zavoda za socialno varnost pod rubriko »Formulare« (obrazci).

⁸⁸ Primer tovrstnih zakonov sta Zakon o socialni varnosti samozaposlenih (nem. Freiberuflichen Sozialversicherungsgesetz, krajše FSVG) ter Zakon o socialni varnosti kmetovalcev (Bauern-Sozialversicherungsgesetz, krajše BSVG).

objekt (obrat) obratovati. Več informacij o uporabnem dovoljenju navajata Seitlinger in Grünbichler (2017).

- Določene oblike podjetij ali podjetnikov morajo biti vpisani v **register podjetij** (nem. Firmenbuch). To so npr. fizične osebe, ki opravljajo podjetniško dejavnost, za katere velja po § 189 UGB obveznost izdajanja računov (§ 8 UGB), javne družbe (§ 106 UGB) in komanditne družbe (§ 162 UGB). Kapitalske družbe morajo svojo dejavnost priglasiti sodišču, ki jih potem vpiše v register podjetij; pravno gledano kapitalske družbe nastanejo šele tedaj (§ 2 GmbHG; § 28 AktG). **Firma** predstavlja ime podjetnika, vpisanega v registru podjetij, ki je odgovoren za poslovanje podjetja in podpisovanje dokumentov (§ 17 UGB). Vpis ustanovljajočega podjetja v register podjetij se izvede na dotičnem deželnem sodišču, kjer je predviden sedež podjetja (§ 28 UGB). Za pravne osebe veljajo posebna zakonska določila (nem. Sonderbestimmungen, § 33 UGB).
- Podjetniki lahko v določenih okoliščinah zaprosijo za **subvencioniranje/financiranje** njihovih podjetij. Obstajajo različne finančne institucije, ki ponujajo financiranje v različnih oblikah. To so: avstrijski gospodarski servis (nem. Austria Wirtschaftsservice GmbH, krajše AWS); avstrijsko raziskovalno financiranje (nem. Österreichische Forschungsfördergesellschaft mbH, krajše FFG); javno-kreditna svetovalna hiša (nem. Kommunalkredit Consulting GmbH, krajše KPC). Navedene institucije ponujajo različne storitve, od financiranja izdatkov/stroškov, do prevzema poroštov in subvencioniranja. Financiranje ustanovljajočih podjetij podrobneje ureja **Zakon o financiranju ustanovljajočih podjetij** (nem. Neugründungs-Förderungsgesetz, krajše NeuFöG)⁸⁹. Za uveljavljanje financiranja mora odgovorni ustreznim organom predložiti uradni obrazec (obrazec NeuFoe2), s katerim obrazloži razloge za ustanavljanje podjetja (§ 4 NeuFöG)⁹⁰.
- Podjetnik lahko na tej točki najame **delojemalce** (nem. Dienstnehmer), ki pa morajo pred začetkom dela biti prijavljeni pri dotičnem izvajalcu zdravstvenega zavarovanja (§ 33 ASVG).
- Za lažjo standardizacijo poslovanja s pogodbenimi strankami se lahko oblikujejo t.i. **splošni pogoji** (nem. Allgemeine Geschäftsbedingungen, krajše AGB). Splošni pogoji ob sprejetju postanejo osnova za izvajanje poslovanja in poslovnih transakcij vsem pogodbenim strankam. Glede na to, da so splošni pogoji običajno orodje, se lahko uporabijo vnaprej-

⁸⁹ Financiranje je zagotovljeno na primer za neizterjavo sodnih stroškov/taks ali za financiranje plač zaposlenih.

⁹⁰ Pravilo velja tudi za poslovne prenose. Obrazec je moč pridobiti s spletne strani www.bmf.gv.at, pod rubriko »Formulare« (obrazci).

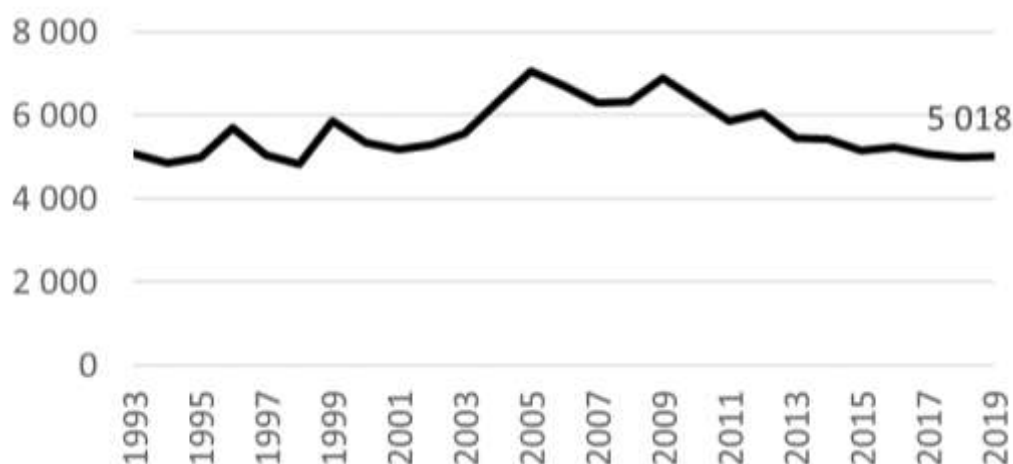
pripravljene predloge, a je priporočljivo, da jih pred uporabo za dotično podjetje pregleda pravni zastopnik⁹¹. Več informacij o splošnih pogojih navaja Url (2016).

- Če podjetnik ocenjuje, da bo letni dohodek večji od 7.500 Eur letno, mora za namene preiskovanja pristojnega organa priskrbeti **registrsko blagajno** (§ 131b BAO).

Velja omeniti, da pomembnost in namembnost opisanih pravnih obveznosti zavisi od več dejavnikov, npr. pravne ureditve podjetja, vrste panoge in vrste dohodkov.

1.10.4 Stečaji (insolventnosti) podjetij

V letu 2019 je 5.018 avstrijskih podjetij šlo v stečaj, oz. so postala insolventna. Leto poprej je šlo v stečaj le nekoliko manj podjetij, tj. 4.980, sicer pa trend podjetij v stečaju vztrajno pada že od leta 2009. Slika 12 prikazuje število podjetij, ki je šlo v stečaj v posameznem letu, od 1993 do 2019: leta 2019 so ocenjene obveznosti stečajnih podjetij do upnikov znašale okrog 1.697 mil EUR, kar je prizadelo 60.000 upnikov⁹².

Slika 12: Število stečajev avstrijskih podjetij v posameznem letu od 1993 do 2019.
Vir: KSV1870 (2020)⁹³.

Kot že povedano, se je število stečajev podjetij v zadnjih desetih letih pomembno zmanjšalo. Kljub temu pa je treba dodati, da se v bližnji prihodnosti zaradi pričakovanih čedalje več zagonov podjetij pričakuje tudi porast stečajev. Največ

⁹¹ Avstrijska gospodarska zbornica (WKÖ) ponuja na svoji spletni strani <https://www.wko.at/service/agb.html> tovrstne predloge.

⁹² KSV1870 (2020): Trotz mehr Firmeninsolvenzen deutlicher Rückgang der Passiva. Tiskovna konferenca dne 3.1.2020. Pridobljeno od: <https://www.ksv.at/insolvenzstatistik/insolvenzstatistik-2019-final>, dne 10.1.2020.

⁹³ KSV1870 (2016). Pridobljeno od: <https://www.ksv.at/insolvenzstatistik/insolvenzstatistik-2019-final>, dne 10.1.2020.

stečajev je bilo leta 2019 prijavljenih v deželah Dunaj (1.659 podjetij), Spodnjeavstrijski (860 podjetij), Štajerski (588 podjetij), Gornjeavstrijski (570 podjetij), nekoliko manj pa na Solnograškem (366 podjetij), Koroškem (325 podjetij), Tirolskem (309 podjetij), Gradiščanskem (208 podjetij) ter v Predarlški deželi (133 podjetij). Najbolj na udaru so bila podjetja iz panog poslovnih storitev (811 podjetij), gradbeništva (785 podjetij), gostinstva (764 podjetij) ter prometnih in komunikacijskih storitev (510 podjetij). Najpogosteje so stečaj priglasili samostojni podjetniki (2.438 podjetnikov) in družbe z omejeno odgovornostjo (1.586 družb), najmanj pogosto pa zasebne fundacije (samo 2 tovrstni fundaciji). Skupno so stečaji podjetij v Avstriji prizadeli 17.200 zaposlenih, še posebej mlada podjetja. V letu 2019 je bilo namreč 38% stečajev na račun podjetij, ustanovljenih po letu 2010.

Razlogi za stečaje podjetij večinoma tičijo v neprimerni notranji organizaciji podjetja. Poslovna hiša KSV1870, ki se v Avstriji ukvarja s stečajnimi postopki in obenem beleži tudi statistiko stečajev ugotavlja, da je več kot polovico stečajev možno pripisati nezadostnemu, oz. pomanjkljivemu poslovnemu znanju podjetnikov, pomanjkljivemu spremljanju trgov, napačnim izračunom, oz. predvidevanjem ter napačnemu ocenjevanju prihodnjih denarnih tokov. Tabela 10 prikazuje glavne vzroke za stečaje podjetij v Avstriji (za leto 2015).

Malomarnost	<i>Delež</i>
<ul style="list-style-type: none"> <i>Pomanjkanje znanje in praktičnih izkušenj iz poslovanja, pomanjkanje industrijskega (poklicnega) znanja, pomanjkanje znanja iz računovodstva</i> 	4%
<ul style="list-style-type: none"> <i>Nezmožnost ocenjevanja gospodarskih procesov, napaka v zasnovi podjetja, neizkušnost</i> 	7%
<ul style="list-style-type: none"> <i>Prekomerna vlaganja in nepotrebne širitve podjetij/ obratov</i> 	0%
Zunanji sprožilci/povodi/viri izgub	
<ul style="list-style-type: none"> <i>Spremenjen položaj na trgu, spremenjeno konkurenčno stanje, omejitve kreditiranja, povečanje obsega plač in davčin, ipd.</i> 	14%
<ul style="list-style-type: none"> <i>Stečaj stranke</i> 	0%
<ul style="list-style-type: none"> <i>Napaka/izpad dobavitelja</i> 	1%
Notranje napake, oz. notranji viri izgub	
<ul style="list-style-type: none"> <i>Napačno predvidevanje o prihajajočem poslovno-gospodarskem položaju, neracionalno načrtovanje sprememb/prestrukturiranj, težave pri prodaji</i> 	40%
<ul style="list-style-type: none"> <i>Napačni izračuni, proizvodne napake/izpadi</i> 	7%

<ul style="list-style-type: none"> • <i>Pomanjkljivo spremljanje gospodarstva in finančnih trgov, pomanjkljivo spremljanje ponudbe in povpraševanja, povečanje obresti in stroškov, prestrukturiranja, razlike v vodstvenem postopku, ipd.</i> 	4%
Osebni razlogi/krivde	
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Prekomerni zasebni dvigi</i> 	1%
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Špekulacije</i> 	0%
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Zanemarjanje učinkovitega vodenja</i> 	3%
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Lažna dejanja</i> 	5%
Pomanjkanje kapitala	
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Kapitala, ki je na voljo v podjetju, je premalo da bi lahko zadovoljil stroške/porabo podjetja</i> 	8%
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Podcenjevanje pomena lastniškega kapitala in kopičenje dolžniškega kapitala</i> 	1%
Drugi razlogi	
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Bolezni zaposlenih</i> 	3%
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Nesreče zaradi višje sile</i> 	1%
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Drugi (zunANJI) razlogi, povezani s poslovanjem podjetja, npr. težave pri oskrbi s surovinami, težave pri dobavi, stavke zaposlenih, ipd.</i> 	1%
Skupaj	100%

Tabela 10: Razlogi za stečaje podjetij v letu 2015. Razlogom pripišemo približen delež, za koliko stečajev podjetij je določen razlog odgovoren.

Vir: KSV1870 (2016)⁹⁴.

Kot to prikazuje tabela 10, je več kot polovica stečajev podjetij posledica napak, oz. izgube notranjih virov podjetja. Nadaljnjih 11% stečajev lahko pripišemo nezadostnemu znanju in neizkušeni iz področja poslovanja, nezmožnosti ocenjevanja bodočih denarnih tokov in gospodarskih procesov ter prekomernih vlaganj. Za 15% stečajev lahko povemo, da so za njih odgovorni zunanji sprožilci, zlasti stečaj kupcev ali izpad dobaviteljev. Osebna malomarnost, oz. razlogi ali pomanjkanje kapitala se primerita v 9% stečajev. Zadnjih 5% vzrokov pripisuje KSV1870 npr. boleznim, višji sili ali težavam pri oskrbi.

⁹⁴ KSV1870 (2016). Pridobljeno od: <https://www.ksv.at/insolvenzstatistik/insolvenzstatistik-2019-final>, dne 10.1.2020.

1.11 Prometna infrastruktura v Avstriji

Prometna infrastruktura v Avstriji sestoji iz cestne (avtoceste in hitre ceste), železniške in letalske infrastrukture. Del prometne infrastrukture v Avstriji je tudi ladijski promet.

1.11.1 Avtoceste in hitre ceste

Podjetje, ki je v Avstriji odgovorno za gradnjo, vzdrževanje, financiranje ter obratovanje avtocest ter hitrih cest, se imenuje Asfinag⁹⁵. Asfinag je podjetje javnega značaja, oz. delniška družba.

Dolžina avtocest in hitrih cest v Avstriji je v letu 2019 skupno znašala 1.743 kilometrov, od tega je dolžina hitrih cest znašala 489 kilometrov⁹⁶. Označbe avstrijskih avtocest, oz. avtocestnih odsekov, sledijo preprostemu protokolu: označene so s črko A, črki pa sledi unikatna številčna oznaka. Primer avtocestnih odsekov so: A1 West (zahod), A2 Süd (jug), A3 Südost (jugovzhod), A4 Ost (vzhod), A5 Nord/Weinviertel (sever), A6 Nordost (severovzhod), A7 Mühlkreis, A8 Innkreis, A9 Phyrn, A10 Tauern, A11 Karawanken, A12 Inntal, A13 Brenner, A14 Rheintal/Walgau, A21 Wiener Außenring, A22 Donauufer, A23 Südosttangente Wien, A25 Welser in A26 Linzer. Enako velja tudi za hitre (zvezne) ceste v Avstriji, ki pa se označujejo s črko S in pripadajočo številko, npr. S1 Wiener Außenring (dunajski zunanji obroč), S2 Wiener Nordrand, S3 Weinviertler, S4 Mattersburger, S5 Stockerauer, S6 Semmering, S7 Fürstenfelder, S8 Marchfeld, S10 Mühlviertler, S16 Arlberg, S18 Bodensee, S31 Burgenland, S33 Kremser, S34 Traisental, S35 Brucker, S36 Murtal in S37 Klagenfurter. Podrobno delitev avtocest in hitrih cest najdemo v Bundesministerium für Verkehr (2016).

Uporaba avtocest in hitrih cest je v Avstriji pogojena s plačilom pristojbine, tj. vinjete. Plačljive ceste so v Avstriji označene s posebnim znakom. Cena letne vinjete za leto 2020 znaša 91,10 Eur za vozila do 3,5 tone. Za motorna vozila stane cena letne vinjete 36,20 Eur. Poleg letnih vinjet so na voljo tudi vinjete s krajšo veljavnostjo, morebiti 2 mesecev ali 10 dni. Vinjeto je možno nabaviti na več kot 6.000 različnih prodajnih mestih po celotni Avstriji, kakor tudi v sosednjih državah (navadno na cestninskih postajah)⁹⁷, obstaja pa tudi možnost nakupa digitalne vinjete. V Avstriji obstajajo določeni predori, katerih uporaba je pogojena s posebnim (ločenim) nakupom od vinjete, tj. plačilom cestnine-predornine (nem. Streckenmaut)⁹⁸. Predornine se navadno plačujejo za dolge in stroškovno zahtevne

⁹⁵ Asfinag. Pridobljeno od: <https://www.asfinag.at/ueber-uns/unternehmen/>, dne 15.1.2019.

⁹⁶ Kords, M. (2019): Netzlänge der Autobahnen und Schnellstraßen in Österreich bis 2019. Pridobljeno od: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/206637/umfrage/netzlaenge-der-autobahnen-in-oesterreich/>, dne 3.1.2020.

⁹⁷ Asfinag. Pridobljeno od: <https://www.asfinag.at/maut-vignette/vignette/>, dne 15.1.2020.

⁹⁸ Asfinag. Pridobljeno od: <https://www.asfinag.at/maut-vignette/streckenmaut/>, dne 15.1.2020.

predore, ki jih srečamo na avtocestnih odsekih A9 Pyhrn, A10 Tauern ali A11 Karavanke. Za motorna vozila nad 3,5 tone, se namesto vinjete plačuje cestna pristojbina (cestnina), katere višina je odvisna od prevoženih kilometrov⁹⁹.

1.11.2 Železniški promet

Za železniški promet v Avstriji skrbi železniško podjetje »ÖBB-Infrastruktur«, ki je s skoraj 18.000 zaposlenimi odgovorno za načrtovanje, gradnjo in vzdrževanje celotne železniške infrastrukture v Avstriji. K infrastrukturi ne prištevamo samo železniških prog, temveč tudi vse železniške postaje, terminale, telekomunikacijska omrežja ter hidroelektrarne za okolju prijazno pridobivanje električne energije. Podjetje ÖBB upravlja z vso infrastrukturo in nepremičninami neodvisno, kar ga postavlja na mesto enega največjih lastnikov nepremičnin v celotni Avstriji. Vsakoletno vloži podjetje ÖBB v železniško infrastrukturo okrog 2 milijardi Eur. »ÖBB-Infrastruktur AG« je 100% hčerinsko podjetje v lasti »ÖBB-Holding AG«, ki je v 100% lasti Republike Avstrije.¹⁰⁰

Železniško omrežje v Republiki Avstriji obsega skoraj 5.000 kilometrov. Najpomembnejši železniški odseki v Avstriji so Großraum Wien, Weststrecke Wien-Salzburg, Südstrecke Wien-Villach, Phyrnstrecke Linz-St. Michael, Tauernstrecke Salzburg-Villach, Inneralpine Strecke Selzthal-Bischofshofen, Brennerstrecke Kufstein-Brenner, Arlbergstrecke Innsbruck-Bregenz in nekatera regionalna železniška omrežja.¹⁰¹

1.11.3 Letalski promet

V letu 2018 je bilo v Avstriji izvedenih okrog 148.800 poletov¹⁰² iz šestih različnih mednarodnih letališč: Dunaj (VIE), Gradec (GRZ), Innsbruck (INN), Celovec (KLU), Linz (LNZ) ter Salzburg (SZG)¹⁰³.

1.11.4 Ladijski promet

V Republiki Avstriji vsakoletno pretovorijo okrog 12 mio ton blaga s pomočjo ladijskega prometa, kar v enakem obsegu pomeni približno tovor 500.000 tovornjakov. Ladijski promet v Avstriji tako izredno prispeva k zmanjšanju prometne obremenitve. Da je tovor tovorjen varno in okolju prijazno, veljajo za

⁹⁹ Asfinag. Pridobljeno od: <https://www.asfinag.at/maut-vignette/maut-fuer-lkw-und-bus/>, dne 15.1.2020.

¹⁰⁰ ÖBB. Pridobljeno od: <https://infrastruktur.oebb.at/de/unternehmen>, dne 15.1.2020.

¹⁰¹ ÖBB. Pridobljeno od: <https://infrastruktur.oebb.at/de/projekte-fuer-oesterreich/bahnstrecken>, dne 15.1.2020.

¹⁰² Statista.com. Pridobljeno od: <https://de.statista.com/themen/3270/flughaefen-in-oesterreich/>, dne 15.1.2020.

¹⁰³ Bundesministerium für Verkehr, Innovation und Technologie. Pridobljeno od: <https://www.bmvit.gv.at/themen/luftfahrt/flughaefen.html>, dne 15.1.2020.

ladijski promet stroge zahteve in omejitve glede dodelitev obratovalnega dovoljenja in obratovanja transportnih ladij, še posebej glede preprečevanja onesnaževanja vode. Glavne prednosti celinske plovbe so visoke kapacitete prevoza ter nizek vpliv na onesnaževanje okolja.¹⁰⁴

Ključni podatki o Republiki Avstriji

Državna ureditev: Zvezna republika

Vladni sistem: Parlamentarna Republika

Prestolnica: Dunaj

Število zveznih dežel: 9

Število občin: 2.100

Površina: ~ 83.880 km²

Uradni jezik: Nemščina

Število prebivalcev (2018): 8,85 mio

Število podjetij (2017): 339 tisoč

Valuta: Euro

KFZ-oznaka: A

Klicna koda: +43

Statistični viri za Republiko Avstrijo

Arbeitsmarktservice Österreich (ams): <https://www.ams.at/>

Asfinag: <https://www.asfinag.at/>

Industriellenvereinigung Österreich (IV): <https://www.iv.at/de/>

Kreditschutzverband 1870 (KSV1870): <https://www.ksv.at/insolvenzstatistik/>

¹⁰⁴ Bundesministerium für Verkehr, Innovation und Technologie. Pridobljeno od: <https://www.bmvit.gv.at/themen/schiffahrt.html>, dne 15.1.2020.

Österreichisches Institut für Wirtschaftsforschung (WIFO):
<https://www.wifo.ac.at/>

Österreichische Nationalbank (ÖNB): <https://www.oenb.at/>

Statistik Austria: https://www.statistik.at/web_de/statistiken/index.html

Wiener Börse: <https://www.wienerbourse.at/>

Wirtschaftskammer Österreich (WKO): <https://www.wko.at/>

Literatura:

Bundesministerium für Verkehr, I. und T. (2016). *Autobahnen und Schnellstraßen Übersichtskarten*.

Seitlinger, S., & Grünbichler, R. (2017). Wann liegt eine genehmigungspflichtige Betriebsanlage vor?: Prüfschema und Vorbereitung in der Praxis. *Steuer- und Wirtschaftskartei*, (28), 1212–1217.

Seling, A. (2016). Grundriss Wirtschaftsrecht. V R. Grünbichler (Ur.). Linde Verlag GmbH.

Url, D. (2016). Grundriss Wirtschaftsrecht. V R. Grünbichler (Ur.). Linde Verlag GmbH.

EKONOMSKI VIDIK REGIONALNE STRUKTURE IN RAZVOJA V SLOVAŠKI REPUBLIKI

dr. Jozef Klučka¹⁰⁵

Prispevek obravnava ekonomsko okolje na Slovaškem. Najprej je podan zgodovinski okvir, nato pa so predstavljene ključne ekonomske značilnosti skozi čas in v primerjavi z EU: struktura podjetij, število zaposlenih in dodana vrednost, rast BDP na prebivalca, brezposelnost. Analizirani so ključni aktualni gospodarski izzivi na nacionalni in regionalni ravni. Prav slednjemu, to je regionalnemu razvoju je namenjen preostanek dela, ki se zaključí s sklepnimi ugotovitvami.

¹⁰⁵ Assoc. Prof. ing. Jozef Klučka, PhD University of Žilina, Faculty of Security Engineering, Department of Crisis Management, Ul. 1. mája 32, 01026 Žilina, Slovakiaemail: jozef.klucka@fbi.uniza.sk

2 Slovaška Republika

2.1 Splošne informacije o Slovaški Republiki

Slovaška Republika je v toku zgodovine prehajala skozi različne državne ureditve različnih narodnosti. V osmem stoletju je bilo tedanje ozemlje Slovaške združeno s Češko, skupaj sta tvorila Velikomoravsko državo, prebivalci pa so se imenovali Moravani. Staromadžarska plemena so konec devetega stoletja, oz. začetku desetega, ozemlje tedanje Velikomoravske napadale in kasneje dokončno zavzela. To dejanje je v veliki meri spremenilo zgodovino tamkajšnjih prebivalcev, saj so tamkajšnji prebivalci ostali pod vladavino madžarske monarhije vse do konca prve svetovne vojne (uradno so bili prebivalci Ogrske). Prva svetovna vojna je terjala številne upore proti tedanji Avstro-Ogrski, kar je povzročilo razpad madžarske vladavine. Ozemlje današnje Slovaške se je po koncu prve svetovne vojne leta 1918 z Martinsko deklaracijo (slovašk. Martinská deklarácia) združilo s Češko Republiko – in nastala je Češkoslovaška. Druga svetovna vojna je ozemlje Češkoslovaške znova zamajala. Leta 1939 je pod tedanjo nemško fašistično vlado ozemlje Slovaške postalo deloma neodvisno, tj. kot zvezna dežela fašistične Nemčije, nekoliko kasneje (leta 1948) pa se je ob prevladi češkoslovaške komunistične stranke ureditev tedanje dežele Češkoslovaške znova preuredila. Češkoslovaška je postala socialistična republika. Socialistični režim je na Slovaškem vztrajal vse do Žametne (Nežne) Revolucije (slovašk. Nežná Revolúcia), ko je 1. januarja 1993 Češkoslovaška kot celota razpadla na dve neodvisni državi: Češko in Slovaško.

Neodvisna Slovaška je maja 2004 postala članica Evropske unije (EU), decembra 2007 pa je postala tudi članica Schengenskega območja. Od prvega januarja 2009 je Slovaška del Evropske monetarne unije (EMU), kar je postala s prevzemom uradne valute Evro. Od leta 2004 je Slovaška tudi članica zveze NATO.

Zgodovinsko dogajanje je v veliki meri vplivalo na kulturo in industrijski razvoj Slovaške. Pod vladavino ogrske monarhije je Slovaška veljala za revno in agrikulturno deželo, tudi pojav Češkoslovaške je status Slovaške spremenil le minimalno. Korak naprej v razvoju je Slovaška pričela šele v socialistični dobi. V regijah Gornja Považie (Dubnica n. Váhom, Martin) je zacvetela težka industrija (strojgradnja, v glavnem za vojaške potrebe), v južnih pokrajinah Slovaške avtomobilska industrija, ki je aktivno prispevala k proizvodnji avtomobilskega velikana "Tatra" na Češkem (v severni pokrajini Češkoslovaške). Proizvodnje »Tater« je sicer vključevala tako podjetja kot zaposlene iz vseh regij tedanje Češkoslovaške. Nemalo težav je povzročila ideja o tedanjega gospodarstva, ki naj bi temeljilo na ideji centralnega planiranja. Želja po zgraditvi vsaj ene velike tovarne, ki bi pomembno vplivala na povečanje zaposlenosti v Slovaški regiji, je sicer uspevala.

A hitro po žametni revoluciji 1989 in kasnejši ustanovitvi Slovaške Republike se je večina večjih tovarn in podjetij izkazala kot neučinkovita z zastrašujočimi posledicami na povečanje nezaposlenosti in izrazitim padcem življenjskega standarda [1]. Pomembno je k zniževanju konkurenčnosti podjetij prispevalo tudi rahljanje javne porabe za vojaške potrebe.

Treba je poudariti, da so se določene regije Slovaške skozi različne režime dobro razvile. Pripravile so kvalificirano in usposobljeno delovno silo, uporabljale so preizkušeno tehnologijo ter zagotovile potrebno infrastrukturo. Kljub temu, da je zaradi ugodne in strateške lege Slovaška hitro postala tarča zunanjih vlagateljev, pa Slovaška ni preprečila dejstva, da so tem bolj proti vzhodu države nastajale čedalje večje razlike v regijskem razvoju. Te bom podrobneje predstavil v poglavju 1.2.

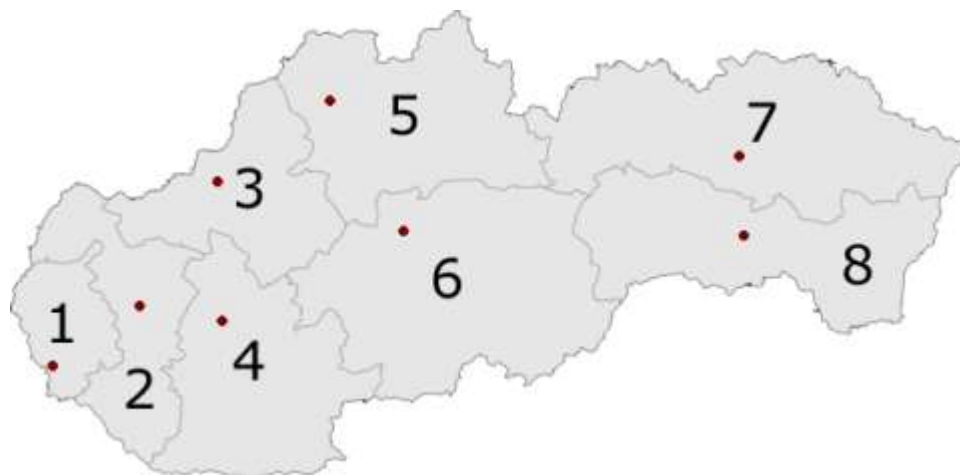

Slika 1: Umestitev Slovaške v prostor Evrope. Jasno je razvidna centralna in strateška lega Slovaške v Evropi. Vir: [5].

Umestitev Slovaške v centralni Evropi prikazuje slika 1. Slovaška je dežela brez izhoda na morje in meji na naslednje sosednje države: Češko Republiko (glavno mesto Praga), Avstrijo (glavno mesto Dunaj), Poljsko (glavno mesto Varšava), Ukrajino (glavno mesto Kijev) ter Madžarsko (glavno mesto Budimpešta). Slovaška je del Schengenskega območja za prosto gibanje oseb in prestop notranjih meja.

Območje Slovaške obsega 49.035 kvadratnih kilometrov in je razdeljeno v 8 večjih regij ter 79 manjših okrožij. Vsaka izmed osmih regij, imenovana VÚC (slovašk. Vyššie Územné Celky, slov. višje teritorialne enote), je poimenovana po največjem mestu v tej regiji: Bratislava (št. 1 na sliki 2 spodaj), Trnava (2), Trenčín (3), Nitra

(4), Žilina (5), Banská Bystrica (6), Prešov (7) in Košice (8). Glavno mesto Slovaške je Bratislava; razdalja od Bratislave do Dunaja znaša 55 km, medtem ko razdalja od Bratislave do Budimpešte 161 km.

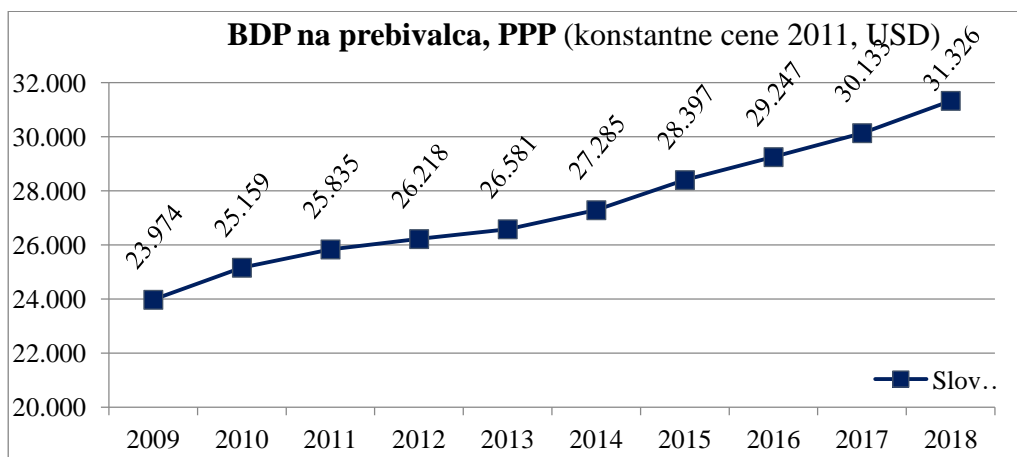
Slika 2: Višje teritorialne enote, oz. regije na Slovaškem.
Vir: [5].

V času socialistične nadvlade (1948-1989) je bilo zasebno gospodarstvo praktično popolnoma zavreto. Nezaposlenost je po letu 1989 v nekaterih slovaških regijah znašala več kot celo 60%. Odpravljanje centralnega gospodarstva in ustanavljanje tržne ekonomije je po padcu socializma predstavljalo ogromen izziv. Nadrejenim, ki so bili vajeni drugačnega poslovanja, so manjkale stvarne poslovne izkušnje ter objektivne metode pridobivanja kapitala in financiranja. Ob tranziciji je morala kot pomoč nastopiti celo tedanja vlada, kasneje pa tudi Evropska unija. Slovaško gospodarstvo je zato v času tranzicije hitro dosegle zelo ugodne rezultate. Dandanes slovaške gospodarske celice v primerjavi z Evropskimi izgledajo približno tako, kot to prikazuje tabela 1.

Tabela 1: Preračdelitev Slovaških mikro, majhnih in srednje velikih podjetij (angl. small and medium-sized enterprises, krajše SME), v primerjavi z Evropo (2018).
Vir: [7].

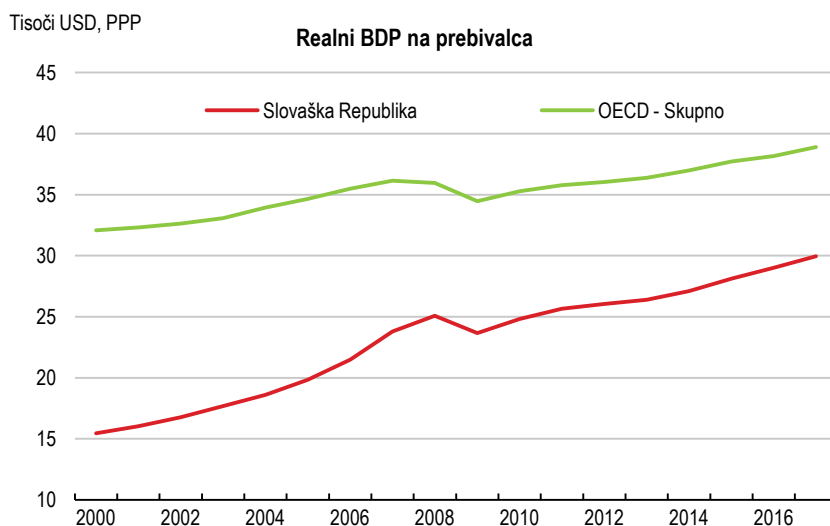
Velikost podjetja	Število podjetij			Število zaposlenih			Dodana vrednost		
	Slovaška		EU	Slovaška		EU	Slovaška		EU
	Število	(%)	(%)	Število	(%)	(%)	mio	(%)	(%)
Mikro	419.876	97	93%	647.209	42	29	8	22	21
Majhno	12.020	3	6%	229.766	15	20	5	13	18
Srednje	2.206	1	1%	235.023	15	17	6	18	18
SME	434.102	100	99,8	1.111.998	72	66	19	53	57
Veliko	517	0,1	0,2	432.062	28	34	17	47	43
Skupaj	434.619	100	100	1.544.060	100	100	36	100	100

Gospodarsko rast in življenjski standard tipično prikazujemo z obsegom bruto domačega proizvoda (krajše BDP) na prebivalca. BDP na prebivalca Slovaške v zadnjih 10 letih prikazuje konstantni porast, kar nakazuje na pozitivno in trajno gospodarsko rast (slika 3).

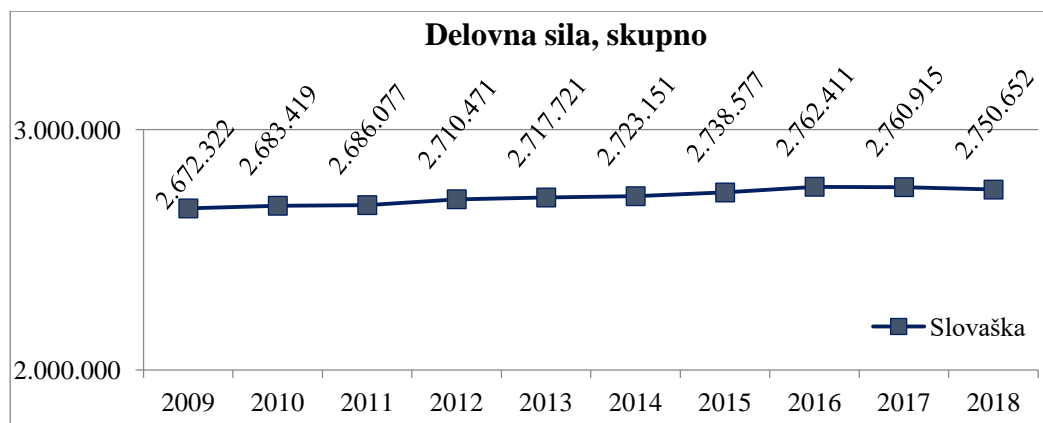
Slika 3: BDP na prebivalca v Slovaški Republiki v letih od 2009 do 2018.
Vir: Avtorji in [7].

Dodatno slika 4 prikazuje, da slovaški BDP na prebivalca ne samo prikazuje trajno gospodarsko rast, temveč se slednji na Slovaškem v zadnjih letih celo pozitivno približuje povprečju OECD. Primerjavo med povprečjem OECD ter Slovaške v letih od 2000 do 2016 prikazuje slika 4.

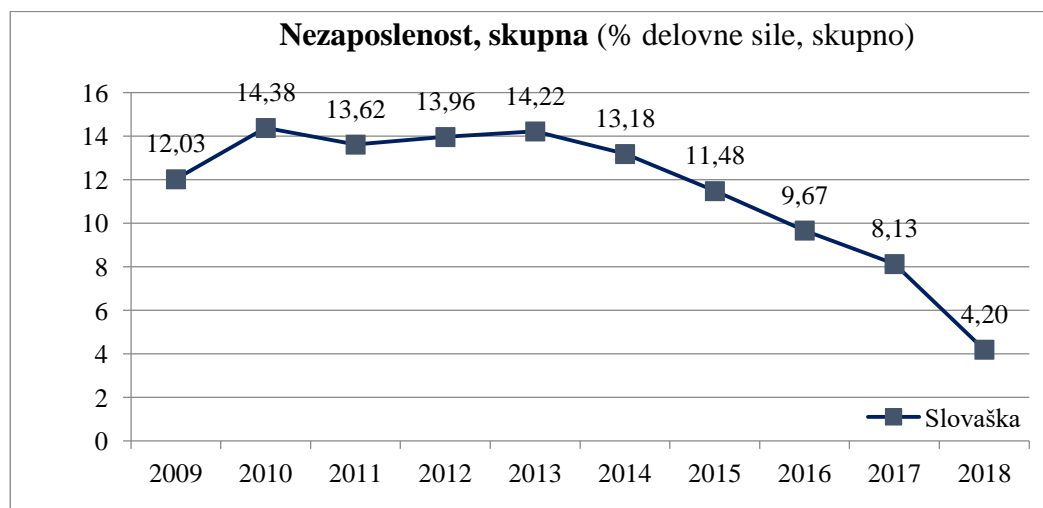

Slika 4: BDP na prebivalca glede na povprečje OECD v letih od 2000 do 2016.
Vir: [9].

Slika 5 prikazuje razvoj delovne sile na Slovaškem v letih od 2009 do 2018. Ugotavljam, da obseg delovne sile variira med 2.5 in 2.8 mio; prihodnji trend pa zaradi določenih razlogov, ki jih navajam v nadaljevanju, ni pozitiven: (1) povečevanje deleža starejše populacije, (2) emigriranje slovaških državljanov v tujino zaradi boljšega življenjskega standarda (večina na Češko, oz. druge države EU) in (3) beg možganov (visoko usposobljeni se zaposlijo v tujini zaradi bolj donosnih služb).

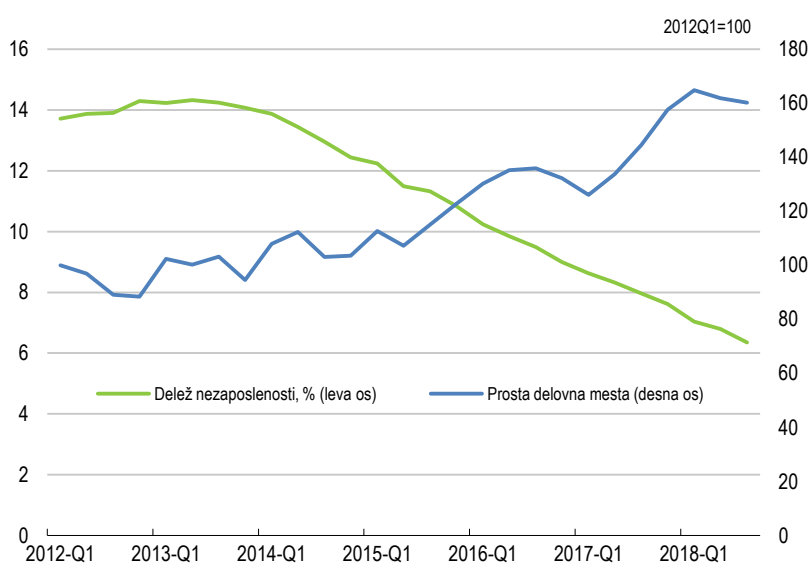
Slika 5: Razvoj delovne sile na Slovaškem v letih od 2009 do 2018.
Vir: [7].

Slika 6: Razvoj deleža nezaposlenosti na Slovaškem v letih od 2009 do 2018.
Vir: [7].

Trend nezaposlenosti je bil med leti od 2009 do 2013 praktično nespremenljiv, od leta 2013 naprej pa je v konstantnem upadanju. Čeprav je padanje nezaposlenosti za gospodarstvo ugodno, pa na primeru Slovaške nakazuje na pomembne pomanjkljivosti, kot to ugotavlja študija OECD: (1) vrzel med številom prostih delovnih mest in številom nezaposlenih se povečuje, (2) zaradi visoke stopnje

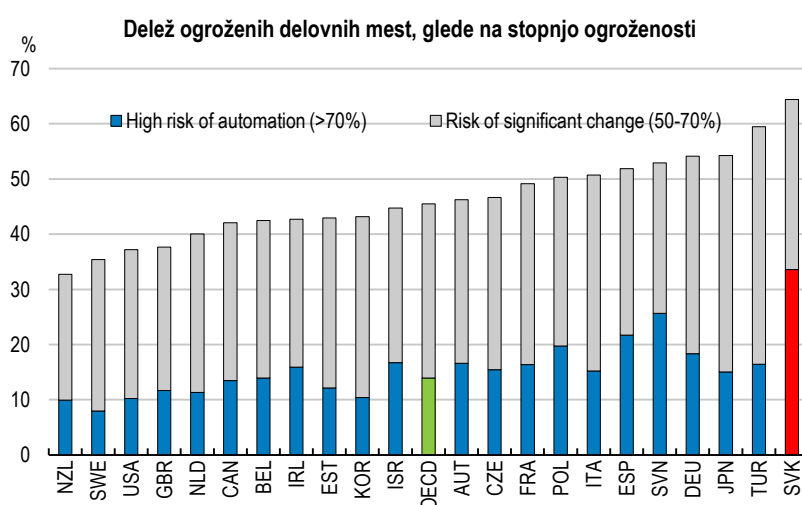
avtomatizacije in robotizacije narašča število ogroženih delovnih mest (Slovaška je ena izmed držav, najbolj izpostavljenih za visoko tveganje avtomatizacije za izgubo delovnih mest); (3) gospodarske panoge s proizvodnjo z višjo dodano vrednostjo kažejo v zadnjem času negativen trend. K temu je treba dodati dve zelo pomembni oteževalni okoliščini glede bodoče konsolidacije na trgu dela, tj. staranje populacije in politični pritiski proti priseljevanju. Navedeni razlogi bistveno poslabšujejo strategijo Slovaške. Slika 7 prikazuje razvoj vrzeli med prostimi delovnimi mesti in nezaposlenostjo, medtem ko slika 8 delež ogroženih delovnih mest v dveh oblikah: delovna mesta z visoko ogroženostjo (>70%) ter delovna mesta s pomembno stopnjo ogroženosti (50%-70%).

Slika 7: Vrzel med številom prostih delovnih mest in številom nezaposlenih se povečuje.
Vir: [9].

Nadaljnji izsledki raziskave OECD o Slovaškem gospodarstvu ponazarjajo pomembne iztočnice za nadaljnji razvoj gospodarstva na Slovaškem, še posebej OECD izpostavlja ugodno proizvodno rast v delovno-zahtevnih panogah (angl. labour-intensive, npr. avtomobilski industriji). Slovaška je kot tarča številnih vlagateljev postala aktivno vpeta v globalno mednarodno verigo (angl. global value chain), s čimer je pridobila številne privilegije. Tako se lahko pohvali kot država z največ proizvedenimi avtomobili na 1000 prebivalcev na svetu. Na Slovaškem najdemo proizvodne obrate številnih (globalnih) avtomobilskih podjetij, npr. tovarno Volkswagen v Bratislavi, Peugeot v Trnavi in KIA v Žilini. Pomembno vlogo pri tej popularnosti igra cenena delovna sila in relativno nizka povprečna plača na Slovaškem glede na evropske razmere. Treba pa je poudariti, da so razvojni, inovacijski ter marketinški oddelki tovrstnih podjetij nameščeni v tujini in da na Slovaškem poteka le proizvodna dejavnost [9].

Na Slovaškem ima izseljevanje ljudi zaradi negotovih gospodarskih razmer dolgo zgodovino. Prva izselitve Slovakov so se pričele že med gospodarsko krizo v letih od 1930 do 1933, v glavnem v Združene države Amerike ter Nemčijo. Kasneje so izselitve postale aktualne po gospodarski krizi v socialistični dobi, tokrat poleg gospodarskih deloma tudi zaradi političnih razlogov. Podjetništvo v tedanji socialistični Češkoslovaški je zahtevalo obilo delovne sile. Tedanja komunistična partija si je prizadevala za popolno zaposlenost državljanov, zato pa tudi spodbujala prosto potovanje slovaških državljanov s trebuhom za kruhom po celotni Češkoslovaški. V češki regiji Most je cvetela premogovna industrija, v Ostravi težka strojna industrija, po celotni češki regiji pa je bilo moč najti gradbeniška dela.

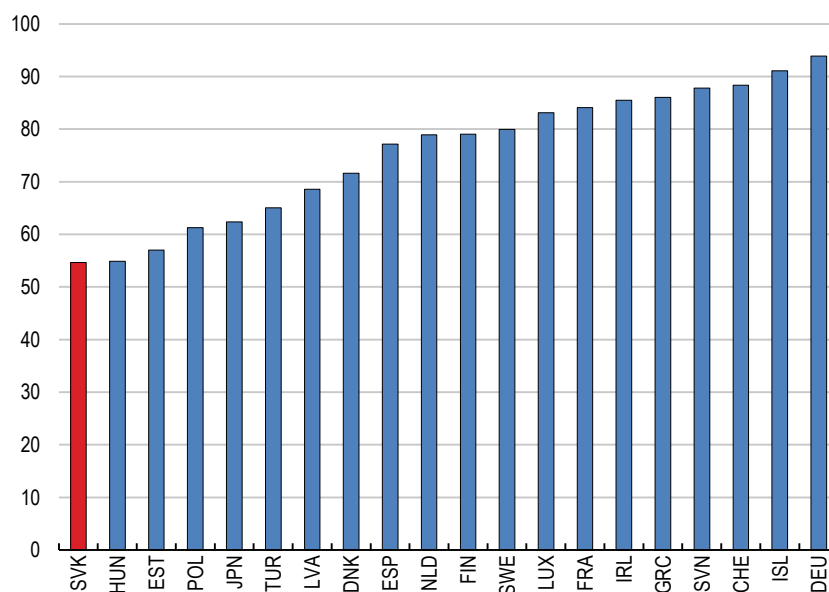
Slika 8: Delež ogroženih delovnih mest OECD, Slovaška, je označena z rdečo barvo najbolj desno, z zeleno označeno povprečje OECD. Slovaška je sodeč po tej sliki na prvem mestu po visoki ogroženosti delovnih mest zaradi automatizacije. »Risk of significant change« pomeni pomembno stopnjo ogroženosti, »High risk of automation« visoko stopnjo ogroženosti. Vir: [9].

Na vzhodu Slovaške najdemo manjšine Romov, katerih izobrazbeni status in kvalificiranost sta dokaj šibka. To občasno privede do rasističnih opazk in diskriminacije na delovnem mestu. Dandanes so Romi tako v socialnem, kakor tudi gospodarskem smislu, velikokrat zaznamovani kot prosta in cenena delovna sila, ki pa lahko ob primernem šolanju pridobijo nova znanja in izkušnje s področja dela, ter tako pomembno pripomorejo k blaginji.

V letu 2018 je skupno število zaposlenih Slovakov v tujini znašalo 139.600, pri čemer jih je bilo največ zaposlenih v Avstriji (34,8%) in na Češkem (22,7%). Slovaki in Čehi si zaradi nekdanje Češkoslovaške delijo mnogo skupnih vrednot, med drugim tudi podoben jezik (češčina je podobna slovaščini), zato se Slovaki množično odločajo za zaposlitev na Češkem že tradicionalno. Največ Slovakov, ki so zaposleni na Češkem, deluje na področju gradbeništva (26%), strojne industrije (22,5%) in zdravstvenih storitev (20,8%).

V nadaljevanju želim ponazoriti staranje prebivalstva, in sicer izvedem analizo starostnih skupin med dvema časovnima obdobjema. Sodeč po statističnem uradu Eurostat je bilo na Slovaškem leta 2019 15,7% mladih med 0-14 leti starosti; 68,2% starih med 15 in 64 leti starosti; ter 16,0% starejših od 65 let¹⁰⁶. Če primerjamo dane podatke s populacijsko strukturo iz leta 2009 ugotovimo porast 0,4 odstotne točke najmlajših, upad srednje starih za -4,2 odstotne točke ter porast najstarejših za +3,8 odstotne točke. Zaključim, da se je v desetih letih sredinska populacija, s tem pa tudi število delovno aktivnih, skrčila za dobre 4%, najstarejša populacija pa povišala za skoraj 4%. Trenutni trend spreminjanja nakazuje na težave s staranjem prebivalstva in možne zaplete glede zdravstvenega in socialnega zavarovanja v bodoče.

Razvojna dejavnost na področju industrije značilno vpliva na razvoj bodočih trendov, avtomatizacijo delovnih mest ter vpetost umetne inteligence na področje poslovanja in poslovnih aktivnosti. Na Slovaškem je situacija glede razvojne dejavnosti trenutno nekoliko neugodna. Tamkajšnja vlada razvojne dejavnosti ne podpira v dovolj veliki meri, oz. razvoj nima tehtnih učinkovitosti in zmožnosti (kljub temu pa obstajajo primeri dobrih praks). Slika 9 prikazuje delež velikih podjetij v državah OECD, ki zaposlujejo svoje raziskovalne oddelke, oz. vlagajo v razvoj neposredno.

Slika 9: Prikaz deleža velikih podjetij, ki vlagajo v razvoj. Slovaška je ena izmed držav, kjer najmanj velikih podjetij vlaga v razvoj.
Vir: [9].

Slika 9 nazorno prikazuje situacijo Slovaške, ki je po podatkih OECD država z najmanj velikimi podjetji, ki vlagajo v razvoj. Poročilo OECD navaja, da bi Slovaška morala nujno izboljšati obseg vlaganja v razvoj, morebiti v lastne raziskovalne

¹⁰⁶ Eurostat (<https://ec.europa.eu/eurostat/>).

oddelke v velikih podjetjih ali preko sodelovanja z akademskimi inštitucijami. Takšna vlaganja v razvoj bi pripomogla k ustanavljanju novih in zaupanju obstoječih razvojnih organizacij in inštitucij. Prav tako bi večja raziskovalna dejavnost pripomogla k večji avtonomnosti akreditacijskih komisij univerz, kakor tudi samih postopkov akreditiranja univerz.

Skupni uvoz Slovaške je leta 2018 znašal 77,3 milijarde EUR, medtem ko skupni izvoz nekoliko več, 79,8 milijarde Eur. Slovaška je največ uvozila iz Nemčije (17,7%), Češke (10,2%) ter azijskih držav Kitajske, Vietnama in Koreje (5,8%, 5,8% in 5,7%). Največ dobrin in storitev je Slovaška izvozila v države Nemčijo (22,2%), Češko (11,9%) in Poljsko (7,6%). Slovaška je odprto evropsko gospodarstvo z dobrimi povezavami do držav daljnega vzhoda. To izpostavlja tudi publikacija zavoda Sario [11], ki meni, da je Slovaška med enim najbolj odprtih gospodarstev na svetu.

Povprečna bruto mesečna plača je na Slovaškem v letu 2018 znašala 1.315 Eur; za primerjavo leta 2009 zgolj 913 Eur. Za pričakovati je, da bo povečevanje bruto povprečne mesečne plače postopno izničevalo strateško prednost Slovaške pred drugimi državami – to bo povzročilo večanje stroškov dela, kar bo negativno vplivalo na obseg dela. Praktično to pomeni, da bo Slovaška dosegla višji življenjski standard, kar bo povzročilo selitev proizvodnje v svetovne države z nižjim življenjskim standardom, oz. manj razvite države po svetu.

Slovaško tržno gospodarstvo dandanes sestoji iz štirih gospodarskih temeljev. To so (1) avtomobilska industrija, (2) elektronika, (3) centri za poslovne storitve in (4) informacijske tehnologije [11]. Vse štiri gospodarske temelje bom v nadaljevanju na kratko predstavil.

- Avtomobilska industrija: Slovaška proizvede 198 avtomobilov na 1.000 prebivalcev letno, 250.000 zaposlenih je neposredno ali posredno vezano na avtomobilsko industrijo, 26 milijard Eur je letni obseg izvoza avtomobilske industrije. Na Slovaškem pokrivajo večino avtomobilske proizvodnje trije centri: Bratislava, Trnava in Žilina, kjer so stacionirane avtomobilske znamke Volkswagen, Peugeot in KIA. Lansko leto je v pokrajini Nitra, ki se nahaja na jugu Slovaške dobrih 90 km iz Bratislave, s proizvodnjo pričel tudi Jaguar. K temu pomembno prispevajo dobre avtocestne povezave med Bratislavo, Avstrijo, Madžarsko ter Češko, kar je bila nenazadnje tudi dobra iztočnica za ustanovitev proizvodnje avtomobilov Hyundai na Češkem, blizu meje s Slovaško. Hyundai namreč aktivno sodeluje s tovarno KIA v Žilini. Trnava je znano kot mesto z daljšo avtomobilsko tradicijo, saj je bil tu že v socialističnih časih vse do leta 1989 sedež pomembnega proizvajalca avtomobilov.

- Elektronika: obseg prodaje 8.9 milijarde Eur, 45.000 neposredno zaposlenih v elektronski industriji, 1.3 milijarde Eur dodane vrednosti.
- Centri za poslovne storitve (dodatno s proizvodnimi centri za najemanje zunanjih virov, angl. outsourcing): več kot 65 ustanovljenih centrov za poslovne storitve z več kot 37.000 zaposlenimi, 82% centrov nudi storitve z višjo dodano vrednostjo. Veliko centrov, namenjenih za financiranja in storitve novo-ustanavljaljajočih podjetij, start-upov in projektnih idej mladih, je nastalo iz evropskih sredstev.
- Informacijska tehnologija: prispeva 4.6% k skupnemu slovaškemu BDP, prinaša več kot 60.000 novih delovnih mest, Slovaška dosega 79% računalniško pismenost v populaciji.

Tabela 2 prikazuje glavne ugotovitve o Slovaški, ki so bile objavljene v poročilu OECD [9].

*Tabela 2: Glavne ugotovitve o Slovaški in Slovaškem gospodarstvu.
Vir: [9].*

Glavne ugotovitve	Ključna priporočila
Fiskalna in finančna politika, reforme javnega sektorja	
Gospodarstvo je v razcvetu, zmogljivostne kapacitete naraščajo, zadolženost gospodinjestev se hitro povečuje.	Nadaljevati z zmanjševanjem javnega dolga. Nadaljevati s prihodnjo konsolidacijo, vsaj tako hitro, kot je bilo načrtovano, da se zadržijo čedalje večji pritiski povpraševanja.
Učinkovitost javne porabe je šibka, izboljšanje učinkovitosti bi pomenilo večji manevrski prostor za povečanje porabe prednostnih panog.	Okrepiti iniciativo Vrednost za denar, razčleniti konkretne pobude za povečanje učinkovitosti in jih vključiti v srednjeročno fiskalno načrtovanje.
Okoljski davčni prihodki so nizki, obenem bi bilo treba povečati okoljske razmere.	Povečati davke na energijo ter uskladiti obdavčitve emisij (takse CO ₂) in drugih onesnaževal.
Staranje prebivalstva je ključni dolgoročni izziv fiskalne politike. Trenutno razpravljajoča sprememba ustave v parlamentu lahko bistveno oslabi pokojninsko reformo, sprejeto v letih 2012 in 2013.	V celoti uvesti pokojninsko reformo, sprejeto v letih 2012 in 2013, skupaj s povezavo upokojitvene starosti do pričakovane življenjske dobe.
Povečevanje kvalificiranosti/sposobnosti	

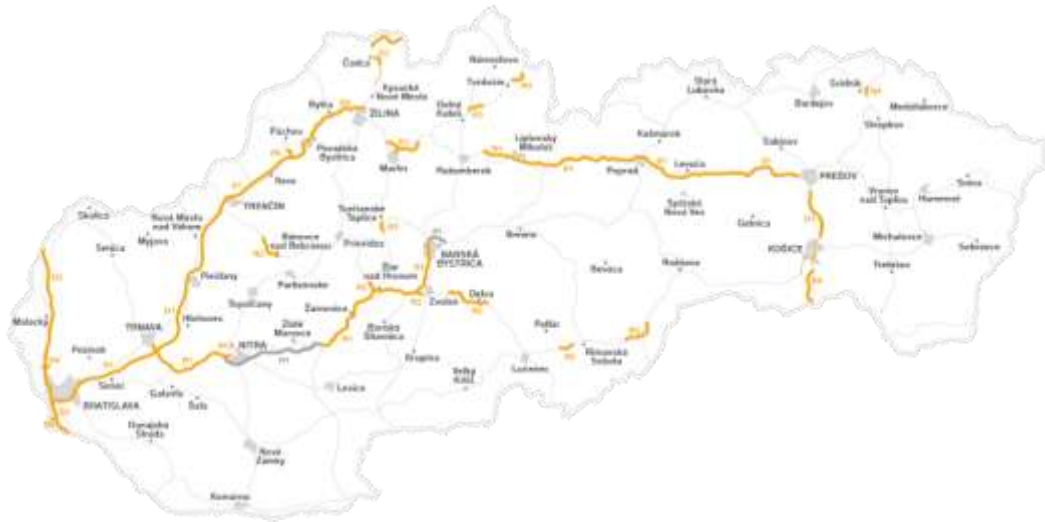
Pomanjkanje vajeništva pri poklicnem izobraževanju, pomanjkanje splošnih digitalnih veščin, potrebnih za razpršitev gospodarstva in povečanje domače dodane vrednosti izvoza.	Vložiti več časa v pridobivanje splošnih in digitalnih veščin pri poklicnem izobraževanju.
Strukturna nezaposlenost ostaja visoka, poraba za vodenje aktivne politike na trgu dela je nizka.	Povečati porabo za vodenje aktivne politike na trgu dela, da se zmanjšajo individualni pritiski na svetovalce. Nadaljevati s svetovanjem za prekvalifikacijo delavcev, v skladu s potrebami trgov.
Kvalificiranih delavcev primanjkuje, udeležba žensk v rodni dobi je nizka, to pa negativno vpliva na njihov razvoj kariere in možnosti kasnejšega zaslužka.	Nadaljevati z izdajanjem in poenostavljanjem delovnih vizumov in postopkov bivanja za visoko usposobljene osebe; očetovski dopust naj postane daljši in pomembnejši, da bodo očetje nekoliko olajšali tržno prikrajšanost mater.
Krepitev socialne vključenosti Romov	
Romi imajo slab dostop do javnih storitev, njihove težave na področjih izobrazbe, zdravja in stanovanj so velikokrat medsebojno tesno povezane. Pooblaščenec Romov navadno lahko le svetujejo, bolj malo pa dejansko storijo (njihove pristojnosti so nizke).	Vključiti Rome v razvoj in delovanje storitev na področju zdravstva, izobraževanja in zaposlenosti. Pooblaščenec priznati višje pristojnosti glede usklajevanja državne politike in okrepiti celovito vključenost javnih storitev Romom. Okrepiti uspešne pilotne programe, npr. na področju skupnostnih in zdravstvenih centrov, ter okrepiti trajno financiranje iz državnega proračuna.
Predšolske dejavnosti so nezadostne, udeležba Romov pri teh pa prešibka.	Še naprej širiti visokokakovostno predšolsko vzgojo, sodelovati s starši za dopolnitev prednosti predšolske vzgoje in odstraniti finančne ovire za prisotnost.
Šolsko znanje in izidi so šibki in visoko odvisni od socialno-ekonomskega ozadja. Rezultati Romov so izjemno slabi.	Vzpostaviti in okrepiti začetno in nadaljevalno izobraževanje učiteljev, s poudarkom na metodah prepoznavanja in odpravljanja učnih slabosti. Povečati obseg pomočnikov učiteljev, ki govorijo Romski jezik in okrepiti poznavanje Slovaškega jezika Romskih otrok.
Povečati prednosti vključenosti	

Slovaške v globalno vrednostno verigo	
Pravni postopki so dolgotrajni in zmanjšujejo zaupanje v pravne institucije ter poslovne konkurenco. To lahko vodi do splošnega prepričanja, da je sistem korumpiran.	Še naprej sodelovati s Svetom Evrope o pravosodni reformi, nadaljevati s predvidenimi predlogi o sodni specializaciji ter usmeriti več pozornosti na etično ozaveščenost sodnikov in boljšo tehnično osebje za njihovo podporo.
Kakovost terciarnega izobraževanja je nizka, sredstva pa tanko razprostrta. Sistem izobraževanja ni usklajen s potrebami trga dela.	Objavljati rezultate kakovostnih analiz in diplomskih del o trgu dela diplomantov zaključnih letnikov.
Deleža javnih sredstev za raziskovanje in inovativnih podjetij sta nizka, kar otežuje vpetost Slovaške v globalno vrednostno verigo.	Inovativna podjetja sodelovati z raziskovalnimi in izobraževalnimi institucijami; vključiti univerze in podobnih raziskovalne inštitucije v lestvico vrednotenja univerz.

2.2 Regijski razvoj

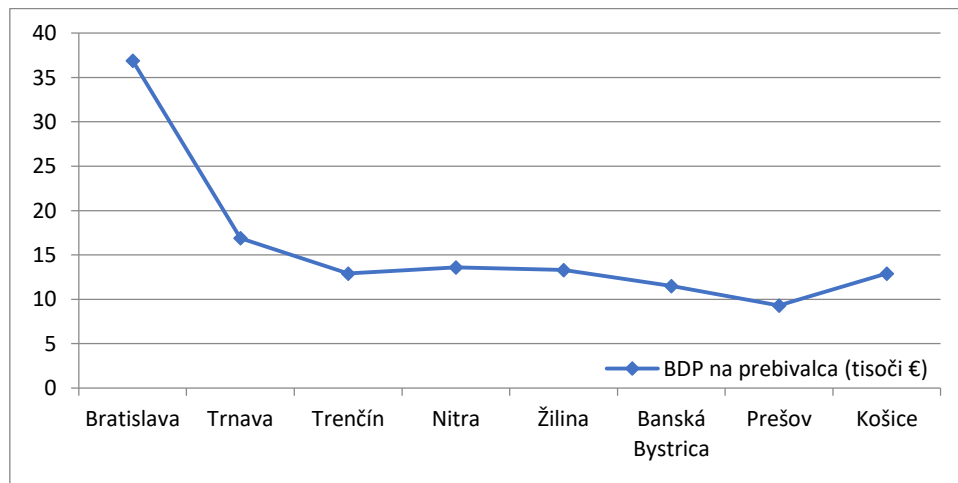
Literatura [8] navaja, da so v regijskem razvoju štiri pomembni stebri, ki orisujejo prepoznavnost regij, njihovo pomembnost v narodnem in mednarodnem smislu ter socialno vključenost in kulturo: (1) politični, (2) gospodarski, (3) socialno-kulturni ter (4) sociološko-strateški. V nadaljevanju bom predstavil nekaj podrobnosti glede gospodarskega in socialno-kulturnega stebra.

Izjemnega pomena pri socialni vključenosti regij je njihova dostopnost. Slednjo neposredno merimo z gostoto hitrih cest ter avtocest, kar prikazuje slika 10. Kot lahko vidimo, obstaja med Žilino in Bratislavo (sever in jug) dobra avtocestna povezava, ki je hkrati tudi dobra avtocestna povezava med Avstrijo in Poljsko. Avtocestni križ na Slovaškem ni bil poljubno izbran, temveč zasleduje lokacije večjih podjetij.

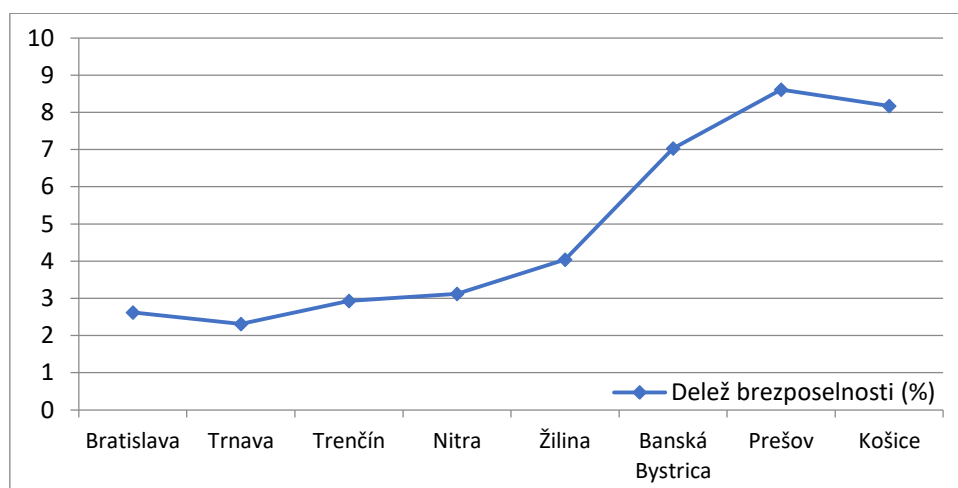
Slika 10: Autocestni križ na Slovaškem.
Vir: [3].

Velike razlike med regijami dokazujem z indikatorjem BDP na prebivalca, regijsko brezposelnostjo ter številom podjetij po posameznih regijah. Razlike v BDP na prebivalca prikazuje slika 11, medtem ko brezposelnost ter obseg podjetništva označujeta sliki 12 in 13. Velike regijske razlike lahko pojasnujemo ne samo zaradi nižje gostote in kakovosti avtocestnega križa, temveč tudi zaradi nižje kakovosti ostale infrastrukture, delovne sile in možnosti regijskih podjetij za hitro inoviranje ter proizvodnjo dobrin in storitev z višjo dodano vrednostjo.

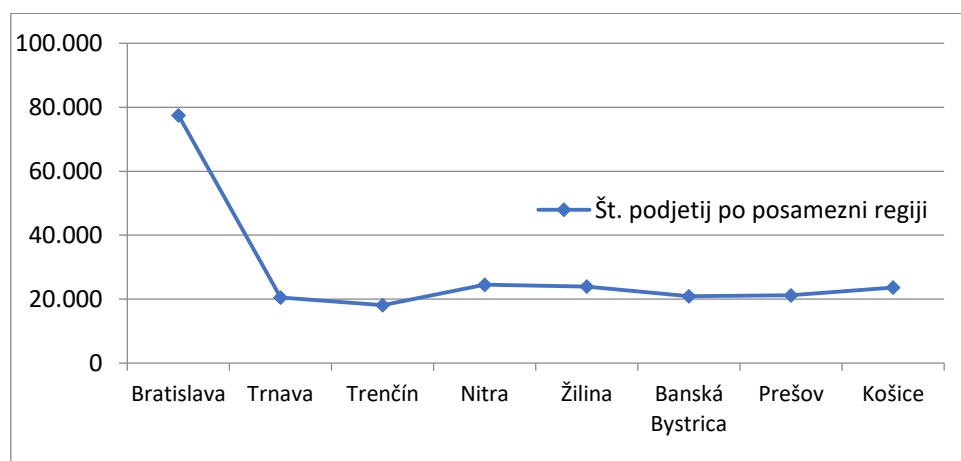
Slika 11: BDP na prebivalca po posameznih regijah. Najmanjši BDP na prebivalca dosegajo regije Prešov, Banská Bystrica ter Košice.

Vir: Porzeto po [2].

Slika 12: Delež brezposelnosti po posameznih regijah. Najvišjo brezposelnosti beležijo v regijah Žilina, Banská Bystrica, Prešov ter Košice.

Vir: Povzeto po [2].

Slika 13: Število podjetij po posameznih regijah. Daleč največ podjetij beleži Bratislavska regija.

Vir: Povzeto po [2].

Tabela 3 poimensko navaja po tri najuspešnejša podjetja v vsaki regiji, njihove poslovno dejavnost ter obseg letnega prometa. Ugotovimo lahko naslednje:

- Avtomobilska industrija je zelo pomembna panoga,
- Slovaki so lastniki zelo malo podjetij, ki spadajo med tri najboljša podjetja v regiji,
- velika podjetja so pomembni regijski zaposlovalci; upad proizvodnje ali težave na trgu (morebiti doma ali v tujini) lahko pomembno oslabijo delovanje podjetij in hitro zmanjšajo zaposlenost na Slovaškem.

Tabela 3: Tri najuspešnejša podjetja po posameznih regijah, vrsta njihove poslovne dejavnosti ter obseg obračanja.
Vir: Povzeto po [12].

Regija	Ime podjetja	Poslovna dejavnost	Obseg obračanja (mio €)
Bratislava	Volkswagen Slovakia, a.s.	Proizvodnja motornih vozil	10.380
	Slovnaft, a.s.	Proizvodnja naftnih derivatov	3.823
	Všeobecná zdravotná poisťovňa, a.s.	Državno zdravstveno zavarovanje	3.134
Trnava	PCA Slovakia s.r.o.	Proizvodnja motornih vozil	2.792
	SAMSUNG Electronic Slovakia, s.r.o.	Proizvodnja elektronskih naprav	1.759
	Schaeffler Skalica spol. s.r.o.	Proizvodnja ležajev, zobnikov ter krmilnih elementov	501
Trenčín	Continental Matador Rubber, s.r.o.	Proizvodnja pnevmatik in gum, obnavljanje in popravila gum	1.094
	Continental Matador Truck Tires, s.r.o.	Proizvodnja pnevmatik in gum, obnavljanje in popravila gum	591
	UNIPHARMA - 1. slovenská lekárnická akciová spoločnosť	Prodaja farmacevtskih izdelkov na debelo	506
Nitra	Foxconn Slovakia, spol. s.r.o.	Proizvodnja elektronskih naprav	1.199
	Duslo, a.s.	Proizvodnja gnojil in dušikovih spojin	426
	ZKW Slovakia, s.r.o.	Proizvodnja svetil in električne opreme	337
Žilina	KIA Motors Slovakia, s.r.o.	Proizvodnja motornih vozil	5.185

	MOBIS Slovakia, s.r.o.	Proizvodnja drugih delov in opreme za motorna vozila	1.479
	Stredoslovenská energetika Holding, a.s.	Najem in upravljanje lastnih ali najetih nepremičnin	726
Banská Bystrica	Slovalco, a.s.	Proizvodnja/predelava aluminija	405
	Continental Automotive Systems Slovakia, s.r.o.	Proizvodnja drugih delov in opreme za motorna vozila	327
	Slovenská pošta, a.s.	Pošta in poštne dejavnosti	303
Prešov	Lear Corp. Seating Slovakia, s.r.o.	Proizvodnja drugih delov in opreme za motorna vozila	333
	Tatravagónka, a.s.	Proizvodnja železniških lokomotiv in tirnih vozil	286
	PETROLTRANS, a.s.	Prodaja trdnih, tekočih in plinastih goriv ter sorodnih izdelkov na debelo	242
Košice	U.S.Steel Košice, s.r.o.	Proizvodnja surovega jekla, ter železovih litin	2.786
	C.L.T.W. Finance, s.r.o.	Računovodske, knjigovodske in revizijske storitve; davčno svetovanje	492
	Východoslovenská energetika, a.s.	Prodaja električne energije	452

Nekatere druge podatke o podjetništvu po regijah navaja [11].

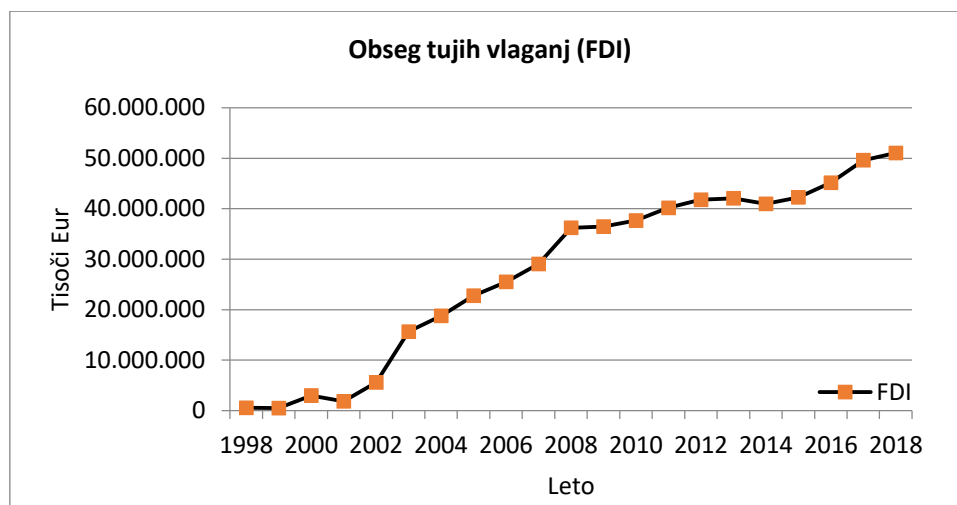
Tuji vlagatelji (angl. Foreign Direct Investment, krajše FDI) so bili nekoč pomemben dejavnik pri podpiranju državne ekonomije in izboljševanja tamkajšnjih življenjskih standardov. Vlagatelji so se v največji meri zanimali za regije z višjim potencialom ter nižjimi transportnimi omejitvami, pri čemer so bile vlaganji deležne številne post-socialistične države, med njimi tudi Slovaška. Obseg tujih investicij na

Slovaškem je dobil še posebej pomemben zagon leta 2003, ko je Slovaška sprejela dve pomembni odločitvi in se pridružila Evropski Uniji ter zvezi NATO. Kasneje se je s prevzemom skupne evropske denarne valute tj. Evra, zanimanje tujih investorjev še povečalo.

Da bi Slovaška vlada spodbudila tuje vlagatelje, je pripravila motivacijske sheme, ki so motivirale vlaganja v nižje razvite regije. Najpomembnejši dejavniki pri tem so bili:

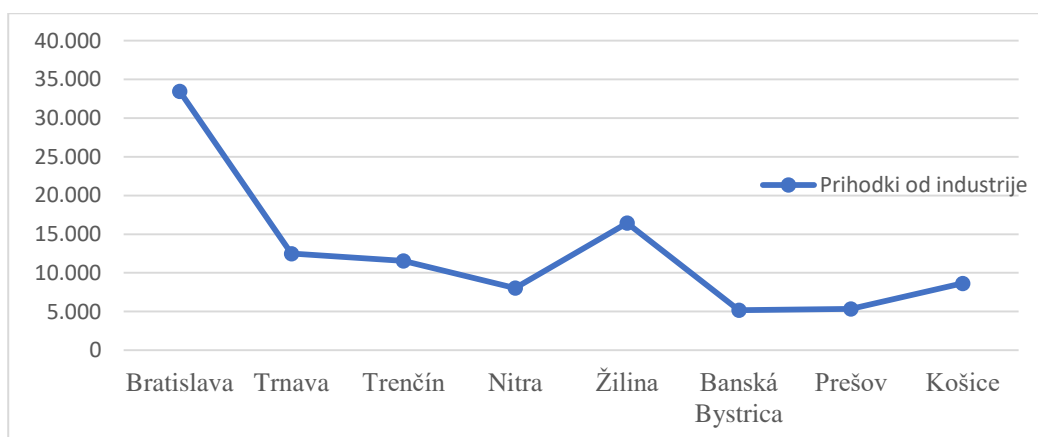
- posebnosti regij,
- če je vlagatelj vložil določen minimalni vložek denarja, je dobil pravico do vladne subvencije,
- davčne olajšave,
- doprinos zaradi novo ustvarjenih služb,
- najem ali nakup nepremičnin, oz. ozemelj, po nižji ceni.

Vsaka regija je določila višino motivacijske sheme posamezno (različno). Slika 14 prikazuje obseg tujih vlaganj v letih od 1998 do 2018.

Slika 14: Obseg tujih vlaganj v letih od 1998 do 2018. Tuja vlaganja so se najbolj povečala leta 2003.
Vir: Povzeto po [2].

Slika 15 prikazuje prihodke industrijskih panog med različnimi Slovaškimi regijami. Slika prikazuje pomembne in značilne razlike med regijo Bratislava ter ostalimi regiji. Še posebej razvidna razlika je v regijah Banská Bystrica in Prešov, kjer prihodki od industrije znašajo kar nekajkrat manj od prihodkov v Bratislavi. V regiji Nitra se trenutno zaradi bodoče proizvodnje Jaguarjev obeta povečanje industrijskih prihodkov. Smatram, da bi v največji meri prihodke industrijskih panog povečalo (1) izboljšanje gostote in kakovosti infrastrukture, še posebej kakovosti avtocestnega križa, ter (2) vpeljava novih državnih motivacijskih shem.

Slika 15: Prihodki od industrije (mio Eur), po posameznih regijah.
Vir: Povzeto po [2].

Tabela 4 prikazuje število podjetij, ki se uvrščajo med prvih 20 najuspešnejših podjetij na Slovaškem, sodeč po indikatorju »obračanja-na-letu« (angl. turnover per year) iz leta 2018. Ugotavljam, da se iz Bratislave med prvih 20 podjetij uvršča kar 13 podjetij. Najtesneje sledita Bratislavi, s po dvema podjetjema Žilina in Trnava, vse ostale regije, razen Banske Bystrice ter Prešova, ki nimata nobenega podjetja v prvi dvajseterici, pa beležijo po eno podjetje med 20 najuspešnejšimi v državi.

Tabela 4: Število podjetij po posameznih regijah med 20 najuspešnejšimi v državi (sodeč po indikatorju obračanja-na-letu).
Vir: Povzeto po [12].

Regija	Št. podjetij med 20 najuspešnejšimi v državi
Bratislava	13
Žilina	2
Trenčín	1
Nitra	1
Trnava	2
Košice	1
Skupno	20

Slovaška vlada je nedavno sprejela direktivo št. 336/2015, ki obravnava prepoznavanje in vladno pomoč najmanj razvitim regijam in okrožjem. Zakonodaja veleva da se morajo tovrstna okrožja sprva prepoznati, nato uvrstiti na poseben seznam, šele zatem pa so okrožja deležna vladne pomoči. Seznam najmanj razvitih okrožij se redno posodablja. Primer takega seznama prikazuje tabela 5. Ključne prioritete vladne pomoči so vlaganja v razvoj in raziskovanje, podpiranje podjetništva z višjo dodano vrednostjo ter spodbujanje inoviranja in avtomatizacije v skladu s tehnološkimi trendi industrije 4.0. Zakonodaja omejuje najvišjo višino pomoči, ki znaša 25%, oz. 35% skupne vrednosti stroškov projekta, pri čemer je

višina pomoči odvisna tudi od lokacije in dejanske statusa okrožja. Glede na to, da je Slovaška članica EU, je upravičena tudi do evropskih sredstev. V obdobju 2014-2020 lahko Slovaška dodatno pridobi vsega 13.9 milijarde Eur.

Tabela 5: Seznam najmanj razvitih okrožij, datum uvrstitve na seznam ter pripadajoča regija. Vir: Povzeto po [14].

Okrožje	Datum uvrstitve na seznam	Regija
Lučenec	31.12.2015	Banská Bystrica
Poltár	31.12.2015	Banská Bystrica
Revúca	31.12.2015	Banská Bystrica
Rimavská Sobota	31.12.2015	Banská Bystrica
Veľký Krtíš	31.12.2015	Banská Bystrica
Kežmarok	31.12.2015	Prešov
Sabinov	31.12.2015	Prešov
Svidník	31.12.2015	Prešov
Vranov nad Topľou	31.12.2015	Prešov
Gelnica	20.7.2017	Košice
Rožňava	31.12.2015	Košice
Sobrance	31.12.2015	Košice
Trebišov	31.12.2015	Košice
Bardejov	20.10.2017	Prešov
Medzilaborce	20.10.2017	Prešov
Košice - okolie	22.1.2018	Košice
Levoča	25.4.2018	Prešov
Snina	25.4.2018	Prešov
Stropkov	19.10.2018	Prešov
Michalovce	19.10.2018	Košice

Sodeč po zgornji tabeli, so najmanj razvita okrožja znotraj regij Prešov, Košice in Banske Bystrice. Te zaostajajo z nezadostno cestno in mestno infrastrukturo, ki ne podpira novih poslovnih in socialnih aktivnosti znotraj regij. Navedene regije so prav tako tarča tradicionalističnih in političnih predsodkov, ki omejujejo mikavnost teh dveh regij. To odvrne številne tuje vlagatelje, katerim ena sama konkurenčna prednost (cenena delovna sila) ni dovolj.

2.3 Turizem

Slovaška ima velik turistični potencial, saj slovi po razgibani pokrajini in odlični kulinariki. Sever Slovaške je nekoliko bolj gorat in hribovit, kamor turiste vabijo neokrnjena narava, planinarjenje, gorsko kolesarjenje ter druge prostočasne športne dejavnosti. Jug je bolj nižinski, slovi pa po znani kulturi ter dobri hrani in pridelavi vina. Slovaška je v celoti obdana s kopnim, zato ljubiteljev morja ne privablja. Največji oviri pri privabljanju turistov in nadaljnji razvoj turizma na Slovaškem predstavljata šibka infrastruktura ter pomanjkanje kakovostnih storitev za turiste. Oba vidika se v zadnjem času nekoliko izboljšujeta, dodatna voda na mlin Slovaške pa je, da je zelo varna država, kar povečuje priljubljenost med turisti.

Slovaška vlada je nedavno sprejela zakonodajo, ki vzpodbuja domač in tuj turizem. Glede domačega turizma so delodajalci dolžni sofinancirati nekatere nastanitvene in prehranske stroške domače zaposlenih (Slovakov), ko ti dopustujejo v slovaških hotelih in apartmajih. Glede tujih turistov si Slovaška prizadeva povečati njihov obseg, za kar je sprejela posebno motivacijsko shemo, financirano iz evropskih sredstev. Ta je namenjena majhnim in srednje velikim podjetjem, ki delujejo na področju panoge turizma. S tem želi Slovaška izkoristiti strateške prednosti (1) varnosti države in regij, (2) relativno nizkih cen ter (3) izboljšanih kakovostnih storitev. Vlada si pri tem prizadeva tudi, da bi njihovi obiskovalci ostali na Slovaškem čim dlje časa in da bi obiskovali vse regije (veliko turistov obišče samo bratislavsko regijo). S tem bi turizem utegnil pozitivno pripomoči k znižanju regijskih razlik.

Statistični podatki iz oktobra 2019 (oktobra je Slovaško obiskalo skupno 572.991 turistov) kažejo, da se je obseg domačih in tujih turistov Slovaške v zadnjem letu povečalo za kar 21.1% (za 99.765 turistov). Za 24.6% se je povečal obseg domačih turistov (za 72.325 turistov, skupno 366.496); medtem ko se je obseg tujih turistov povečal za 15.3% (za 27.440 turistov, skupno 206.495). V hotelih in apartmajih je bilo v opazovanem časovnem obdobju nastanjenih največ Slovakov, kar 64%, katerim so sledili Čehi (12%). Ostali gostje so v glavnem prihajali iz Nemčije, Poljske, Madžarske, Velike Britanije in ostalih držav [10].

Tabela 6: Število nastanitvenih obratov ter število in zasedenost nastanitvenih postelj po posameznih regijah. Vir: Povzeto po [10].

Regija	Št. nastanitvenih obratov	Skupno št. nastanitvenih postelj	Zasedenost nastanitvenih postelj (%)
Bratislava	382	10 467	49.0
Trnava	316	6 703	43.2
Trenčín	324	6 205	41.2
Nitra	399	5 637	26.5
Žilina	1 173	14 680	34.0

Banská Bystrica	643	8 690	40.7
Prešov	852	12 432	405
Košice	387	5 907	30.0
Skupno Slovaška	4 476	70 721	38.1

Tabela 7: Število turistov, domačih in tujih ter povprečno število nočitev, domačih in tujih. Vir. Povzeto po [10].

Regija	Število turistov	od tega tujih	Povp. št. nočitev	Povp. št. nočitev tujih turistov	Povp. št. nočitev domačih turistov
Bratislava	145.421	92.713	1,9	1,8	2,1
Trnava	39.707	17.224	3,6	4,0	3,3
Trenčín	38.245	10.197	3,6	3,0	3,8
Nitra	27.472	10.281	2,4	2,8	2,3
Žilina	107.853	28.039	2,4	2,7	2,4
Banská Bystrica	66.922	9.334	2,6	2,2	2,7
Prešov	104.461	25.356	2,7	2,4	2,8
Košice	42.910	13.351	2,1	2,4	2,0
Slovaška	572.991	206.495	2,7	2,3	2,6

V nadaljevanju bom navedel nekaj več značilnosti regij, katerih turizem je pomembna gospodarska panoga. Pri tem moram izpostaviti da imajo tudi druge regije, ki so sicer manj obiskane (še posebej Banská Bystrica in Košice) velik turistični potencial.

Bratislava [4] je najmanjša regija v državi, ki se ponša z glavnim mestom v državi. Obiskujejo jo številni tuji turisti, še posebej Japonci, ki združujejo obisk Bratislave z obiskom Dunaja. Bratislavska regija je industrijsko dobro razvita, z značilno vrhunsko vinarsko proizvodnjo.

Žilina [6] je hribovita pokrajina, obdana z gorovji in višavami. Večina Žilinske regije se nahaja višje od 300 metrov nad morjem, med drugim pa obsega čudovite doline rek Váh, Orava, Kysuca in Turiec. Najvišji vrh v Žilini je Mount Bystrá, ki se nahaja v zahodnih Tatrach (ta je visok 2248 metrov nad morjem).

Na območju Žiline se razprostirajo štirje narodni parki: (1) Visoke Tatry, (2) Nizke Tatry, (3) Veľká Fatra in (4) Malá Fatra, štiri varovana krajinska območja, 62 narodnih naravnih rezervatov in 39 naravnih spomenikov. Regija je zelo turistično privlačna, večina turistov je domačih (iz Slovaške) in iz Češke.

Prešov [13] je znan kot »domovina« najstarejšega narodnega parka na Slovaškem (iz leta 1949), tj. narodnega parka »Tatra« (slovašk. Tatranský národný park, krajše

TANAP); slednji je od leta 1993 tudi na seznamu biotskega rezervata. Na območju Prešova se nahajajo tudi:

- Narodni park Pieniny (slovašk. Pieninský národný park, krajše PIENAP), najstarejši mednarodni naravni park v Evropi,
- Narodni park Poloniny (slovašk. Národný park Poloniny), s pragozdom, zaščitenim po UNESCO svetovno kulturno dediščino,
- Narodni park Nizke Tatry (slovašk. Národný park Nízke Tatry, krajše NAPANT),
- Narodni park Slovaški raj (slovašk. Národný park Slovenský raj), s prepoznavnimi soteskami in grapami,
- Zaščiteno pokrajino v vzhodnih Karpatih (slovašk. Východné Karpaty),
- Naravni rezervat Vihorlat (slovašk. národná prírodná rezervácia Vihorlat), kjer najdemo bogato favno in floro.

Najvišji vrh v regiji Prešov (in tudi celotni Slovaški) je Gerlach. Ta je visok 2.655 metrov, najdemo ga pa v Visokih Tatrah. Najnižja točka regije Prešov je pri reki Ondava (na 105 metrov), ki pri vasici Nižný Hrušov zapušča regijo.

Zaključimo lahko, da nizki davki in cenena delovna sila nudita pomembno konkurenčno prednost Slovaške, ki se v zadnjem času ponaša kot eno izmed najbolj hitro razvijajočih se gospodarstev v Evropski Uniji. Kljub temu da je turizem Slovaške v prihodnje nekoliko negotov, je lahko dobra turistična politika pomembno vodilo za zmanjšanje ali odpravo takih in drugačnih razlik med regijami. Med njima še posebej velja izpostaviti zgodovinsko in naravno pomembni regiji Prešov ter Banskó Bystrico.

Zaključek

Slovaška ima zaradi ugodne centralne lege v Evropi pomembno strateško vlogo, ki tamkajšnjemu gospodarstvu prinaša številne konkurenčne prednosti. Ima dokaj dobro razvito avtocestno omrežje, z nekaterimi pomanjkljivostmi, npr. na določenih odsekih nezadostno avtocestno povezavo. Najbolj pomembna prednost Slovaške trenutno je cenena delovna sila, a se ta v bodoče utegne spremeniti. Podjetništvo Slovaške bi se moralo nekoliko (1) bolj specializirati, oz. preusmeriti k inoviranju izdelkov z višjo dodano vrednostjo, (2) aktivno spodbuditi razvoj in raziskovalno dejavnost (to lahko značilno doprinese k izboljšanju kakovosti izobraževanja na vseh ravneh in sodelovanja raziskovalnih inštitucij z inovativnimi podjetji) ter (3) osredotočiti na proizvodnjo zahtevnejših dobrin in storitev. Trenutni status Slovaške ki se glasi »velika delavnica« (angl. big workshop), bi se moral preimenoovati v »veliko, na znanju utemeljeno gospodarstvo« (angl. big knowledge-based economy).

2.4 Ključne značilnosti Slovaške Republike

- **Državna ureditev:** Parlamentarna demokracija
- Članica Evropske Unije in zveze NATO od sredine leta 2004
- **Površina:** 49,035 km²
- **Hribovitost:** skoraj 80% pokrajine se nahaja nad 720 metri nad morjem
- **Število prebivalcev:** 5,4 mio
- **Valuta:** Euro (od 1. jan. 2009; 1 euro = 100 centov)
- **Umestitev:** Centralna Evropa, meji z državami Poljska, Ukrajina, Madžarska, Češka Republika ter Avstrija
- **Prestolnica:** Bratislava (št. prebivalcev 452.288, vključujoč približno 60.000 univerzitetnih študentov)
- **Uradni jezik:** Slovaščina, ki izhaja iz Slovanskega jezika (podoben s Poljščino, Češčino, Hrvaščino in drugimi). Na Slovaškem veliko ljudi razume in govori Madžarsko, Nemško, Češko in Poljsko.
- **Vera:** večina je Rimo katoličanov (60%), z nekaterimi manjšinami Protestantov, Grko katoličanov ter Judov
- **Državna oznaka:** SK
- **Mednarodna klicna koda:** +421

2.5 Literatura

- [1] <https://slovakia.travel/en/about-slovakia/history>
- [2] <https://statdat.statistics.sk>
- [3] <https://www.ndsas.sk/en>
- [4] <http://www.region-bsk.sk>
- [5] <http://www.slovak-republic.org/facts/>
- [6] <http://www.zilinskazupa.sk/>
- [7] Kelíšek, A.: Business Performance Comparison of Small and Medium-Sized Enterprises in Austria and Slovakia, not published yet
- [8] Korec, P., Ondoš, S., Rusnák, J.: Regionálne disparity na Slovensku; niekoľko poznámok k ich bádaniu. ACTA GEOGRAPHICA UNIVERSITATIS COMENIANAE, Vol. 60, 2016, No. 2, pp. 257-293, available at:
[http://www.zilinskazupa.sk/Regionálne%20disparity/60_2_07_Korec_et_al.pdf](http://www.zilinskazupa.sk/Regionalne%20disparity/60_2_07_Korec_et_al.pdf)

- [9] OECD Economic Surveys: Slovak Republic© OECD 2019; available at: <http://www.oecd.org/economy/surveys/Slovak-Republic-2019-OECD-economic-survey-overview.pdf>
- [10] Tourism Development in Accommodation Establishments in the Slovak Republic; Statistical Office, Bratislava, 2019; available at: https://slovak.statistics.sk/wps/wcm/connect/acf03b70-b694-4c20-80b4-56ae1ab4627/Vyvoj_cestovneho_ruchu_v_ubytovacich_zariadeniach_SR_06_2019.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-acf03b70-b694-4c20-80b4-56ae1ab4627-mOEINKt
- [11] Why Slovakia, SARIO, 2018; available at: <https://www.sario.sk/sites/default/files/data/pdf/SARIO%20-%20%20%20pager.pdf>
- [12] www.finstat.sk
- [13] www.po-kraj.sk
- [14] source:file:///C:/Users/Jozef%20K%C4%BEu%C4%8DDownloads/prilo
ha_c_10_k_vyzve_zoznam_nro_k_30-12-2017_aktualizacia_1.pdf

EKONOMSKI POGLED NA DAVČNE PRIHODKE NA REGIONALNI IN LOKALNI RAVNI V REPUBLIKI SLOVENIJI

dr. Tomaž Lešnik¹⁰⁷ in dr. Vita Jagrič¹⁰⁸

Povzetek

Za štiri javnofinančne blagajne v Sloveniji večji del prihodkov predstavljajo davki in prispevki. Za njihov račun te dajatve zbirajo davčni uradi. Prispevek analizira njihov obseg po posameznih vrstah davkov ter razlike med posameznimi davčnimi uradi. Območja, ki jih pokrivajo posamezni davčni uradi sicer ne sovpadajo v celoti s statističnimi regijami, zato je smiselno prilagojena primerjava s statističnimi podatki o gospodarstvih po regijah. Vključen je tudi vidik lokalnih oblasti, saj so prav občinski proračuni četrta javnofinančna blagajna v Sloveniji.

¹⁰⁷ dr. Tomaž Lešnik, gostujoči strokovnjak na Ekonomsko-poslovni fakulteti.

Stališča, izražena v prispevku odražajo osebna stališča avtorja in niso nujno enaka stališčem institucije, v kateri je zaposlen.

¹⁰⁸ doc. dr. Vita Jagrič, univ. dipl. ekon., dipl. prav. (UN), Katedra za finance, Univerza v Mariboru, Ekonomsko-poslovna fakulteta, Razlagova 14, Maribor

1. Uvod

Ena najstarejših aktivnosti držav je pobiranje dajatev, pri kateri gre za izraz suverenosti države, ki na svojem teritoriju prisilno le-te pridobi. V tem smislu se ta po svoji vsebini skozi čas ni spremenila, spremenil se je zgolj način evidentiranja in ugotavljanja davčnih osnov ter izvrševanja plač, kar vse sledi tehnološkemu razvoju. Vsebinsko se določanje davčne osnove prav tako prilagaja napredku, saj sledi novim oblikam ekonomske aktivnosti zavezancev. Davčni prihodki služijo za financiranje javnih dobrin, javnih storitev in dejavnosti v javnem interesu, med njimi šolstvo, zdravstvo, socialna varnost, obramba, regulacija in nadzor. Iz davčnih prihodkov se pogosto financira delno ali v celoti izgradnja javne infrastrukture, med njimi cestna infrastruktura, energetska infrastruktura, zgradbe za izvajanje javnih dejavnosti, stavbe in območja za rekreacijo itd. Pobrani davki predstavljajo temeljni vir financiranja javnih blagajn, ki so v Sloveniji štiri: državni proračun, Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije ter občinski proračuni (Lešnik, 2015).

Medtem ko se kaže fiskalna suverenost države v avtonomni odločitvi o davčnih obveznostih je v državah vse bolj pomembno vprašanje fiskalne decentralizacija. Zaradi prenosa nekaterih obveznosti na lokalne ali nižje ravni oblasti ali njihove avtonomije na nekaterih področjih, je le-tem potrebno tudi zagotoviti možnosti za financiranje svojih obveznosti, ali s pomočjo lastnih prihodkov ali s transferji iz centralnega proračuna (Svetovna banka 2020).

Oblik in vrst fiskalne decentralizacije je precej in so odvisne od stopnje avtonomije, ki jo ima lokalna oblast pri odločanju o svojih izdatkih ter na drugi strani o možnostih pridobivanja lastnih virov. Gre za razlikovanje od položaja, kjer lokalna oblast zgolj izvaja zbiranje prihodkov in porabo sredstev v višini in za namene, ki so določeni na centralni ravni ali z zakonom. Zaželeno je dejanska fiskalna decentralizacija, to pomeni tudi prenos odločanja na lokalno raven, saj to povečuje možnosti lokalne skupnosti za sodelovanje in vplivanje na razvoj lokalnega okolja in gospodarstva (Svetovna banka 2020). Oblik financiranja obveznosti lokalnih skupnosti je v različnih vrstah fiskalne decentralizacije več, med njimi (Svetovna banka 2020): i) storitve plačajo neposredni uporabniki ali ti naknadno povrnejo stroške storitev, ki so jih koristili; ii) oblike soudeležbe uporabnikov v financiranju ali izvajanju storitev; iii) lastni prihodki lokalne oblasti s premoženjskimi davki, prometnimi davki ali posrednimi dajatvami; iv) transferni prihodki iz centralnega proračuna iz naslova pobranih davkov, katerih namen porabe je lahko opredeljen ali pa ta ni opredeljen; v) samostojno zadolževanje lokalne ravni oblasti ter zadolževanje s pomočjo garancijskih shem centralne oblasti.

Za razliko od transfernih prihodkov lokalne oblasti iz centralnega proračuna glede lastnih virov Bartolini, Strossberg in Blöchliger (2016) ugotavljajo, da ti prispevajo k rasti regionalnega gospodarstva, saj zaradi želje lokalne oblasti po povečanju davčne osnove ta spodbuja aktivnosti, ki vodijo k njenemu povečanju, lastni viri pa tako predstavljajo tudi spodbudo za večjo učinkovitost pri porabi sredstev. Na drugi strani pa Bartolini, Strossberg in Blöchliger (2016) ugotavljajo, da transferni viri iz centralnega proračuna, katerih namen je vnaprej določen, zagotavljajo izpolnjevanje enotnih standardov pri izvajanju javnih storitev ter zagotavljanju javnih dobrin, zaradi česar je med obema vrstama virov potrebno zagotoviti tisto kombinacijo, ki zagotavlja doseganje pozitivnih učinkov obeh vrst financiranja.

Svetovna banka (2020) še navaja, da je praviloma zaželeno, da centralna raven prevzame odgovornost za nekatera tipična področja, med njimi: javne storitve na nacionalni ravni, mednarodne zadeve, monetarno politiko, regulacijo npr. finančnega trga, okoljsko regulacijo, transferna plačila posameznikom in podjetjem, koordinacija fiskalne politike in podobno. Kadar gre za zvezne države, bodo nekatere pristojnosti podeljene na vmesno raven oblasti (dežela ali posamezna država), kot denimo socialno zavarovanje in storitve, izobraževanje in zdravje. Lokalni ravni naj bi bilo zaupano zagotavljanje infrastrukture in storitev, medtem ko naj bi bila centralna oblast tista, ki bi skrbela za oblikovanje teh politik in postavljanje standardov ter izvajala nadzor (Svetovna banka 2020). V prid tovrstni delitvi pristojnosti govori več argumentov (Svetovna banka 2020): ekonomija obsega, prenos stroškov in koristi znotraj skupnosti, bližina uporabnikov storitev, upoštevanje preferenc potrošnikov, fleksibilnost pri odločanju o odhodkih ter zmožnost prilagajanja strukture javnih izdatkov.

V literaturi zasledimo mnenja v prid spodbudam večanja fiskalne decentralizacije, ki temeljijo na ugotovitvi, da lahko prav fiskalna decentralizacija pomaga zmanjšati razlike med regijami znotraj države, empirično pa Bartolini, Strossberg in Blöchliger (2016) ugotovijo celo, da je ta učinek največji v najbolj revnih in najbolj bogatih državah. Avtorji ugotovijo tudi, da je pozitiven učinek na regionalni gospodarski razvoj bolj izrazit v regijah, ki zaostajajo, kakor v vodilnih regijah. Na drugi strani pa v literaturi (Bartolini, Strossberg in Blöchliger, 2016) navajajo tudi argumente, ki fiskalne decentralizacije ne podpirajo v takšni meri, saj naj bi ta koristila še posebej bolj razvitim regijam, zaradi česar bi fiskalna decentralizacija nazadnje prispevala celo k povečevanju razlik med regijami. Razlikovanje v finančni zmožnosti in kompetencah lokalnih oblasti ter razlikovanju v socialno-ekonomskem vidiku naj bi ustvarjalo konkurenčno bitko za mobilnimi produkcijskimi viri z zniževanjem davčnih stopenj in znanimi posledicami škodljive davčne konkurence (Bartolini, Strossberg in Blöchliger 2016). Razlike med regijami bi se tako še bolj povečale, saj

bi bolj uspešne regije postale še privlačnejše, medtem ko bi se razkorak do regij s slabšimi izhodiščnimi možnostmi še povečal.

2. Davčni prihodki v Evropski Uniji

Podatki za 28 držav članic Evropske Unije (EU) pokažejo, da so v letu 2017 davki in obvezni prispevki za socialno varnost znašali 39 % bruto družbenega produkta (BDP), v evrskem območju (EA19) je bil ta delež nekoliko višji, in sicer je znašal 40,2 % BDP, medtem ko je ta delež v skupini držav članic Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) v povprečju nižji in znaša v letu 2017 34,2 % BDP (Evropska Komisija 2019, str.14). Raven v EU je v povprečju višja, če jo primerjamo z nekaterimi najbolj razvitimi državami na svetu, denimo z Združenimi državami Amerike, kjer so v letu 2017 znašali davčni prihodki in prispevki skupaj zgolj 27,1 % BDP. Raven davčnih prihodkov merjeno v % BDP je v EU v povprečju višja tudi od ravni na Japonskem, Novi Zelandiji, Kanadi, Avstraliji, Švici ali Južni Koreji (Evropska Komisija 2019, str.14).

V obdobju med letoma 2005 in 2017 je odstotek davčnih prihodkov skupaj s socialnimi prispevki v tako v povprečju za EU28 kakor tudi za evrsko območje EA19 narastel. Leta 2005 je v povprečju v EU28 znašal 37,5 % BDP (Evropska Komisija 2019, str.14 in 168). Trend naraščanja je prisoten celotno obdobje, v opazovanem obdobju se je v EU28 vrednost zvišala za 1,1 odstotne točke, medtem ko se je v evrskem območju zvišala za 1,4 odstotne točke. Nižjo vrednost od začetne iz leta 2005 je bilo v EU28 moč opaziti le v obdobju velike krize v letih 2009 in 2010, ko so znašali davčni prihodki skupaj s socialnimi prispevki 37,1 % BDP ter 37,2 % BDP (Evropska Komisija 2019, str.14 in 168). V letu 2005 je bila višja stopnja davčnih prihodkov skupaj s socialnimi prispevki v povprečju v evrskem območju EA19 v primerjavi s povprečjem EU28 in je znašala 38,2 % BDP. Tudi v evrskem območju se je ta odstotek v obdobju med letoma 2005 in 2017 zviševal, do končne vrednosti 40,2 % BDP. Manj od začetne vrednosti je znašal le v letih 2009 in 2010, in sicer 38 % BDP oziroma 37,9 % BDP (Evropska Komisija 2019, str.14 in 168).

Razlike med državami članicami EU pa so precejšnje. V letu 2017 je bila najvišja vrednost davčnih prihodkov skupaj s socialnimi prispevki merjena v % BDP zabeležena v Franciji (46,5 % BDP), sledita ji Danska (45,7 % BDP) ter Belgija (44,9 % BDP). Na repu so Bolgarija (39,5 % BDP), Romunija (34,9 % BDP) ter Irska (23 % BDP) (Evropska Komisija 2019, str. 168). Kljub zvišanju deleža davčnih prihodkov skupaj s socialnimi prispevki v % BDP v povprečju EU v obdobju med 2005 in 2017, pa opazimo nekaj članic, kjer se je ta odstotek spremenil v obratno smer. Davčni prihodki v % BDP so se v desetletnem obdobju najbolj znižali prav

na Irskem, in sicer iz 30,8 % BDP v letu 2007 na 23 % BDP v letu 2017, kar predstavlja znižanje za 7,8 odstotnih točk. Nobena druga država ni zabeležila primerljivo velikega znižanja. Pač pa se je raven stopnje pobranih davkov skupaj s socialnimi prispevki v istem obdobju znižala še v nekaterih drugih državah, vendar bistveno manj (Evropska Komisija 2019, str. 168). V Romuniji, se je iz 28,4 % BDP znižala na 24,9 % BDP, kar predstavlja znižanje za 3,5 odstotne točke. Primerljivo tudi v Španiji, in sicer iz 36,4 % v letu 2007 na 33,8 % BDP v letu 2017, kar predstavlja znižanje za 2,7 odstotni točk. Znižanje v obdobju med letom 2007 ter 2017 so zabeležili še na Češkem (-2,1 o.t.), na Danskem (-0,7 o.t.), na Cipru (-2,1 o.t.), v Litvi (-0,5 % o.t.), na Madžarskem (-1,1 o.t.), na Malti (-0,9 o.t.), na Poljskem (-0,5 o.t.), na Švedskem (-0,6 o.t.) (Evropska Komisija 2019, str. 168).

Tudi v Sloveniji se je raven pobranih davkov merjeno v % BDP v opazovanem obdobju znižala, in sicer celo iz 38 % v letu 2005, na 37,1 % BDP v letu 2007 ter na 36,5 % BDP v letu 2017 (Evropska Komisija 2019, str. 168). Medletne spremembe so bile sicer kljub padcu v celotnem obdobju tudi večkrat pozitivne, prvič že leta 2010 (37,1 % BDP) glede na 2009 (36,4 % BDP), podobno tudi 2012 (37,1 % BDP) glede na 2011 (36,7 % BDP), prav tako tudi leta 2015 (36,6 % BDP) glede na leto 2014 (36,4 % BDP) in nazadnje leta 2016 (36,7 % BDP) glede na leto 2015 (36,6 % BDP). Hkrati izpostavimo, da je Slovenija v prav vseh letih od 2005 do 2017 pod povprečno vrednostjo v EU28, kakor tudi pod povprečno vrednostjo pobranih davkov skupaj s socialnimi prispevki merjeno v % BDP v evrskem območju (Evropska Komisija 2019, str. 168).

Kot smo videli so razlike med državami članicami EU precejšnje, vendar le-te postanejo še bolj izrazite, ko analiziramo podatke Evropske Komisije (2019, str. 16 in 197) za leto 2017 v zvezi s strukturo delitve davčnih prihodkov med javnofinančne blagajne. Največji delež skupnih davčnih prihodkov ob upoštevanju davkov ter tudi prispevkov za socialno varnost, to je 52,3 % vseh pobranih davkov in prispevkov, je v povprečju EU28 pripadlo centralni, to je najvišji ravni oblasti oziroma centralnemu proračunu. V evrskem območju znaša ta delež 43,3 % BDP (Evropska Komisija 2019, str. 16 in 197). Nekaj manj kot tretjina vseh davčnih prihodkov, to je 30,6 %, je v povprečju EU28 v letu 2017 pripadlo skladom socialnih zavarovanj. V evrskem območju je znašal ta delež nekoliko več, in sicer 38 %. Lokalnim ravnem oblasti je v povprečju EU28 pripadlo le 10,3 % davčnih prihodkov (oziroma 16,6 % ob upoštevanju vseh nižjih ravni oblasti). V letu 2017 je lokalnim oblastem v evrskem območju pripadlo 9,7 % (Evropska Komisija 2019, str. 197). V Sloveniji je v letu 2017 pripadlo centralni ravni oblasti 50,9 % vseh pobranih davkov vključno s socialnimi prispevki, 39,3 % je pripadlo skladoma za socialno varnost in 9,3 % lokalnim proračunom (Evropska Komisija 2019, str. 197).

Med posameznimi državami članicami so opazne velike razlike v strukturi razdelitve davčnih prihodkov, kar je posledica precejšnjih razlik v regijski organiziranosti, kakor tudi organizaciji socialne varnosti. Neposredne primerjave so zato težje in je potrebno upoštevati specifične posameznih držav. Hkrati se članice tudi močno razlikujejo po stopnji fiskalne decentralizacije na posamezni nižji stopnji oblasti, ponekod pa lastne davčne vire nadomeščajo ali dopolnjujejo zakonske pravice do transferjev iz centralnega proračuna. Visoka stopnja fiskalne avtonomije je značilna za Belgijo, Nemčijo, Avstrijo, Španijo (Evropska Komisija 2019, str. 16).

Na drugi strani je vzroke za velike razlike v podatkih potrebno iskati tudi v veliki razlikah organizacije funkcij socialne varnosti in zavarovanja. Tako v Združenem Kraljestvu ter na Malti sistem socialnega zavarovanja ni voden ločeno, temveč znotraj proračuna centralne oblasti, na drugi strani pa je zanimiv primer Danske, kjer skladi socialnega zavarovanja sicer obstajajo, a nimajo velikih lastnih prihodkov in so v večjem deležu financirani iz naslova splošne obdavčitve, kar pomeni visoke transferje iz centralnega proračuna (Evropska Komisija 2019, str. 16). Razlike so tako velike, da najdemo številne ekstremne vrednosti, denimo države, kjer so po podatkih za leto 2017 skorajda vsi davčni prihodki (skupaj s socialnimi prispevki) zbrani v centralnem proračunu Malta (99,4 %), Irska (97,3 %), Združeno Kraljestvo (94,5 %), na drugi strani pa najdemo države, kjer je delež davčnih prihodkov, ki pripade centralni ravni oblasti med najnižjimi, npr. v Nemčiji (29 %), v Franciji (35,3 %) ali Španiji (41,2 %) (Evropska Komisija 2019, str. 197). Za lokalne oblasti so značilni bistveno manjši deleži davčnih prihodkov v vseh davčnih prihodkih, podatki za leto 2017 pa razkrijejo, da so največji deleži zabeleženi v Skandinavskih državah, in sicer na Švedskem (13,6 %), na Danskem (12,2 %), na Finskem (10,2 %). Najnižji deleži so po podatkih za leto 2017 v Baltskih državah: Estoniji (0,3 %) in Litvi (0,3 %), ter na Cipru (0,4 %) (Evropska Komisija 2019, str. 200).

Tudi v obsegu deleža davčnih prihodkov, ki pripade skladom socialnega zavarovanja, merjeno v odstotkih od vseh davčnih prihodkov so med državami članicami prav tako ogromne razlike (Evropska Komisija 2019, str. 203). Države z najvišjimi deleži so po podatkih za leto 2017¹⁰⁹ (Evropska Komisija 2019, str. 203): Francija (51,7 %), Slovaška (42,7 %), Litva (41,5 %); najnižje deleže pa zabeležijo na Danskem (zaradi financiranja iz davkov brez namenskih socialnih prispevkov: 0 %), na Švedskem (6,2 %), na Češkem (15,7 %) (Evropska Komisija 2019, str. 203).

2. Pregled pobranih davčnih prihodkov v Sloveniji

¹⁰⁹ Manjkajo podatki za naslednje države: Irska, Malta in Združeno Kraljestvo, zato primerjava teh držav ne vključuje.

V Sloveniji se z zbranimi javnofinančnimi prihodki polnijo državni proračun, občinski proračuni ter sklada pokojninskega in zdravstvenega zavarovanja. Obvezne prihodke za vse štiri blagajne javnega financiranja pobira Finančna uprava Republike Slovenije, katere pristojnosti opredeljuje Zakon o Finančni upravi (ZFU).¹¹⁰

Javnofinančne prihodke in odhodke spremlja Ministrstvo za finance Republike Slovenije,¹¹¹ prihodkovno stran pa sestavljajo naslednji viri:

- Davčni prihodki
- Nedavčni prihodki
- Kapitalski prihodki
- Prejete donacije
- Transferni prihodki
- Prejeta sredstva iz Evropske Unije in iz drugih držav.

¹¹⁰ 11. člen Zakona o finančni upravi (Uradni list RS, št. 25/14) določa naloge le-te:

»1) Naloge finančne uprave so:

1. odmera in obračun obveznih dajatev,
2. carinjenje blaga,
3. finančni nadzor,
4. finančna preiskava,
5. nadzor nad prirejanjem iger na srečo,
6. nadzor nad prijavo vnosa in iznosa gotovine na območje ali z območja EU,
7. nadzor nad vnosom, iznosom, tranzitom in prenosom blaga v skladu s carinskimi predpisi ter predpisi, s katerimi so določeni posebni ukrepi zaradi interesov varnosti, varovanja zdravja in življenja ljudi, živali in rastlin, varstva okolja, varovanja kulturne dediščine, varstva pravic intelektualne lastnine ter ukrepi trgovske politike,
8. izvršba,
9. odločanje v drugih upravnih postopkih, po predpisih, za izvajanje katerih je pristojna finančna uprava,
10. odločanje v postopku o prekršku, po predpisih za nadzor nad izvajanjem katerih je pristojna finančna uprava,
11. izvajanje ukrepov zunanjetrgovske in skupne kmetijske politike, za izvajanje katerih je pooblaščen finančna uprava,
12. hramba, prodaja in uničenje zaseženega, odvzetega, odstopljenega ali najdenega blaga ter nadzor nad uničenjem blaga,
13. sodelovanje in izmenjava podatkov z organi EU, pristojnimi organi držav članic EU in pristojnimi organi drugih držav ter sodelovanje z mednarodnimi organizacijami in strokovnimi združenji z delovnega področja finančne uprave,
14. sklepanje vnaprejšnjih cenovnih sporazumov in sporazumov o načinu izmenjave podatkov s področja dela finančne uprave,
15. zbiranje, preverjanje, analiziranje, hramba statističnih podatkov o blagovni menjavi z državami članicami EU in tretjimi državami ter posredovanje teh podatkov organu, pristojnemu za državno statistiko,
16. obveščanje zavezancev o izvajanju predpisov,
17. proučevanje in analiziranje delovanja sistema obveznih dajatev ter zagotavljanje obvladovanj tveganj,
18. spremljanje izvajanja predpisov iz pristojnosti finančne uprave in učinkov posameznih rešitev z vnaprej določenimi merili,
19. opravljanje računovodskih in finančnih nalog pri pobiranju obveznih dajatev in drugih denarnih nedavčnih obveznosti,
20. opravljanje drugih nalog, določenih z zakonom ali drugim predpisom.

(2) Predstojnik za zagotovitev enotne uporabe predpisov in enotnega opravljanja nalog uprave finančnim uradom daje navodila za delo z delovnega področja finančne uprave.«

¹¹¹ Konsolidirana globalna bilanca javnega financiranja (konsolidirane bilance državnega proračuna, proračunov občin, pokojninsko-invalidskega ter obveznega zdravstvenega zavarovanja).

V nadaljevanju analiziramo podatke za leto 2018, ki pokažejo na naslednjo višino posameznih vrst prihodkov v konsolidirani globalni bilanci javnega financiranja.

Tabela 1: Višina in deleži posameznih vrst prihodkov za leto 2018

Vrsta prihodka	Višina prihodka v EUR	Delež v %
Davčni prihodki	16.225.289.494	87,3
Nedavčni prihodki	1.350.643.432	7,3
Kapitalski prihodki	152.815.618	0,8
Prejete donacije	12.430.536	0,1
Transforni prihodki	55.552.200	0,3
Prejeta sredstva iz Evropske Unije in iz drugih držav	796.879.940	4,3
Skupaj prihodki	18.593.611.219	100,0

Vir: Ministrstvo za finance, Konsolidirana globalna bilanca javnega financiranja 1992-2020 (2020) in lastni izračuni

Kot je razvidno iz tabele 1, glavnino prihodkov javnih blagajn predstavljajo davčni prihodki. V nadaljevanju sta v tabeli 2 na podlagi podatkov Ministrstva za finance podani struktura ter višina posameznih kategorij davčnih prihodkov, pobranih v letu 2018.

Tabela 2: Vrsta in višina davčnih prihodkov v letu 2018 (v EUR)

Vrsta prihodka	v EUR
DAVČNI PRIHODKI	16.225.289.494
DAVKI NA DOHODEK IN DOBIČEK	3.296.364.661
Dohodnina	2.447.330.436
Davek od dohodkov pravnih oseb	845.733.919
Drugi davki na dohodek in dobiček	3.300.307
PRISPEVKI ZA SOCIALNO VARNOST	6.549.768.474
Prispevki zaposlenih	3.470.999.635
Prispevki delodajalcev	2.578.380.119
Prispevki samozaposlenih	347.636.143
Ostali prispevki za socialno varnost	152.752.576
DAVKI NA PLAČILNO LISTO IN DELOVNO SILO	21.647.647
Davek na izplačane plače	0
Posebni davek na določene prejemke	21.647.647
DAVKI NA PREMOŽENJE	277.932.827
Davki na nepremičnine	227.300.451
Davki na premičnine	671.593

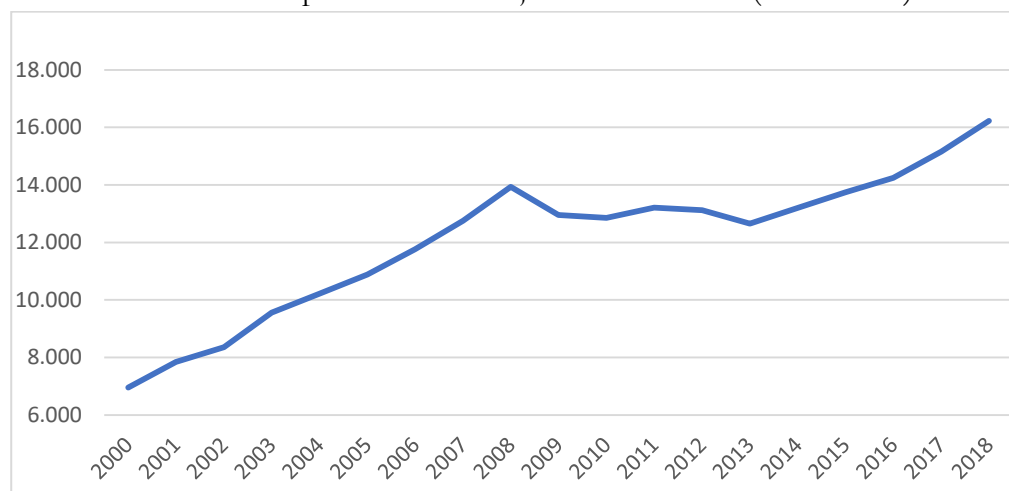
Davki na dediščine in darila	9.689.271
Davki na promet nepremičnin in na finančno premoženje	40.271.512
DOMAČI DAVKI NA BLAGO IN STORITVE	5.989.285.287
Davek na dodano vrednost	3.756.847.846
Drugi davki na blago in storitve	138.018.520
Trošarine (akcize)	1.559.767.138
Dobički fiskalnih monopolov	0
Davki na posebne storitve	239.616.536
Dovoljenja za poslovanje in za opravljanje dejavnosti	0
Letna dajatev za uporabo vozil v cestnem prometu	156.475.941
Drugi davki na uporabo blaga in storitev	96.430.957
Davki od prometa motornih vozil	42.128.348
DAVKI NA MEDNARODNO TRGOVINO IN TRANSAKCIJE	89.816.581
Carine	89.816.581
Druge uvozne dajatve	0
DRUGI DAVKI IN PRISPEVKI	474.017
Drugi davki in prispevki	474.017

Vir: Ministrstvo za finance, Konsolidirana globalna bilanca javnega financiranja 1992-2020 (2020)

2.1 Zgodovinski pregled pobranih davčnih prihodkov v Sloveniji

Na sliki 2 so prikazani pobrani davčni prihodki v obdobju od leta 2000 do leta 2018. Strmemu naraščanju od začetka opazovanega obdobja sledi padec v letu 2009 kot posledica ekonomske krize, po letu 2013 pa ob rasti gospodarske aktivnosti pobrani prihodki ponovno naraščajo vse do leta 2018.

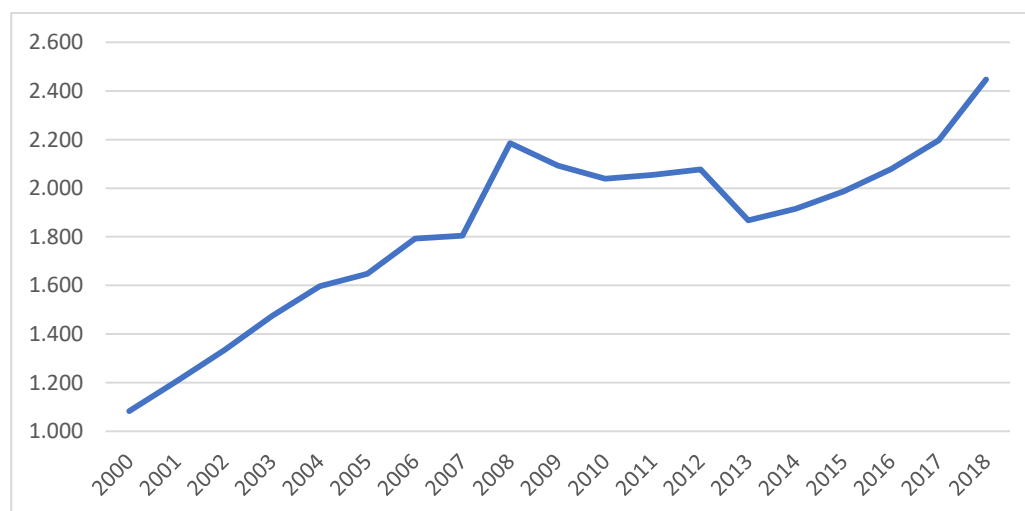
Slika 2: Pobrani davčni prihodki v obdobju od 2000 – 2018 (v mio EUR)

Vir: Ministrstvo za finance, Konsolidirana globalna bilanca javnega financiranja 1992-2020 (2020) in lastni prikaz.

V nadaljevanju je prikazano gibanje posameznih, javnofinančno pomembnejših in izdatnejših kategorij davčnih prihodkov. Na slikah od 3 do 7 so prikazani pobrani prihodki iz naslova dohodnine, davka od dohodkov pravnih oseb, prispevkov za socialno varnost, davka na dodano vrednost ter trošarin.

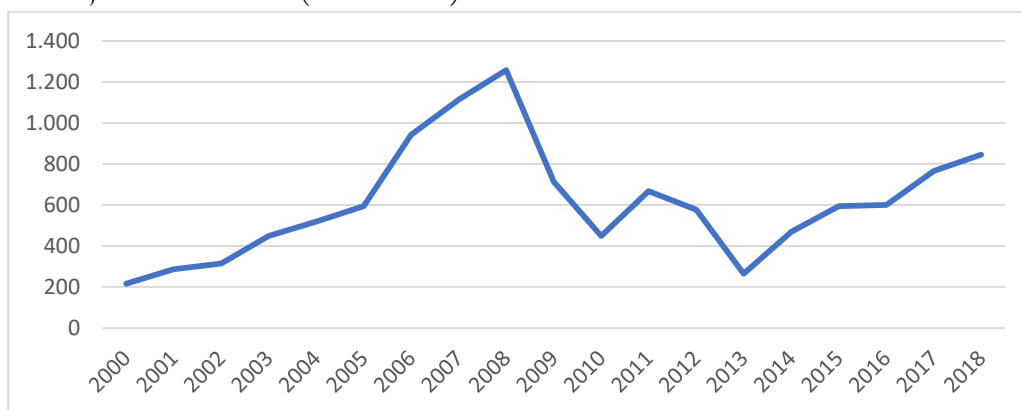
Slika 3: Davčni prihodki iz naslova dohodnine za obdobje od 2000-2018 (v mio EUR)

Vir: Ministrstvo za finance, Konsolidirana globalna bilanca javnega financiranja 1992-2020 (2020) in lastni prikaz.

Najpomembnejše podvrste prihodkov iz naslova dohodnine so akontacije dohodnine, letni poračun in dohodnina od dobička iz kapitala, dividend in obresti. Izmed naštetih daleč najizdatnejši vir predstavljajo akontacije dohodnine, znotraj teh pa akontacije dohodnine iz zaposlitve. Le-te so v glavnem odvisne od višine plač ter od stopnje zaposlenosti. V obdobju krize se je stopnja brezposelnosti vseskozi povečevala, prav tako pa so stagnirale povprečne plače. Oboje je vplivalo na padec pobrane dohodnine, kot je razvidno iz slike 3. Rahel upad je razviden tudi v letu 2006, gre za posledico reforme obdavčitve z dohodnino v letu 2005, s pričetkom veljave v letu 2006 (Lešnik, Kračun in Jagrič, 2014a). V letih 2013 do 2018 se prihodki iz naslova dohodnine ves čas povečujejo.

Slika 4: Pobrani davčni prihodki iz naslova davka od dohodkov pravnih oseb v obdobju od 2000-2018 (v mio EUR)

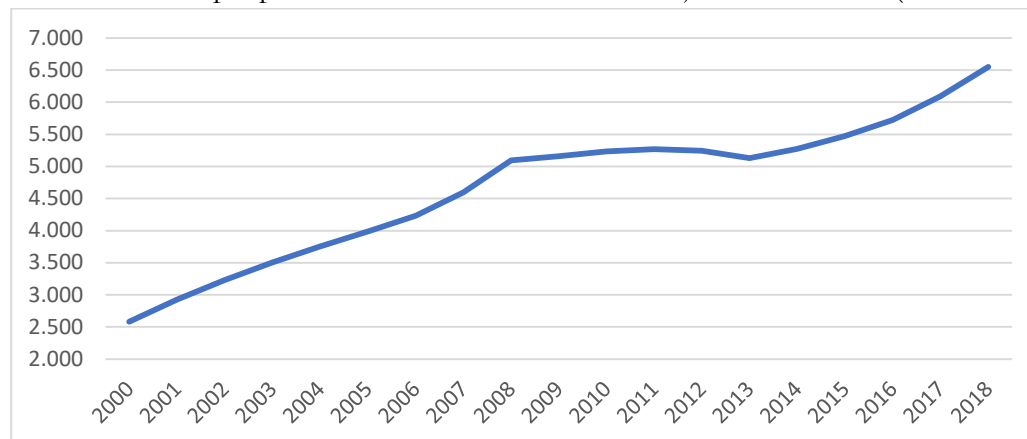
Vir: Ministrstvo za finance, Konsolidirana globalna bilanca javnega financiranja 1992-2020 (2020) in lastni prikaz.

Od leta 2000 do velike gospodarske krize se ugodne gospodarske razmere zrcalijo v rasti davčnih prihodkov iz naslova davka od dohodkov pravnih oseb. Padec gospodarske rasti se je odrazil na gibanju prihodkov iz naslova davka od dohodkov pravnih oseb, pri čemer pa je potrebno upoštevati še znižanje davčne stopnje, ki se je v obdobju od 2006-2010 postopoma zniževala iz 25 % na 20 %, vendar so pobrani prihodki iz naslova DDPO do leta 2008 kljub temu naraščali (Lešnik, Kračun in Jagrič, 2014b) Po letu 2013 do konca opazovanega obdobja v letu 2018 je obseg pobranih davkov iz naslova davka od dohodkov pravnih oseb ponovno naraščalo, saj je bila gospodarska rast visoka, kar se je zrcalilo v rasti dobičkov in s tem davčne osnove za DDPO. Za leto 2016 se je davek odmeril še po stopnji 17 %, medtem ko je od leta 2017 naprej veljala višja davčna stopnja, to je 19 %, kar je prav tako pripomoglo k večanju prihodkov iz naslova tega davka.

Kot izhaja iz slike 5, prispevki za socialno varnost v obdobju po letu 2000 vse do krize naraščajo. V obdobju krize, med leti 2007 in 2013 ne izkazujejo izrazitega

padca kot je to pri ostalih analiziranih davčnih kategorijah, ampak so tudi v času krize obdržali konstantno raven, oz. izkazujejo le rahel padec.

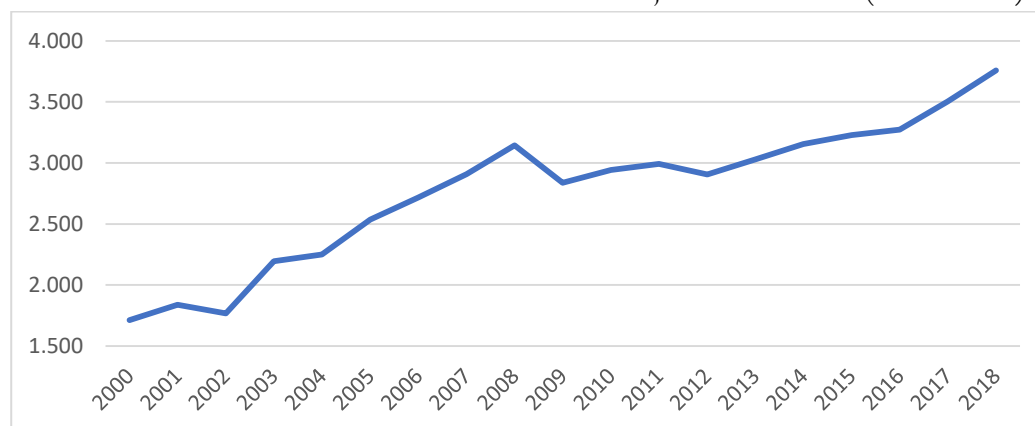
Slika 5: Pobrani prispevki za socialno varnost v obdobju od 2000-2018 (v mio EUR)

Vir: Ministrstvo za finance, Konsolidirana globalna bilanca javnega financiranja 1992-2020 (2020) in lastni prikaz.

Lešnik, Kračun in Jagrič (2014a) na podlagi rezultatov ekonometričnih modelov ugotavljajo, da gre pri prispevkih za socialno varnost za višjo stopnjo izpolnjevanja davčnih obveznosti, na katero vplivajo aktivnosti davčne uprave, zlasti pa doslednejše obravnavanje neplačevanja prispevkov kot kaznivega dejanja ter višja zavest javnosti o pomenu plačevanja prispevkov v zadnjem obdobju. Ob tem avtorji izpostavljajo višjo stopnjo zavedanja o koristih, ki jih prinaša z davki financirano javno dobro, kot možno pot do bolj optimalnega pobiranja davkov v Sloveniji (Lešnik, Kračun in Jagrič, 2014a). V obdobju od leta 2013 do 2018 se ugodne gospodarske razmere podobno kot pri dohodnini zrcalijo v kontinuiranem povečevanju prihodkov iz naslova prispevkov za socialno varnost.

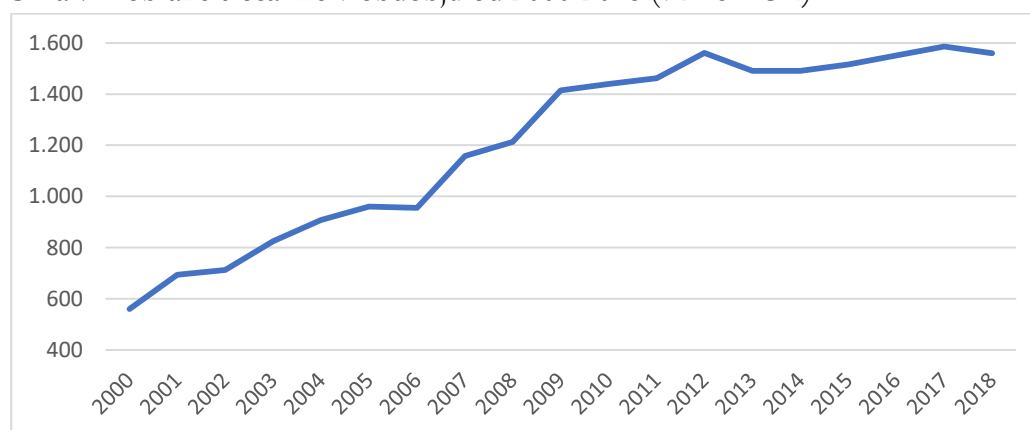
Slika 6: Pobrani davek na dodano vrednost v obdobju od 2000-2018 (v mio EUR)

Vir: Ministrstvo za finance, Konsolidirana globalna bilanca javnega financiranja 1992-2020 (2020) in lastni prikaz.

Iz slike 6 je prikazano gibanje pobranega davka na dodano vrednost v obdobju med leti 2000 do 2018. V prvem obdobju, to je po letu 2000 do gospodarske krize v letu 2008, so se prihodki povečevali. V krizi je razviden upad prihodkov iz naslova davka na dodano vrednost po letu 2008, kar sovpada s padcem zasebne in javne potrošnje ter upadanjem splošne gospodarske aktivnosti v opazovanem obdobju. Od leta 2012 pobran davek na dodano vrednost strmo narašča. S 1. 7. 2013 sta bili zvišani obe davčni stopnji in sicer splošna stopnja iz 20 % na 22 % ter nižja stopnja iz 8,5 % na 9,5 %. V času po letu 2013 prihodki iz naslova davka na dodano vrednost naraščajo, čemur je botrovala gospodarska rast, vključno z rastjo zasebne potrošnje.

Slika 7: Pobrane trošarine v obdobju od 2000-2018 (v mio EUR)

Vir: Ministrstvo za finance, Konsolidirana globalna bilanca javnega financiranja 1992-2020 (2020) in lastni prikaz.

Slika 7 prikazuje gibanje trošarinskih prihodkov v opazovanem obdobju. Na višino pobranih trošarin vpliva Vlada s politiko določanja višine trošarin.¹¹²

3. Davčni prihodki po finančnih uradih – primer Slovenije

¹¹² Obdavčevanje trošarinskih izdelkov, to so: alkohol in alkoholnih pijač, tobačnih izdelkov ter energentov in električne energije, je v Republiki Sloveniji urejeno z Zakonom o trošarinah (ZTro-1) (Uradni list RS, številka 47/2016). Zakon, ki je to področje urejal pred tem (Zakon o trošarinah (ZTro)), se je s spremembami in dopolnitvami uporabljal vse od 1. 7. 1999 (Finančna uprava Republike Slovenije, 2019a). ZTro-1 v 4. členu ureja predmet obdavčitve: »Trošarina se plačuje od trošarinskih izdelkov, proizvedenih na ozemlju Slovenije, vnesenih z ozemlja drugih držav članic v Slovenijo ali uvoženih v Unijo.« Ta se obračuna, ko so trošarinski izdelki sproščeni v porabo oziroma ko v drugih primerih, ko nastane obveznost za obračun trošarine. V prvem odstavku 5. člena pa so opredeljeni trošarinski zavezanci, in sicer: »Trošarinski zavezanec ali zavezanka (v nadaljnjem besedilu: trošarinski zavezanec) je oseba, ki proizvaja, vnaša ali uvaža trošarinske izdelke ali trošarinske izdelke odpremi iz režima odloga v porabo oziroma trošarinske izdelke dobavi ali pridobi iz omrežja.«

Finančno upravo Republike Slovenije sestavljajo poleg Generalnega finančnega urada ter Posebnega finančnega urada še finančni uradi, ki so krajevno pristojni na območju Slovenije.¹¹³ Krajevno pristojni uradi sicer pokrivajo območja različnih velikosti glede na površino oziroma glede na število davčnih zavezancev, zato je pri interpretaciji razlik med njimi to dejstvo potrebno upoštevati. Podatki, ki jih predstavljamo in analiziramo v nadaljevanju zajemajo izbrane pobrane davčne prihodke, ki jih krajevno pristojen davčni urad pobere in so glede na vrsto davščine prihodek določene javnofinančne blagajne: centralnega proračuna, občinskih proračunov ali obeh skladov socialnega zavarovanja. Ti podatki tako razkrivajo regijsko razporeditev pridobivanja davčnih prihodkov, ne pa tudi fiskalne decentralizacije.

V nadaljevanju so v tabeli 3 prikazani pobrani javnofinančni prihodki po posameznih finančnih uradih v obdobju od leta 2016 – 2018. Zaradi zagotavljanja primerljivosti podatkov, kar izhaja iz dejstva, da je bila s 1.8.2014 ustanovljena Finančna uprava Republike Slovenije (ko sta se združili Davčna uprava Republike Slovenije in Carinska uprava Republike Slovenije) ter zaradi prehoda na nove

¹¹³ Zakon o finančni upravi (Uradni list RS, 25/14) v 9. členu določa:

»(1) Finančno upravo sestavljajo Generalni finančni urad in finančni uradi, ki so notranje organizacijske enote finančne uprave.

(2) Krajevno pristojnost, območje in sedež Generalnega finančnega urada ter finančnih uradov in razmejitev nalog med njimi določi vlada z uredbo.

1. odstavek 3. člena Uredbe o določitvi finančnih uradov Finančne uprave Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 57/14, 92/14 in 80/16) določa:

(1) Finančni uradi Finančne uprave Republike Slovenije so:

1. Finančni urad Brežice s sedežem v Brežicah za območja upravnih enot: Brežice, Krško in Sevnica;
2. Finančni urad Celje s sedežem v Celju za območja upravnih enot: Celje, Laško, Slovenske Konjice, Šentjur pri Celju, Šmarje pri Jelšah in Žalec;
3. Finančni urad Dravograd s sedežem v Dravogradu za območja upravnih enot: Dravograd, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem in Slovenj Gradec;
4. Finančni urad Hrastnik s sedežem v Hrastniku za območja upravnih enot: Hrastnik, Trbovlje in Zagorje ob Savi;
5. Finančni urad Kočevje s sedežem v Kočevju za območja upravnih enot: Kočevje in Ribnica;
6. Finančni urad Koper s sedežem v Kopru za območja upravnih enot: Izola, Koper, Piran in Sežana;
7. Finančni urad Kranj s sedežem v Kranju za območja upravnih enot: Jesenice, Kranj, Radovljica, Škofja Loka in Tržič;
8. Finančni urad Ljubljana s sedežem v Ljubljani za območja upravnih enot: Cerknica, Domžale, Grosuplje, Kamnik, Litija, Ljubljana, Logatec in Vrhnika;
9. Finančni urad Maribor s sedežem v Mariboru za območja upravnih enot: Lenart, Maribor, Pesnica, Ruše in Slovenska Bistrica;
10. Finančni urad Murska Sobota s sedežem v Murski Soboti za območja upravnih enot: Gornja Radgona, Lendava, Ljutomer in Murska Sobota;
11. Finančni urad Nova Gorica s sedežem v Novi Gorici za območja upravnih enot: Ajdovščina, Idrija, Nova Gorica in Tolmin;
12. Finančni urad Novo mesto s sedežem v Novem mestu za območja upravnih enot: Črnomelj, Metlika, Novo mesto in Trebnje;
13. Finančni urad Postojna s sedežem v Postojni za območja upravnih enot: Ilirska Bistrica in Postojna;
14. Finančni urad Ptuj s sedežem na Ptujju za območja upravnih enot: Ormož in Ptuj;
15. Finančni urad Velenje s sedežem v Velenju za območja upravnih enot: Mozirje in Velenje;
16. Posebni finančni urad s sedežem v Ljubljani za območje celotne Republike Slovenije.«

informativne sisteme v Finančni upravi Republike Slovenije, je za prikaz pobranih prihodkov izbrana relativno kratka časovna vrsta.

Tabela 3: Pobrani javnofinančni prihodki po finančnih uradih od leta 2016 do leta 2018 (v mio EUR)

Leto	2016		2017		2018	
		v %		v %		v %
Davčni urad						
BREŽICE	1.824	1,25	1.896	1,22	2.115	1,27
CELJE	6.715	4,61	6.817	4,39	7.327	4,41
DRAVOGRAD	1.827	1,25	2.094	1,35	2.288	1,38
HRASTNIK	981	0,67	1.064	0,69	1.125	0,68
KOČEVJE	633	0,43	711	0,46	706	0,43
KOPER	10.353	7,10	9.790	6,30	10.894	6,56
KRANJ	8.061	5,53	8.811	5,67	8.613	5,19
LJUBLJANA	58.837	40,36	60.360	38,87	64.650	38,93
MARIBOR	8.778	6,02	9.390	6,05	10.180	6,13
MURSKA SOBOTA	3.508	2,41	3.803	2,45	3.867	2,33
NOVA GORICA	3.996	2,74	4.254	2,74	4.560	2,75
NOVO MESTO	3.175	2,18	3.000	1,93	3.726	2,24
POSEBNI URAD	32.606	22,36	38.447	24,76	40.830	24,58
POSTOJNA	868	0,60	987	0,64	1.047	0,63
PTUJ	2.096	1,44	2.204	1,42	2.327	1,40
VELENJE	1.533	1,05	1.678	1,08	1.831	1,10
SKUPAJ	145.791	100,00	155.306	100,00	166.086	100,00

Vir: Finančna uprava Republike Slovenije 2020b ter lastni preračuni.

Iz tabele 3 izhajajo višine in gibanje pobranih prihodkov po uradih v opazovanem obdobju. Pri tem je razvidno, da največ prihodkov pobereta Finančni urad Ljubljana ter Posebni finančni urad (ki pa ne deluje po načelu regionalne pristojnosti, pač pa ima drugačne pristojnosti¹¹⁴). V opazovanem obdobju se delež pobranih prihodkov

¹¹⁴ V 7. členu Uredbe o določitvi finančnih uradov Finančne uprave Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 57/14, 92/14 in 80/16) je določeno:

»(2) Posebni finančni urad opravlja naloge iz 5. člena te uredbe, razen nalog s področja carinskih, trošarinskih, okoljskih, prometnih in kmetijskih predpisov, za:

- banke,
- hranilnice,
- zavarovalnice,
- družbe, ki prirejajo igre na srečo na podlagi koncesije v skladu z zakonom, ki ureja prirejanje iger na srečo,
- borze,
- borzoposredniške družbe,
- investicijske družbe,
- družbe za upravljanje,
- pokojninske družbe,
- klirinško-depotne družbe,

največjega urada, to je Davčnega urada v Ljubljani nekoliko zmanjša, in sicer iz 40,36 % v letu 2016 na 38,93 % v letu 2018, kljub temu, da se nominalni znesek v opazovanem obdobju ves čas povečuje. Posebnemu davčnemu uradu se delež v pobranih davkih v opazovanem obdobju povečuje, iz 22,36 % v letu 2016 na 24,58 % v letu 2018. Vsi ostali davčni uradi imajo bistveno manjše deleže pobranih davkov. Na drugem mestu po deležu pobranih davkov je Davčni urad Koper, četudi se mu je ta v opazovanem obdobju zmanjšal, iz 7,10 % v letu 2016 na 6,56 % v letu 2018. Primerljive deleže davčnih prihodkov pobere še davčni urad v Mariboru, ki mu sledi davčni urad v Kranju. Najmanjši delež pobranih davkov dosegajo davčni uradi v Postojni, Hrastniku ter Kočevju.

V nadaljevanju so prikazane nekatere javnofinančno izdatnejše kategorije pobranih davčnih prihodkov po posameznih finančnih uradih (brez Posebnega finančnega urada), za obdobje od leta 2016 do leta 2018. To so akontacije dohodnine, prispevki za socialno varnost, davek na dodano vrednost ter davek od dohodka pravnih oseb.

V tabeli 4 so prikazani prihodki iz naslova akontacij dohodnine. Največji delež predstavljajo pobrane akontacije v davčnem uradu Ljubljana (46,24 % v letu 2018), temu pa sledita Davčni urad v Mariboru (10,04 % v letu 2018) ter Kranj (7,75 % v letu 2018). Najmanjši delež v pobranih akontacijah ima davčni urad v Kočevju (0,84 % v letu 2018), ki se mu je delež v opazovanem obdobju celo zmanjšal, saj je bilo nominalno naraščanje pobranih akontacij podproporcionalno glede na nominalno naraščanje na celotno Slovenijo. Med manjšimi davčnimi uradi glede na pobrane akontacije se uvrščajo še davčni urad v Hrastniku, Postojni in Velenju, saj ima vsak od navedenih treh deleže, ki so manjši od 2 %. Znotraj prihodkov iz naslova dohodnine akontacije predstavljajo največji vir, v okviru akontacij dohodnine pa najvišji delež zavzemajo akontacije dohodnine od plač zaposlenih.

-
- velike gospodarske družbe z dejavnostjo holdingov in
 - gospodarske družbe z dejavnostjo finančnega zakupa.
 - (3) Posebni finančni urad opravlja naloge iz 5. člena te uredbe, razen nalog s področja carinskih, trošarinskih, okoljskih, prometnih in kmetijskih predpisov, za gospodarske družbe, katerih skupni prihodki so v preteklem davčnem letu preseгли 50 milijonov eurov.
 - (4) Višina skupnih prihodkov iz prejšnjega odstavka se ugotavlja na dan 1. julija tekočega leta.
 - (5) Ne glede na tretji odstavek tega člena Posebni finančni urad opravlja naloge iz drugega odstavka tega člena tudi za gospodarske družbe, ki ne izpolnjujejo več pogojev iz tretjega odstavka tega člena, še tri leta po prenehanju izpolnjevanja pogoja.
 - (6) Ne glede na drugi, tretji in peti odstavek tega člena Posebni finančni urad opravlja naloge finančnega urada tudi za gospodarske družbe, ki ne izpolnjujejo več pogojev iz tretjega odstavka tega člena, če je nad njimi začel stečajni postopek.
 - (7) Posebni finančni urad odloča o vračilu preveč odtegnjenega in plačanega davka od dohodkov iz nematerializiranih finančnih instrumentov po 383.d členu ZDavP-2, ki ga je izračunal, odtegnil in plačal plačnik davka iz drugega oziroma tretjega odstavka tega člena.
 - (8) Posebni finančni urad opravlja nadzor nad prirejanjem iger na srečo za vse zavezanke oziroma prireditelje iger na srečo.
 - (9) Ne glede na 6. člen te uredbe lahko finančni uradi izvajajo postopke izvršbe, finančnega nadzora in postopke o prekršku na celotnem območju Republike Slovenije.«

Tabela 4: Pobrani prihodki po finančnih uradih iz naslova akontacij dohodnine v obdobju od 2016-2018 (v mio EUR)

Leto	2016		2017		2018	
		v %		v %		v %
Davčni urad						
BREŽICE	33	2,13	35	2,15	40	2,23
CELJE	109	7,04	115	7,07	128	7,14
DRAVOGRAD	42	2,71	43	2,64	47	2,62
HRASTNIK	20	1,29	20	1,23	22	1,23
KOČEVJE	14	0,90	14	0,86	15	0,84
KOPER	70	4,52	76	4,67	84	4,68
KRANJ	118	7,62	127	7,81	139	7,75
LJUBLJANA	736	47,55	759	46,65	829	46,24
MARIBOR	146	9,43	159	9,77	180	10,04
MURSKA SOBOTA	52	3,36	55	3,38	60	3,35
NOVA GORICA	66	4,26	69	4,24	76	4,24
NOVO MESTO	57	3,68	61	3,75	68	3,79
POSTOJNA	18	1,16	19	1,17	21	1,17
PTUJ	39	2,52	44	2,70	49	2,73
VELENJE	28	1,81	31	1,91	35	1,95
SKUPAJ	1548	100,00	1627	100,00	1793	100,00

Vir: Finančna uprava Republike Slovenije 2020b ter lastni preračuni.

V tabeli 5 so prikazani podatki za pobrane prispevke iz naslova socialne varnosti. Zajete so naslednje skupine prispevkov za socialno varnost, ki predstavljajo glavnino vseh prispevkov:

- Prispevki za zaposlovanje
- Prispevki za starševsko varstvo
- Prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje
- Prispevki za zdravstveno varstvo

Tabela 5: Pobrani prispevki za socialno varnost po finančnih uradih v obdobju od 2016-2018 (v mio EUR)

Leto	2016		2017		2018	
		v %		v %		v %
Davčni urad						
BREŽICE	103	2,33	110	2,37	121	2,43
CELJE	341	7,72	356	7,68	382	7,67
DRAVOGRAD	118	2,67	124	2,67	132	2,65
HRASTNIK	54	1,22	55	1,19	58	1,16
KOČEVJE	42	0,95	43	0,93	44	0,88
KOPER	206	4,66	222	4,79	240	4,82
KRANJ	357	8,08	381	8,22	407	8,17
LJUBLJANA	1.955	44,26	2.033	43,84	2.189	43,96
MARIBOR	438	9,92	469	10,11	504	10,12
MURSKA SOBOTA	164	3,71	171	3,69	183	3,67
NOVA GORICA	203	4,60	213	4,59	225	4,52
NOVO MESTO	176	3,98	186	4,01	203	4,08
POSTOJNA	56	1,27	59	1,27	63	1,27
PTUJ	121	2,74	127	2,74	136	2,73
VELENJE	83	1,88	88	1,90	93	1,87
SKUPAJ	4417	100,00	4637	100,00	4980	100,00

Vir: Finančna uprava Republike Slovenije, 2020b ter lastni preračuni.

Analiza podatkov v tabeli 5 pokaže podobno sliko, kot je bila zaznana že pri pobranih akontacijah iz naslova dohodnine, to je da je levji delež pobran v Davčnem uradu Ljubljana, in sicer v letu 2018 je ta znašal 43,96 % vseh pobranih prispevkov za socialno varnost v Sloveniji. Temu sledita Davčni urad v Mariboru, kjer so v letu 2018 pobrali 10,12 % vseh pobranih prispevkov za socialno varnost in Davčni urad v Kranju, kjer je ta delež znašal 8,17 % vseh pobranih prispevkov za socialno varnost. Najmanjše deleže imajo davčni uradi v Kočevju, Hrastniku in Postojni.

Tabela 6: Pobrani davek na dodano vrednost po finančnih uradih v obdobju od 2016-2018 (v mio EUR)

Leto	2016		2017		2018	
		v %		v %		v %
Davčni urad						
BREŽICE	34	1,87	28	1,38	34	1,50
CELJE	113	6,22	136	6,70	147	6,49
DRAVOGRAD	8	0,44	25	1,23	32	1,41
HRASTNIK	15	0,83	20	0,98	21	0,93
KOČEVJE	2	0,11	6	0,30	2	0,09
KOPER	105	5,78	123	6,06	186	8,21
KRANJ	177	9,74	198	9,75	188	8,30
LJUBLJANA	1.033	56,82	1.108	54,55	1.194	52,69
MARIBOR	162	8,91	192	9,45	211	9,31
MURSKA SOBOTA	17	0,94	33	1,62	38	1,68
NOVA GORICA	72	3,96	82	4,04	88	3,88
NOVO MESTO	14	0,77	5	0,25	48	2,12
POSTOJNA	4	0,22	10	0,49	11	0,49
PTUJ	37	2,04	33	1,62	31	1,37
VELENJE	25	1,38	32	1,58	35	1,54
SKUPAJ	1818	100,00	2031	100,00	2266	100,00

Vir: Finančna uprava Republike Slovenije, 2020b ter lastni preračuni.

Tabela 6 prikazuje podatke o pobranem davku na dodano vrednost po davčnih uradih v Sloveniji. Davek na dodano vrednost zavezanci obračunajo in plačajo preko davčnih obračunov DDV-O (ki jih sestavijo za mesečna oz. trimesečna obdobja), v katerih prikažejo davčno obveznost ali presežek, v odvisnosti od višine obračunanega ter odbitnega (vhodnega) davka. Če je obračunani davek v posameznem obdobju višji kot odbitni davek, zavezanec v obračunu evidentira obveznost, če pa je odbitni davek višji, pa zavezanec prikaže presežek, ki ga ima pravico zahtevati nazaj. Iz vidika finančne uprave ter finančnih uradov prihodek torej predstavlja neto učinek (razlika med obveznostjo in presežkom).

Zavezanci za davek od dohodka pravnih oseb so pravne osebe, in sicer rezidenti, ki so obdavčeni po načelu svetovnega dohodka in nerezidenti, ki so obdavčeni po teritorialnem načelu. Rezidenti so pravne osebe s sedežem v Sloveniji ali tudi brez sedeža v Sloveniji, če je kraj dejanskega delovanja posloводства v Sloveniji. Za rezidente velja, da so obdavčeni vsi njihovi dohodki ne glede na vir, medtem ko so nerezidenti obdavčeni za dohodke, ki imajo vir v Sloveniji oziroma dohodkov, ki jih

dosegajo v ali preko poslovne enote, ki se nahaja v Sloveniji (Finančna uprava, 2019).

Tabela 7: Pobrani davek od dohodka pravnih oseb po finančnih uradih v obdobju od 2016-2018 (v mio EUR)

Leto	2016		2017		2018	
Davčni urad		v %		v %		v %
BREŽICE	8	2,28	11	2,56	11	2,37
CELJE	25	7,12	32	7,44	34	7,33
DRAVOGRAD	7	1,99	10	2,33	9	1,94
HRASTNIK	4	1,14	4	0,93	3	0,65
KOČEVJE	4	1,14	6	1,40	7	1,51
KOPER	19	5,41	26	6,05	22	4,74
KRANJ	27	7,69	40	9,30	41	8,84
LJUBLJANA	171	48,72	194	45,12	225	48,49
MARIBOR	27	7,69	36	8,37	36	7,76
MURSKA SOBOTA	7	1,99	10	2,33	10	2,16
NOVA GORICA	18	5,13	19	4,42	22	4,74
NOVO MESTO	13	3,70	18	4,19	21	4,53
POSTOJNA	7	1,99	8	1,86	8	1,72
PTUJ	6	1,71	10	2,33	9	1,94
VELENJE	8	2,28	6	1,40	6	1,29
SKUPAJ	351	100,00	430	100,00	464	100,00

Vir: Finančna uprava Republike Slovenije 2020b ter lastni preračuni.

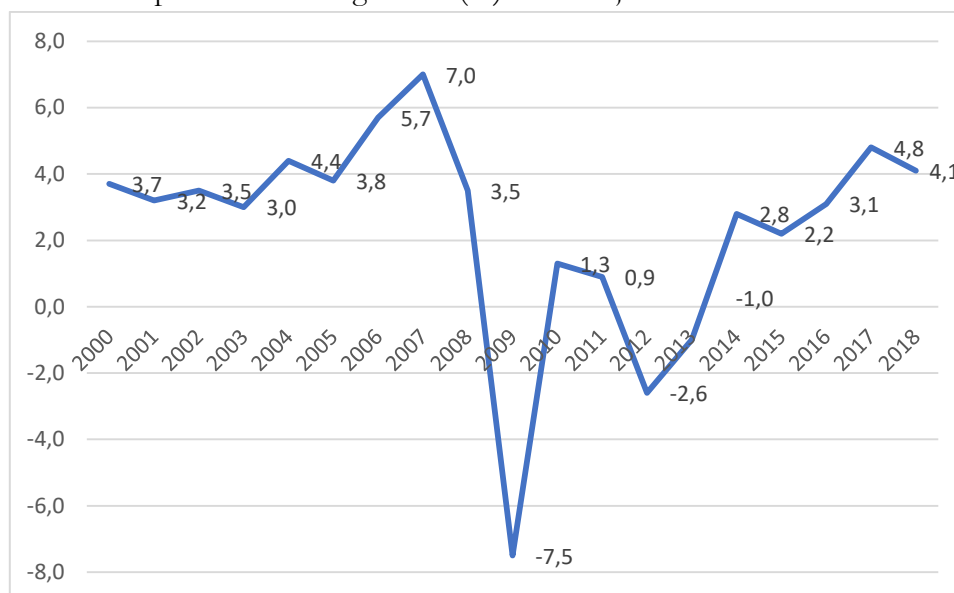
Tabela 7 prikazuje podatke o pobranem davku na dohodek pravnih oseb po davčnih uradih. Največji delež pobranega davka izkazuje davčni urad v Ljubljani, in sicer je znašal ta v letu 2016 48,72 % vseh davčnih prihodkov iz naslova tega davka in 48,49 % v letu 2018, medtem ko je v letu 2017 zaznan rahel upad, saj je znašal ta delež le 45,12 %. Hkrati pa tudi opazimo, da je delež Davčnega urada Ljubljana manjši kot v primeru davka na dodano vrednost, kjer presega polovico davčnih prihodkov vseh davčnih uradov iz naslova davka na dodano vrednost.

4. Gospodarska aktivnost in obseg pobranih javnofinančnih prihodkov

Najprej analiziramo stopnjo gospodarske rasti v obdobju med leti 2000 in 2018 za celotno območje Republike Slovenije. Od leta 2000 do krize so bile zabeležene visoke stopnje rasti gospodarske aktivnosti, najvišja, to je 7 % rast v letu 2007. Temu obdobju je sledil padec gospodarske aktivnosti, s krčenjem gospodarske

aktivnosti v višini 7,5 % v letu 2009. Po letu 2014 je sledilo stabilno okrevanje, ko je Slovenija ponovno v vseh zaporednih letih zabeležila dvig gospodarske aktivnosti.

Slika 8: Letne spremembe obsega BDP (%) v obdobju od leta 2000 do leta 2018

Vir: Statistični urad Republike Slovenije 2020a in lastni prikaz.

Opisanemu gibanju gospodarske aktivnosti so sledile tudi regije, vendar pa so razlike med njimi velike. Podatki o BDP na regionalnem nivoju odražajo razlike v gibanju BDP po posameznih regijah in jih prikazujemo v tabeli 9. V ta namen so uporabljeni letni podatki SURS-a o BDP na prebivalca po statističnih regijah, s pomočjo katerih so izračunane medletne spremembe (%).

Tabela 9: Medletne spremembe (%) BDP na prebivalca po statističnih regijah v obdobju od leta 2008 do 2017

Statistična regija/Leto	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
SLOVENIJA	107,8	94,4	99,9	101,6	97,6	100,3	103,6	103,3	103,8	106,5
Pomurska	106,5	96,0	99,6	104,4	99,2	102,3	103,6	101,3	104,6	105,8
Podravska	108,3	93,8	99,1	102,1	97,5	100,2	104,3	102,7	102,8	105,0
Koroška	107,1	91,3	100,0	104,9	100,3	101,5	104,2	104,1	103,7	105,0
Savinjska	110,4	93,6	102,0	102,9	97,7	99,9	103,4	104,0	104,1	105,6
Zasavska	107,9	94,0	100,9	100,7	94,9	100,8	99,4	98,5	102,8	104,2
Posavska	108,8	96,1	100,0	103,3	97,9	101,6	103,5	102,7	102,4	107,2
Jugovzhodna Slovenija	107,5	92,5	100,4	101,2	96,6	101,5	104,9	103,5	102,1	110,4
Osrednjeslovenska	106,1	95,6	98,8	100,8	98,1	99,2	102,6	102,7	103,7	106,5
Gorenjska	106,6	90,5	102,1	101,8	98,0	103,4	105,8	103,3	104,4	107,3
Primorsko-notranjska	107,9	95,0	96,7	100,7	96,2	102,8	105,6	106,0	103,6	104,1

Goriška	108,5	93,2	99,3	100,1	96,5	99,8	103,5	104,4	104,2	106,4
Obalno-kraška	109,3	95,2	100,4	99,2	93,2	97,3	102,7	106,2	105,5	106,8

Vir: Statistični urad Republike Slovenije 2020b.

Iz tabele 9 izhaja, da se so najvišji upad v letu 2009 (prvo leto gospodarske krize) zabeležile Gorenjska, Koroška, Jugovzhodna regija. Ponoven padec BDP v letu 2012 pa je najbolj prizadel Obalno-kraško, Zasavsko ter Jugovzhodno regijo. Tudi okrevanje ne poteka enakomerno, kar se zelo nazorno pokaže v letu 2013, ko nekatere regije že zabeležijo rast gospodarske aktivnosti, največ Gorenjska in Primorsko-notranjska, medtem ko Obalno-kraška zabeleži največji padec, to je 2,7 %. Na drugi strani tudi ekspanzija ni enako intenzivna v vseh regijah. V letu 2017 ima največjo stopnjo rasti gospodarske aktivnosti Jugovzhodna Slovenija (10,4 %), ki ji sledita Gorenjska (7,3 %) ter Posavska (7,2 %).

Kako pa se je gibanje BDP po posameznih regijah odrazil na pobranih javnofinančnih prihodkih? V ta namen so v nadaljevanju prikazane medletne spremembe pobranih javnofinančnih prihodkov po posameznih finančnih uradih, ki približno sovpadajo z območji statističnih regij.¹¹⁵ Kot je razvidno iz primerjave območij pristojnosti finančnih uradov ter statističnih regij, si nekateri uradi delijo območja statističnih regij. Tako Finančna urada Celje in Velenje delujeta v Savinjski regiji, Finančna urada Kočevje in Novo mesto v Jugovzhodni statistični regiji, mariborski ter ptujski urad pa delujeta na območju Podravske statistične regije.

V tabeli 10 je prikazana časovna vrsta pobranih javnofinančnih prihodkov do leta 2013, pri čemer se zbrani podatki nanašajo na pobrane javnofinančne prihodke davčnih uradov, kot organizacijskih enot takratne Davčne uprave Republike Slovenije. S 1.8.2014, ko je bila ustanovljena Finančna uprava Republike Slovenije, so finančni uradi prevzeli pristojnosti dotedanjih davčnih in carinskih uradov. Zato

¹¹⁵ - Finančni urad Brežice izvaja naloge v okviru Posavske statistične regije
- Finančni urad Celje izvaja naloge v okviru Savinjske statistične regije
- Finančni urad Dravograd izvaja naloge v okviru Koroške statistične regije
- Finančni urad Hrastnik izvaja naloge v okviru Zasavske statistične regije
- Finančni urad Kočevje izvaja naloge v okviru Jugovzhodne statistične regije
- Finančni urad Koper izvaja naloge v okviru Obalno-kraške statistične regije
- Finančni urad Kranj izvaja naloge v okviru Gorenjske statistične regije
- Finančni urad Ljubljana izvaja naloge v okviru Osrednjeslovenske statistične regije
- Finančni urad Maribor izvaja naloge v okviru Podravske statistične regije
- Finančni urad Murska Sobota izvaja naloge v okviru Pomurske statistične regije
- Finančni urad Nova Gorica izvaja naloge v okviru Goriške statistične regije
- Finančni urad Novo mesto izvaja naloge v okviru Jugovzhodne statistične regije
- Finančni urad Postojna izvaja naloge v okviru Primorsko-notranjske statistične regije
- Finančni urad Ptuj izvaja naloge v okviru Podravske statistične regije
- Finančni urad Velenje izvaja naloge v okviru Savinjske regije

prikaz pobranih prihodkov od leta 2013 naprej v tem kontekstu ne bi bil smiseln, saj so uradi v letu 2014 pričeli poleg davčnih, pobirati še carinske dajatve.

Tabela 10: Medletne spremembe (%) pobranih javnofinančnih prihodkov po finančnih uradih v obdobju od 2008-2013

Urad / Leto	2008	2009	2010	2011	2012	2013
NOVO MESTO	108,2	96,5	93,9	101,2	89,5	99,8
MURSKA SOBOTA	112,1	95,0	96,8	104,4	96,9	98,0
MARIBOR	116,3	89,5	96,4	102,1	97,0	98,2
KOPER	122,4	92,4	104,5	99,2	97,0	113,2
LJUBLJANA	113,7	96,2	100,2	100,8	97,6	106,9
NOVA GORICA	111,6	90,3	92,6	101,8	99,8	100,8
BREŽICE	110,4	95,3	94,3	103,3	100,1	99,2
HRASTNIK	116,4	97,8	95,0	100,7	101,2	96,1
VELENJE	113,4	92,3	100,0	102,9	101,4	133,6
CELJE	114,1	99,0	92,7	102,9	101,5	99,3
POSTOJNA	118,8	99,6	94,5	100,7	103,2	95,9
DRAVOGRAD	110,2	90,2	90,4	104,9	104,1	96,1
KRANJ	120,2	90,9	96,8	101,8	105,1	101,0
KOČEVJE	104,7	101,7	97,0	101,2	105,2	95,5
PTUJ	137,8	103,2	87,5	102,1	114,5	105,1

Vir: Finančna uprava Republike Slovenije (2020b) in lastni izračuni.

Iz tabele 10 je kot posledica gospodarske krize pri vseh uradih razviden upad prihodkov v letu 2009 in naprej. Pri tem so v letu 2009 najvišje padce izkazali finančni uradi Maribor, Dravograd, Nova Gorica in Kranj. V letu 2010 so pobrani prihodki še naprej upadali in sicer najbolj na območju uradov Ptuj, Dravograda, Nove Gorice in Celja. V letu 2012, ko je prišlo do ponovnega padca gospodarske rasti, so pobranih prihodki najbolj upadli uradom Novo mesto, Murski Soboti, Mariboru in Kopru. Na drugi strani so najmanjše padce pobranih prihodkov ob pričetku krize v letu 2009 evidentirali uradi Ptuj, Kočevje in Postojna, v letu 2012 pa Ptuj, Kočevje in Kranj.

Pri tem je potrebno opozoriti, da na prihodke uradov poleg gospodarske situacije, kjer prihodki ob rasti BDP prav tako naraščajo in obratno, vplivajo tudi ostali dejavniki. Že omenjeni 7. člen Uredbe o določitvi finančnih uradov Finančne uprave Republike Slovenije v 3. odstavku določa, da Posebni finančni urad opravlja naloge iz 5. člena te uredbe, razen nalog s področja carinskih, trošarinskih, okoljskih, prometnih in kmetijskih predpisov, za gospodarske družbe, katerih skupni prihodki so v preteklem davčnem letu presegle 50 milijonov eurov. To

pomeni, da v primeru nedoseganja prihodkovnega praga 50 milijonov eurov, gospodarska družba iz pristojnosti Posebnega finančnega urada preide v pristojnost območnega finančnega urada. Zaradi take »selitve« večjih gospodarskih družb, se pobrani javnofinančni prihodki urada povečajo. Če gre za manjši urad, se vpliv prehoda gospodarske družbe na skupno pobrane prihodke urada zelo pozna. Prav tako na prihodke urada vplivajo insolventni postopki oz. prenehanja gospodarskih družb, ki so svojo dejavnost opravljala na območjih uradov. Nenazadnje pa vplivajo na obseg davčnih prihodkov tudi spremembe v davčnih obveznostih, saj fiskalna politika na tak način uresničuje svoje cilje, med katerimi je tudi stabilizacijska funkcija javnih financ.

5. Viri financiranja na lokalni ravni ter zadolževanje lokalne ravni

V Republiki Sloveniji imajo občine tri vire prihodkov: lastne vire, transferne prihodke iz državnega proračuna in sredstva EU, ter kot zadnji vir je tudi zadolževanje občine. V občinskih proračunih predstavljata največja dela prihodkov dohodnina in nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča (v nadaljevanju NUSZ). Zadnjega uvrščamo med premoženjske davke, poleg NUSZ pa so občinski viri tudi mnogi drugi premoženjski davki. Zanje velja, da so zbrani po teritorialnem načelu, medtem ko se dohodnina kot največji lastni vir občin deli po posebnem sistemu (Ministrstvo za finance 2020a). Poleg dohodnine in NUSZ so med lastnimi viri občin še naslednji davki in dajatve: davek na premoženje, davek na vodna plovila, davek na promet nepremičnin, davek na dediščine in darila, davek na dobitke od klasičnih iger na srečo in drugi davki. Med lastnimi viri so tudi: turistična taksa, občinske takse, upravne takse in pristojbine ter okoljske dajatve. Lastni viri občin so tudi: globe, prihodki od premoženja, komunalni prispevek, prispevki in doplačila občanov, samoprispevek ter kapitalski prihodki in donacije (Ministrstvo za finance 2020a).

Nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča je oblika dajatve. Nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča plača neposredni uporabnik zemljišča oziroma stavbe ali dela stavbe. Občina določi območje, na katerem se plačuje nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča. Nadomestilo se plačuje za uporabo nezazidanega ali zazidanega stavbnega zemljišča glede na površino, ki je določeno za gradnjo oziroma za katero je izdano lokacijsko dovoljenje oziroma od stanovanjske oziroma poslovne površine stavbe (Finančna uprava Republike Slovenije 2015).

V nadaljevanju so v tabeli 11 prikazani deleži (%) pobranega nadomestila za uporabo stavbnega zemljišča po posameznih finančnih uradih v obdobju od leta 2016 do leta 2018. Razvidno je, da najvišji delež izkazuje Finančni urad Ljubljana

(33,9 % v letu 2018), pri čemer pa ta delež ni tako visok, kot v primeru akontacij dohodnine. Po višini deležev pobranega nadomestila sledijo Finančni uradi Maribor, Kranj in Koper. Prav tako je iz tabele 11 v opazovanem obdobju razvidna relativna stabilnost deležev pobranega nadomestila. Podobno kot pri drugih davkih imajo najmanjše deleže davčni uradi v Kočevju, Hrastniku in Postojni.

Tabela 11: Deleži (%) pobranega NUSZ po finančnih uradih v obdobju od 2016-2018

Davčni urad / Leto	2016	2017	2018
BREŽICE	2,0	2,0	2,0
CELJE	7,3	7,6	6,7
DRAVOGRAD	2,8	3,0	3,3
HRASTNIK	1,4	1,3	1,3
KOČEVJE	0,4	0,5	0,5
KOPER	9,2	9,2	9,7
KRANJ	8,7	10,9	11,0
LJUBLJANA	37,2	34,3	33,9
MARIBOR	10,7	10,6	10,4
MURSKA SOBOTA	3,1	3,1	2,7
NOVA GORICA	3,8	3,0	3,6
NOVO MESTO	4,6	4,4	4,4
POSTOJNA	1,1	1,2	1,1
PTUJ	2,9	3,2	3,0
VELENJE	4,9	5,8	6,3

Vir: Finančna uprava Republike Slovenije (2020b) in lastni izračuni.

Občine v Sloveniji se lahko zadolži, kadar so za to izpolnjeni pogoji, ki jih ureja več pravnih aktov, naslednji zakoni¹¹⁶: Zakon o javnih financah, Zakon o financiranju občin, vsakokratni zakon, ki ureja izvrševanje proračunov ter podzakonski akti. Skupna zadolženost slovenskih občin ter pravnih oseb javnega sektorja na ravni občine na dan 31.12.2018 znašala 852,9 milijonov evrov (Vlada RS 2019). V Poročilu Vlada RS (2019, str.15) tudi ugotavlja, da v letu 2018 raven zadolžitve občin ni bila zaskrbljujoča ter da le-te s pomočjo zadolževanja izvajajo »investicije, ki pomenijo plačila izvajalcem, nova delovna mesta delavcem, izboljšano kakovost življenja občanom, gospodarsko aktivnost in s tem ustvarjajo BDP.

¹¹⁶ Zakon o javnih financah (ZJF) (Uradni list RS, št. 11/11, 14/13 – popr., 101/13, 55/15 – ZFisP, 96/15 – ZIPRS1617 in 13/18), Zakon o financiranju občin (ZFO-1) (Uradni list RS, št. 123/06, 57/08, 36/11, 14/15 – ZUUJFO, 71/17 in 21/18 – popr), za leti 2018 in 2019 aktualen: Zakon o izvrševanju proračunov Republike Slovenije za leti 2018 in 2019 (ZIPRS1819), Uradni list RS, št. 71/17, 13/18 – ZJF-H, 83/18 in 19/19).

6. Sklepno

Uvodna tematika tega prispevka je fiskalna decentralizacija, za katero smo prikazali razdvojenost literature, s pomočjo argumentov, ki govorijo njej v prid in tudi z argumenti, ki nakazujejo, da lahko le-ta deluje kot oblika škodljive davčne konkurence in pogloblja razlike med regijami. V Sloveniji vidimo velike razlike med gospodarsko močjo posameznih regij, kar tudi v tem prispevku analiziramo s pomočjo makroekonomskih kazalnikov. Podrobneje smo analizirali deleže pobranih davkov, po posameznih vrstah davkov glede na to, v katerem davčnem uradu jih poberejo. Razlikam, ki jih zaznavamo preko analize makroekonomskih kazalnikov, pritrjujejo tudi podobni vzorci pri pobranih davkih, ki odražajo velikost davčnih osnov v posameznih regijah.

7. Viri in literatura

Bartolini, David, Sibylle Stossberg in Hansjörg Blöchliger. (2016). »Fiscal decentralisation and regional disparities«. *OECD Economics Department Working Papers No. 1330* (ECO/WKP(2016)54). Dosegljivo: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/5jlpq7v3j237-en.pdf?expires=1599211296&id=id&accname=guest&checksum=C621EE313251ECC319E14BA52A25841D>

Evropska Komisija, Generalni direktorat za obdavčenje in carinsko unijo. (2020). »Taxation trends in the European Union, Data for the EU Member States, Iceland and Norway, 2019 Edition.« Dosegljivo na: https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/taxation_trends_report_2019.pdf

Finančna uprava Republike Slovenije. (2019). »Davek od dohodkov pravnih oseb, Splošno o davku od dohodkov pravnih oseb, 2019.« Dosegljivo na: https://www.fu.gov.si/davki_in_druge_dajatve/podrocja/davek_od_dohodkov_pravnih_oseb_ddpo/

Finančna uprava Republike Slovenije. (2015). »Obdavčitev z nadomestilom za uporabo stavbnega zemljišča, podrobnejši opis, 2015.« Dosegljivo na: https://www.fu.gov.si/davki_in_druge_dajatve/podrocja/nadomestilo_za_uporabo_stavbnega_zemljisca_nusz/

Finančna uprava Republike Slovenije. (2020a). »Opis področja trošarin.« Dosegljivo na: https://www.fu.gov.si/davki_in_druge_dajatve/podrocja/trosarine_ztro_1/

Finančna uprava Republike Slovenije. (2020b). Podatki o pobranih javnofinančnih prihodkih po finančnih uradih, interna evidenca.

Lešnik T., Kračun D., Jagrič T. (2014a). »Tax compliance and social security contributions – the case of Slovenia«. *Transylvanian Review of Administrative Sciences* 42 e, str. 94-115.

Lešnik T., Kračun D., Jagrič T. (2014b). »Tax Compliance and Corporate Income Tax – The Case of Slovenia«. *Lex Localis* 12 (4), str. 793-811.

Lešnik, T. (2015). »Učinkovitost davčne izvršbe kot sredstva fiskalne politike za obvladovanje davčnega dolga«. Doktorska disertacija. Univerza v Mariboru. Ekonomsko-poslovna fakulteta

Ministrstvo za finance Republike Slovenije. (2020a). »Financiranje občin«. Dosegljivo: <https://www.gov.si teme/financiranje-obcin/>

Ministrstvo za finance Republike Slovenije. (2020b). »Konsolidirana bilanca javnega financiranja 1992-2020.« Dosegljivo na: <https://www.gov.si teme/fiskalna-in-javnofinancna-politika/>

Ministrstvo za finance Republike Slovenije. (2020c). »Pregled javnofinančnih gibanj – avgust 2020«. Dosegljivo na: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MF/ekonomska-in-fiskalna-politika/Blagajne-JF/Pregled-javnofinancnih-gibanj-avgust-2020.pdf>

Statistični urad Republike Slovenije (2020a). »Bruto domači proizvod, Slovenija, letno – Letna sprememba obsega (%).« Dosegljivo na: https://pxweb.stat.si/SiStatDb/pxweb/sl/20_Ekonomsko/20_Ekonomsko_03_nacionalni_racuni_05_03019_BDP_letni/0301910S.px/

Statistični urad Republike Slovenije (2020b). »Bruto domači proizvod na prebivalca po statističnih regijah.« Dosegljivo na: https://pxweb.stat.si/SiStatDb/pxweb/sl/HITRE_Repozitorij/HITRE_Repozitorij/H219S.px/table/tableViewLayout2/

Svetovna banka (2020). »Intergovernmental Fiscal Relations.« Dosegljivo na: <http://www1.worldbank.org/publicsector/decentralization/fiscal.htm>

Uredba o določitvi finančnih uradov Finančne uprave Republike Slovenije, Uradni list RS, št. 57/14, 92/14 in 80/16

Vlada Republike Slovenije. (2019). »Poročilo o zadolževanju občin in pravnih oseb javnega sektorja na ravni občin v letu 2018 ter zadolženosti na dan 31.12.2018.« Dosegljivo na: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MF/Proracun-direktorat/DP-SSFLS/Zadolzevanje_obcin/Porocilo_o_zadolzevanju_2018.pdf

Zakon o finančni upravi, Uradni list RS, 25/14

RECENZIJA

Pandemija Covid – 19 je potrdila veljavnost opozoril prenekaterih ekonomistov, da je s tako globaliziranimi proizvodnimi in trgovinskimi tokovi, ob kakršnih koli negativnih dogodkih poslovanje lahko resno ogroženo. Poslovnemu svetu gre tudi očitek, da je logika nizkih stroškov prevladala pred zanesljivostjo dobav in velikokrat tudi kakovostjo. Pandemija je kruto zarezala v pričakovanja, da bo takšen način moč obdržati. Šok, ki smo mu priča, spreminja veliko pogledov na poslovanje, kjer pa se poleg velikanskih problemov pojavljajo tudi priložnosti. Za gospodarstva srednje Evrope, ki jih obravnava ta monografija je moč skupno ugotoviti, da ležijo neposredno na obrobju centra ekonomske moči EU – saj s stališča Nemčije predstavljamo praktično isto regijo. To je bilo moč čutiti takoj na začetku pojave koronakrize. Kot je razvidno tudi iz besedil, ki jih prinaša ta monografija, pa to ne pomeni razloga za pričakovanja, da bo to edini izbor našega najpomembnejšega trgovinskega partnerja. Ob dejstvu, da se bodo dobave in trgovina bolj regionalizirali, ne smemo pozabiti samodejnega obnašanja trgov tudi izven naše regije. Njihovi udeleženci že in še bodo sprejemali ukrepe in odločitve, kako zadržati svoj delež v gospodarskem kolaču EU. To pomeni, da bodo tudi dobavitelji iz regije analiziranih držav morali ostati pozorni na nov zalet, ki ga pričakujemo. Čas, ko se gospodarstva le počasi ozdravljajo od zaprtja, bodo še kako morali uporabiti, da izvedejo pomembne prilagoditve, ki jih zahtevajo spremembe od razvoja tehnologije pa vse do umetne inteligence.

V knjigi »Ekonomske vidiki regijskih struktur: Avstrija, Slovaška in Slovenija« avtorji obravnavajo vsak za svojo državo predstavi ekonomski pogled na gospodarstvo in ekonomsko okolje na nacionalni in regionalni ravni. Tudi davčnemu vidiku posvetijo del pozornosti. Avstrija zaradi svoje zvezne ureditve in velikosti kaže nekatere regijske značilnosti z močnimi gospodarskimi jedri, ki jih obe njeni manjši sosedji ne dosežeta. Vidno postane tudi veliko razlikovanje med večjo sosedo in obema manjšima, da je gospodarski razkorak še vedno precejšen. Prispevek avtorjev za Slovenijo pokaže zanimivo sliko, ko ta analiza vprašanja regijske porazdelitve davčnih prihodkov, ki so jih pobrali posamezni davčni uradi. Podatke avtorja povezujeta z ekonomskim ogledalom posameznih regij, v katerih se ti davčni uradi nahajajo. Kot je ta knjiga plod čezmejnega sodelovanja lahko tudi mnoga druga čezmejna sodelovanja pripomorejo k razvoju lokalnih okolij, ki bodo prihodnjim generacijam v tem srednjeevropskem prostoru omogočala življenje v ekonomsko razvitem, kulturno bogatem in zdravem okolju.

prof. dr. Rasto Ovin

Maribor, 10.9.2020

RECENZIJA

Knjiga »Ekonomski vidiki regijskih struktur: Avstrija, Slovaška in Slovenija« predstavlja ekonomski položaj treh izbranih srednjeevropskih držav, s poudarkom na analizi njihovih regionalnih značilnosti. Avtorji komentirajo indikatorje v gospodarskem in ekonomskem okolju in bralcu ponudijo v razmislek velike razlike na nacionalni in regionalni ravni med sosednjimi državami. Na začetek je umeščena največja in gospodarsko najuspešnejša med trojico, Avstrija. Nato sta predstavljeni Slovaška in Slovenija, ki sta se pridružili EU v istem letu, to je 2004. Avtorji se dotaknejo tudi davčnih tem, tako da dobi bralec tudi zanimivo javnofinančno perspektivo. Monografija je obogatila slovensko strokovno literaturo z aktualnim branjem, ki strokovni in laični javnosti na enem mestu nudi seznanitev z ekonomsko podstatjo tega prostora. Četudi se zadnja leta ponovno intenzivira obračanje slovenske pozornosti in krepitve vezi z balkanskim polotokom, ta knjiga nudi koristno poznavanje za vendarle bolj obetavno odpiranje in zgledovanje v srednjo Evropo. Gospodarsko sodelovanje z Avstrijo je zagotovo intenzivno, a prostora za integracijo gospodarskega prostora je še veliko. Pri tem tudi iz zgodovinskih razlogov kulturna raznolikost državi medsebojno bogati. Prav srednjeevropski prostor bo prihodnjim generacijam zaradi svoje geografske lege, naravnih danosti, kulturne raznolikosti in ekonomske moči zmožen nuditi družbeno odgovoren razvoj, če bodo sedanje generacije nadaljevale razvoj gospodarstev na okolju prijazen in trajnosten način.

Najkasneje z epidemijo smo zares spoznali, kar se je napovedovalo že nekaj časa, namreč kako zelo pomembno je regijsko in lokalno okolje. V ekonomskem smislu to pomeni, da centralizacija in iskanje ekonomij obsega na vseh področjih v prihodnje ne bo primerna usmeritev. Skladen regionalni razvoj bo edini, ki bo zagotavljal primerno infrastrukturo za podjetja, organizacije in prebivalce v lokalnih okoljih. Le tak razvoj je tudi trajnostno naravnan in družbeno sprejemljiv. Prizadevanje v to smer pa predpostavlja, da se razlike med regijami podrobno preučijo. Pri tem lahko pomaga predloženo delo avtorjev iz treh držav, ki poleg zgodovine delijo tudi številne izzive za prihodnost. Tudi potreba po regijsko uravnoteženemu razvoju vseh lokalnih okolij je eden izmed teh.

doc. dr. Tjaša Štrukelj

Maribor, 15.9.2020